

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**

Ю.О.Коваленко, О.П. Зінов'єва-Орлова

ОРГАНІЗАЦІЯ АНІМАЦІЙНИХ ПОСЛУГ У ТУРИЗМІ

**Курс лекцій для студентів
напряму підготовки «Фізичне виховання»**

Запоріжжя

2011

УДК 796.5. 005 (075.8)

ББК Ч518 я 73

К 562

Коваленко Ю.О., Зінов'єва-Орлова О.П. Організація анімаційних послуг у туризмі: курс лекцій для студентів напряму підготовки «Фізичне виховання». – Запоріжжя: ЗНУ, 2011. – 88 с.

Курс лекцій містить основні поняття з організації анімаційних послуг у туризмі, характеристику системи анімаційної служби, засобів анімаційних послуг, методів і принципів, основ і структури процесу розробки та реалізації анімаційних програм.

Навчальний посібник призначений для студентів напряму підготовки «Туризм».

Рецензент М.В.Маліков

Відповідальний за випуск А.П. Конох

ЗМІСТ

ВСТУП	4
Тема 1. Індустрія розваг	5
Тема 2. Культурна діяльність на дозвіллі	7
Тема 3. Туризм як специфічний вид діяльності на дозвіллі	11
Тема 4. Визначення анімації в туризмі та гостинності	15
Тема 5. Валеологія як теоретичний базис анімаційної діяльності в туризмі ...	19
Тема 6. Вплив туристської анімації на соціальну активність особистості, та передумови її розвитку	24
Тема 7. Значення, функції і види туристської анімації	32
Тема 8. Анімаційний менеджмент	34
Тема 9. Анімаційна служба	38
Тема 10. Фахівець туристської анімації	45
Тема 11. Анімаційні програми	53
Тема 12. Напрямок анімаційних програм	56
Тема 13. Технологія розробки та реалізації анімаційних програм	64
Тема 14. Організація анімаційних програм для різних категорій відпочиваючих	69
КОНТРОЛЬНІ ТЕСТИ	79
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	86

ВСТУП

Виховання та підготовка професійних фахівців із туризму є важливим чинником розвитку суспільства в соціально-економічній галузі. Однак орієнтири процесу туристського виховання залежать від цілей і завдань туристської індустрії та зайнятості, які адекватні конкретним періодам становлення всього комплексу туризму. На всіх етапах професійного виховання особливо значущим є становлення професійно важливих якостей фахівців, організатора і функціонера, які повинні вирішувати актуальні проблеми туризму, як сектора економіки, так і певного напрямку соціально-культурної активності населення.

На сучасному етапі все більше туристських підприємств і спортивно-оздоровчих закладів стали піклуватися про саме таку додаткову послугу, як анімація.

Туристська анімація – це своєрідна послуга, метою якої є підвищення якості обслуговування, залучення туристів у різноманітні заходи туристичного комплексу на дозвіллі.

Навчальна дисципліна «Організація анімаційних послуг у туризмі», є одним із загальнотеоретичних профілюючих предметів професійної освіти майбутніх менеджерів із туризму. Цей предмет має першочергове значення у формуванні професійного кредо майбутнього фахівця, його професійних поглядів і переконань.

Навчальний посібник «Організація анімаційних послуг у туризмі» розроблено для студентів спеціальності «Фізичне виховання». У ньому розглядаються основні терміни і поняття, якими повинен вільно володіти професійно підготовлений фахівець із туризму. Детально розкриваються загальні основи курсу, що є підґрунтям формування в студентів глибоких знань, теоретичного осмислення ними основ анімаційної діяльності. Лекційний матеріал розкриває сутність туристичної анімації як складової частини культурної діяльності на дозвіллі, дає повну характеристику анімаційним програмам, які є основними засобами анімаційної діяльності, подає види та функції анімаційної діяльності і питання, які пов'язані з особливостями розробки та реалізації анімаційних програм, дає характеристику організаційній структурі анімаційної служби.

ТЕМА 1. ІНДУСТРІЯ РОЗВАГ

ПЛАН

1. Індустрія розваг: поняття, специфіка.
2. Становлення індустрії розваг в Україні.

1. Індустрія розваг: поняття, специфіка

За оцінками фахівців, наразі включення анімаційних програм культурно-пізнавального, спортивно-туристського, розважального характеру в зміст туристських маршрутів і поїздок, у роботу готелів підвищує їхній престиж і затребуваність на ринку туристських послуг.

Розважаючись, людина або група людей задовольняє свої духовні потреби, оцінює власну особистість, аналізує свою роль у масштабах різних підсистем. Процеси розваги здійснюються як у природних, так і в штучно створених обставинах.

Індустрія розваг ставить своєю метою створення умов розваги, тобто сукупності явищ, від наявності яких залежить процес розваги.

Вирішуючи багатогранні завдання (насамперед виховання, формування оптимістичного настрою, освіти, відпочинку, розвитку культури людини), індустрія розваг по суті своєї формує й розвиває особистість. Заповнюючи розвагами частину свого вільного часу, людина відновлює себе і як трудову одиницю.

Індустрія розваг виступає як самостійна, відносно відособлена ланка економічної системи, яка залучає значні матеріальні, фінансові, трудові ресурси. У цьому плані підприємства індустрії розваг характеризуються специфічними технологіями, системами керування, результатом діяльності, організацією праці, персоналом.

До основних характеристик процесу розваги варто віднести:

- добровільний вибір виду розваг людиною;
- попередню підготовленість особистості до споживання розваг;
- часту зміну розваг;
- необмежений перелік видів розваг, комбінування розваг з іншими заняттями (наприклад, відпочинок і розвага, спорт і розвага та ін.);
- періодичність споживання розваги (присвячених життєвому циклу людини: річному, тижневому, добовому).

Доцільно розрізняти масові розваги й розваги індивідуального порядку. Розваги можуть організовуватися спеціально або виникати стихійно.

2. Становлення індустрії розваг в Україні

Розваги – досить новий для українського трудівника напрямок культурного життя. У радянський період нашої історії ця сфера дозвілля входила у сферу інтересів культосвітніх установ, а основною формою організації й проведення заходів вважалася клубна й паркова діяльність.

З початком третього тисячоліття ситуація кардинально почала змінюватися. Розвиток вітчизняної індустрії розваг характеризувався

інвестиційною привабливістю, особливо в сегменті будівництва аквапарків, торгово-розважальних комплексів та інших об'єктів з елементами розважального характеру.

Розвиток індустрії водних розваг в Україні почався із Криму. Перший аквапарк (відкритий) «Голуба затока» був побудований у 2001 році. Він розташований у мальовничому селищі Сімеіз (Південний берег Криму) на березі Блакитної затоки Чорного моря.

Традицію кримських творців аквапарків підтримав Одеський регіон. Тут у квітні 2002 року був зданий в експлуатацію перший в Україні критий водно-розважальний комплекс «Посейдон». Розташований він на відстані близько 30 км від Одеси, у с. Чорноморське (Чабанка).

На сьогодні день національна водно-розважальна індустрія нараховує 14 різних аквапарків, шість із яких розташовані в Криму.

Другий сегмент індустрії розваг, що теж почав розвиватися в цей період – це торгово-розважальні комплекси. Їхня розважальна складова – необхідна ланка організації сучасної торгівлі. Правда, на початковому етапі розвитку багато інвесторів не надавали їй великого значення, і про це свідчить розмір площі, що відводилися під зону дозвілля (від 15% до 20% корисної площі).

Традиційними розважальними складовими торгово-розважальних комплексів у період становлення цього сегмента стали мережні багатозальні кінотеатри, боулінг, більярд, концептуальні ресторани й інші об'єкти дозвілля.

Є й досить унікальні зони відпочинку в торгово-розважальних центрах (ТРЦ), такі як: льодова ковзанка в ТРЦ «Караван»; альпіністська гора в ТРЦ «Аладдин», критий картинг у ТРЦ «Термінал» (Бровари).

У період становлення української індустрії розваг з'явилися й великі розважальні комплекси – «Ультрамарин», центр сімейного дозвілля «Дивосвіт» і дитячий розважальний центр «Тропікал Парк». На думку експертів, ці розважальні комплекси варто відносити до унікальних об'єктів.

Наприклад, центр сімейного дозвілля «Дивосвіт» не має аналогів в Україні. У його основі лежить розважально-пізнавальний принцип: у будівлі п'ять поверхів – «п'ять світів», кожен із яких являє собою певну тематичну зону й у хронологічному порядку відтворює епоху зародження й існування Землі.

Таким чином, варто зазначити, що в період становлення вітчизняної індустрії розваг перевага віддавалася розвитку об'єктів водних розваг (аквапарки), торгово-розважальних центрів і розважальних комплексів.

Питання для самоконтролю.

- 1) Які завдання вирішує індустрія розваг?
- 2) Назвіть основні характеристики процесу «розваги».
- 3) Які бувають види розваг?
- 4) В якій формі організації й проведення заходів виражалася індустрія розваг у радянський період?
- 5) Коли був побудований перший відкритий аквапарк в Україні?

ТЕМА 2. КУЛЬТУРНА ДІЯЛЬНІСТЬ НА ДОЗВІЛЛІ

ПЛАН

1. Уявлення про зміст культурної діяльності на дозвіллі.
2. Суб'єктивні цілі й мотиви культурної діяльності на дозвіллі.
3. Функції діяльності на дозвіллі в життєдіяльності людини.
4. Суб'єкти культурної діяльності на дозвіллі.

1. Уявлення про зміст культурної діяльності на дозвіллі

Сучасна наука пов'язує сутність дозвілля із одним з полюсів людської діяльності, що носить у цілому двофазовий характер: «зусилля – розслаблення», «робота – відпочинок», «стомлюючий вид активності – вид, що відновлює активність» і т.п. Уявлення про відпочинок формується як про діяльність, яка має багатофункціональне призначення, що набуває складний зміст, різноманітні форми організації.

Важливо усвідомити характер діяльності на дозвіллі у зв'язку з тими потребами, які людина реалізує в її процесі. Відомо, що **потреби людини умовно можна розділити на три типи:**

1). *Первинні, або вроджені:*

- фізіологічні потреби у відпочинку, їжі, продовженні роду й ін.;
- фізичні – у чистому повітрі, геоландшафтних і кліматичних умовах життя;
- матеріальні – у товарах повсякденного попиту, харчових продуктах та ін.

2). *Соціальні* – потреби в спілкуванні, соціальному обслуговуванні, транспортному пересуванні та ін.

3). *Культурні* – потреби в освіті, духовному розвитку, освоєнні художніх цінностей та ін.

Якщо з первинними потребами людина народжується й вони можуть давати про себе знати спонтанним станом організму, то соціальні й культурні потреби багато в чому формуються культурним середовищем, тісно співвідносяться з його розумом, соціальним статусом, рівнем освіти, загальним розвитком особистості. На відміну від первинних запитів, які більш стійкі у своїх проявах, соціокультурні потреби формуються тільки в соціокультурному середовищі й у міру виховання й дорослішання людини.

У дозвіллі людина реалізує всі три зазначених типи потреб або в тісному переплетенні, або в деякій послідовності. Наприклад, у туристичній подорожі людина одночасно відчуває потребу у фізіологічному відпочинку (первинна потреба), спілкуванні (соціальна), художньому розвитку (культурна) й ін.

Під змістом діяльності на дозвіллі маються на увазі:

- безпосередні переживання, враження й стани, які відчуває людина, включена в конкретний вид заняття на дозвіллі й тим самим задовольняючи свої потреби;

- осмислення людиною сприйманої інформації, художніх образів, загального культурного контексту, що в цей час є у фокусі її уваги;

- оцінки, які виникають у людини з приводу якості відпочинку, а також послуг, якщо вони їй надаються в цьому процесі.

Природно, що в період дозвілля людина прагне відчувати позитивні емоції, зосередитися на конструктивних думках, одержати якісний сервіс – словом, домогтися тих станів, які пов'язані з рекреаційним ефектом.

Інший чинник, що дозволяє домогтися бажаного змісту, пов'язаний із реалізацією людиною на дозвіллі своїх устремлінь, втілення власної життєвої позиції. Цей напрямок дозвілля можна позначити як звернення людини до улюбленої справи (хобі). Заняття – хобі дозволяють різним людям зберігати почуття самоідентичності, відчувати стан творчого підйому, самореалізації.

У силу глибокого занурення людини в предмет захоплення хобі наділено винятково високим рекреаційним ефектом, хоча збоку часом може здатися, що людина зайнята дрібницями. Однак організатори дозвілля давно зрозуміли, що такі захоплення відкривають для бізнесу воістину безмежні можливості. Вивчивши найбільш масові види самодіяльних занять на дозвіллі, вони пропонують на ринку послуги й товари, які працюють на споживчий попит.

2. Суб'єктивні цілі й мотиви культурної діяльності на дозвіллі

Мета й мотиви людини, що звертається до тих або інших занять на дозвіллі, як правило, формуються на основі звичок, схильностей характеру, життєвого досвіду.

Під цілями дозвілля розуміються уявлення про сукупний результат, якого хоче домогтися людина в тих або інших заняттях на дозвіллі і які усвідомлюються нею як кращі, бажані. *Суб'єктивні цілі людини більш специфічно обумовлені, ніж мета прагматичних занять.* Якщо в трудовій діяльності, у домашнім господарстві людина керується в основному цілями, пов'язаними із практичною користю, економією фізичних сил, матеріальним ефектом своєї роботи, то мету дозвілля людина намагається вивести за утилітарні рамки. В остаточному підсумку мета, безумовно, виконує позитивні або негативні функції, пов'язані з рекреацією, хоча сама людина бачить у них можливість одержати задоволення.

Мотиви дозвілля мають більше складний характер, ніж мета. Якщо мета дозвілля найчастіше формулюється самою людиною, то мотиви (сукупність внутрішніх передумов і зовнішніх причин) не завжди нею усвідомлюються повною мірою й у повному обсязі. Вони можуть набувати як відкритий, так і не явний для інших і для людини характер, оцінюватися як змушені (зовнішні), так і добровільно прийняті (внутрішні).

Мотивацію дозвілля далеко не завжди можна визначити за висловленнях людини. Тут, як правило, складно переплетені потреби, раціональні цілі, несвідомі потяги, не явні бажання й комплекси людини. Мотиви звертання до того або іншого виду дозвілля винятково різноманітні, досить гнучкі, часом примхливі, відображаючи суб'єктивні переваги, зовнішні обставини, а також приховані установки, які сама людина не завжди може раціонально осмислити.

Крім мотивів, пов'язаних з рекреаційними цілями, з досягненням волі дії, культурна діяльність на дозвіллі містить важливі для внутрішнього розвитку особистості можливості: розширення життєвого досвіду, осмислення власного й чужого існування, множення соціальних комунікацій та індивідуальних форм

спілкування, наявність творчого початку, одержання тактильних, зорових і смакових відчуттів та ін.

Дж. Дюмазедьє вважає, що **дозвілля являє собою єдність трьох мотиваційних устремлінь**, що відіграють важливу роль у розвитку індивіда:

- а) бажання домогтися релаксації й розмаїтості переживань;
- б) збільшити обсяг своїх знань, створити умови для гри емоцій і пам'яті;
- в) розширити можливості своєї участі в спонтанній соціальній участі й безпосередньому міжіндивідуальному спілкуванні.

Це означає, що людина, домагаючись стану бадьорості й рекреаційного ефекту в процесі дозвільної активності, здатна одночасно реалізувати відразу низку своїх потреб.

Таким чином, заняття на дозвіллі здатні створювати в людині відчуття цілісності свого внутрішнього світу, повноти власного буття, особливо за рахунок наповнення дозвілля позитивним і конструктивним змістом.

3. Функції діяльності на дозвіллі в життєдіяльності людини

Людина порівняно легко здатна сформулювати мету й мотиви свого дозвілля, але їй складно говорити про функції дозвілля, тобто про його цілісне призначення й місце в житті.

Дозвілля створює для людини можливості реалізувати потреби й аспекти її внутрішнього розвитку, що неможливо повною мірою в діловій сфері, у домашнім господарстві, на тлі повсякденних турбот. Тим самим реалізуються *компенсаторні функції*, оскільки в утилітарних сферах практики обмежена свобода дій і вибору. Тут людина далеко не завжди може реалізувати свій творчий потенціал, звернутися до улюблених занять, пережити розважальний ефект, що знімає внутрішнє напруження, і т.п.

Особливо варто виділити *виховні й просвітні функції* дозвілля. На перший погляд може здатися, що вони значимі в основному для дітей і юнацтва. Дійсно, у період соціалізації й індивідуального розвитку особистості дозвілля набуває величезне виховне значення. Разом із тим, ці функції залишаються найважливішими й у більш зрілий вік людини. У цей час їй у меншій мірі, але все-таки необхідно розширювати кругозір, зберігати соціальні зв'язки, відкликатися на вимоги часу. У дорослих подібні процеси дослідники називають не вихованням, а вторинною соціалізацією, що, по суті, теж пов'язане з індивідуальним розвитком. Дозвілля має у своєму розпорядженні широкі можливості здійснювати цю вторинну соціалізацію дорослих і людей похилого віку з найбільшим ефектом.

У повсякденному житті активність на дозвіллі виконує безліч різних *функцій рекреаційно-оздоровчого й терапевтичного типу*. Без їхньої реалізації в багатьох людей неминуче формуються стан стресу, підвищений невротизм, психічна неврівноваженість, що переходять у стійкі хвороби.

У цілому активність на дозвіллі здатна виконувати функції оздоровлення психіки, розвитку внутрішнього світу, розширення індивідуального життєвого середовища. Таким чином, дозвілля інтегрує безліч розрізнених аспектів життя людини в єдине ціле, формуючи в неї уявлення про повноту свого існування.

Без дозвілля життя сучасної людини було б не тільки збитковим, воно втратило б один зі своїх базових стрижнів, стало б нестерпним.

4. Суб'єкти культурної діяльності на дозвіллі

Найважливішими компонентами культурної діяльності на дозвіллі виступають люди, соціальні групи, організації й фірми, які визначаються *як її суб'єкти*.

Спочатку проаналізуємо індивідуальні і колективні суб'єкти активності на дозвіллі, що беруть участь у його проведенні й організації. Саме вони визначають його мету, завдання, зміст.

Під суб'єктами маються на увазі як конкретні люди (індивіди, що мають потреби в дозвіллі, а також підприємці, фахівці, працівники установ культури, що допомагають організувати дозвілля інших людей), так і сукупні суб'єкти (колективи фірм, організацій та установ, представницькі й виконавчі органи сфери культури й ін.).

Індивідуальні суб'єкти культурної діяльності на дозвіллі поділяються на:

1) *Основних суб'єктів*: мова йде про індивідів, а також дружні групи і колективи працівників, що бажають реалізувати свої потреби в заняттях на дозвіллі. Серед основних суб'єктів виділимо:

а) *самодіяльних суб'єктів*. Вони самостійно організують свої заняття на дозвіллі (вдома, у дружніх компаніях та ін.) і не звертаються до послуг організаторів-професіоналів;

б) *суб'єктів, що звернулися за допомогою організаторів* зі сторони (ними виступають як окремі громадяни, так і колективи працівників);

2) *Організаторів*, що беруть участь у діяльності на дозвіллі на професійній основі, що створюють умови й допомагають основним суб'єктам діяльності реалізувати потреби у відпочинку й розвазі. Тут також виділяється багато самостійних типів працівників:

а) *керівний склад професійних організаторів дозвілля* (провідні менеджери фірм з організації дозвілля, режисери, керівники установ культури, що працюють у різних сферах сервісу на дозвіллі й у цілому соціокультурного сервісу);

б) *професійно-творчий склад працівників мистецтва й засобів масової інформації* (артисти-виконавці, ведучі концертів, концертмейстери, диригенти, журналісти, ведучі радіо і т.п.);

в) *висококваліфіковані працівники й фахівці різних галузей виробництва товарів і продуктів культурного призначення* (лікарі, тренери, аніматори рекреаційних центрів, екскурсоводи, інженери й ін.);

г) *рядові виконавці й виробники послуг у сфері дозвілля* (офіціант ресторану, черговий готелю й ін.);

д) *допоміжний персонал* (технічні працівники: слюсарі, електрики);

е) *представники виконавчої й законодавчої влади в центрі й на місцях* (контролюють виконання законодавчо-правових норм);

ж) особи й структури, що здійснюють підприємницькі функції (продюсери, органи влади, спонсори та ін.), а також партнери по бізнесу (банківські структури й ін.).

Питання для самоконтролю.

- 1) Як умовно можна розділити потреби людини?
- 2) У чому відмінність первинних потреб людини від соціально-культурних?
- 3) Що розуміється під змістом діяльності на дозвіллі?
- 4) Які мотиваційні прагнення наповнюють поняття «дозвілля»?
- 5) Що розуміється під цілями дозвілля?
- 6) Які функції діяльності на дозвіллі ви знаєте?
- 7) Хто виступає суб'єктами культурної діяльності на дозвіллі?

ТЕМА 3. ТУРИЗМ ЯК СПЕЦИФІЧНИЙ ВИД ДІЯЛЬНОСТІ НА ДОЗВІЛЛІ

ПЛАН

1. «Вільний час», «дозвілля», «рекреація» і «відпочинок».
2. Туризм як засіб задоволення потреб дозвілля.
3. Цінності дозвілля у сфері туризму.

1. «Вільний час», «дозвілля», «рекреація» і «відпочинок»

Процес розвитку культури розкривається у взаємодії людини з природою й у вигляді суспільного виробництва. Одна з потреб цієї взаємодії – відновлення сил, здоров'я, запасу енергії, розширення кругозору й пізнання світу. Цим процесам і цілям відповідає туризм.

Для розгляду туризму як виду діяльності на дозвіллі необхідно провести уточнити такі поняття, як «вільний час», «дозвілля», «рекреація» і «відпочинок». Визначення значеннєвих меж даних понять дозволить на підставі пропонованих дефініцій більш послідовно й конкретно розглянути й проаналізувати процеси і явища, що відбуваються у сфері туризму в сучасних умовах. Важливо уточнити змістовну сторону й ті підходи, які існують до визначення понять, що цікавлять нас.

Час розглядається як природно-соціальний ресурс діяльності людей, необхідний для задоволення їх суспільних та особистих потреб.

Згідно з Р. Ланкуаре, час, яким володіє людина протягом свого життя, можна класифікувати в такий спосіб:

1) *час соціальний і час особистий*: соціальний час – час, що присвячується активній роботі, громадському й сімейному життю; особистий час – це час, що присвячується піклуванню про фізичне здоров'я й культурний розвиток;

2) *час активної діяльності й час відпочинку*: перший час – це час, що присвячується трудовій, громадській та домашній діяльності, а другий – це час, що присвячується відновленню сил;

3) *час виробничої діяльності й час, не пов'язаний з одержанням прибутку*;

4) *час структурований й час неструктурований*: час перший – це час за календарем і чітко організованим розкладом, другий – це не спланований час.

Вираз «вільний час» уперше з'явився лише на початку ХХ століття, коли почало розвиватися оригінальне науково-прикладне соціолого-статистичне дослідження бюджетів часу. Вільний час є однією із форм соціального часу, або, інакше кажучи, одиницею соціального часу.

Під вільним часом варто розуміти масив часу, що залишається в людини за винятком робочого часу й витрачається як на здійснення непорушних витрат, так і на відпочинок, відновлення сил, фізичний і духовний розвиток особистості. **Дозвілля ж** – частина вільного часу, зміст якого наповнено діяльністю заради власного задоволення, розваги, самовдосконалення, розвитку або досягнення інших цілей за власним вибором, відпочинку або відновлення сил. Це час вільний «для», а не вільний «від».

У цей час необхідною умовою нормального людського життя, засобом компенсації напруження, відновлення працездатності, всебічного розвитку духовного світу людини, а також умовою продовження самого виробництва, поряд із дозвіллям, є такий виборчий вид діяльності, як рекреація.

Термін «**рекреація**» у перекладі з польської мови означає (rekreacja) відпочинок, з латині (recreation) відновлення.

У сучасній літературі *поняття «рекреація» визначається як* сукупність явищ і відносин, що виникають у процесі використання вільного часу для оздоровчої, пізнавальної, спортивної й культурної діяльності на дозвіллі людей на спеціалізованих територіях, що перебувають поза населеним пунктом, що є місцем їхнього постійного проживання.

Таким чином, з вищесказаного можна виділити *об'єкт і суб'єкт рекреації*. Сукупність природно-кліматичних і соціокультурних умов для рекреаційної діяльності людини визначають об'єкт рекреації, а рекреанти (люди), що здійснюють рекреаційну діяльність – суб'єкт рекреації.

Рекреація, яка є частиною часу дозвілля, найчастіше ототожнюється з поняттям «відпочинок». **Відпочинок** (рекреація) – будь-яка діяльність або бездіяльність, спрямована на відновлення сил людини, що може здійснюватися як на території постійного проживання людини, так і за її межами.

Відпочинок може містити в собі різні види діяльності:

- діяльність, пов'язана з певним фізичним навантаженням (заняття фізичною культурою, прогулянки, туризм та альпінізм);
- аматорські заняття – полювання, риболовля, збирання грибів та ягід й ін.;
- прилучення до світу мистецтва, а також творчість у сфері мистецтва;
- інтелектуальна діяльність (читання, самоосвіта);
- спілкування за інтересами й вільним вибором;
- розваги, що носять або активний, або пасивний характер (ігри, танці, видовища);
- подорожі й екскурсії заради задоволення.

Потрібно розрізняти поняття дозвілля, відпочинку й рекреації.

Основна відмінність «відпочинку» від «рекреації» полягає в тім, що рекреація – частина часу дозвілля, спрямована на відновлення сил людини на спеціалізованих територіях, за межами постійного місця проживання, забезпечених стаціонарними умовами для профілактики захворювань та для екскурсійно-туристських заходів. Іншими словами, рекреаційний час – це частина часу дозвілля, використовуваного для рекреаційної діяльності, задоволення рекреаційних потреб. А відпочинок – це будь-яка людська діяльність, що є різновидом діяльності на дозвіллі, вона не спрямована на задоволення насущних потреб, фізіологічних потреб: подорожі, хобі, полювання й розглядається як засіб природного регулювання працездатності.

Одним із ефективних засобів задоволення потреб дозвілля поряд з рекреацією й відпочинком є туризм.

2. Туризм як засіб задоволення потреб дозвілля

Туризм – це діяльність, пов'язана з масовим туристським рухом, яка здійснюється з використанням природно-кліматичних та історико-культурних туристських ресурсів, матеріально-технічної бази туризму й інших важливих чинників, які визначають рівень та якість обслуговування. *За визначенням Всесвітньої туристської організації, «туризм – це діяльність людей, що подорожують і зупиняються в місцях поза їхнім звичайним оточенням на період не більше послідовного року для дозвілля, бізнесу або з іншими цілями, не сполученими з діяльністю, що підлягає винагороді в місці перебування».*

Таким чином, туризм є різновидом подорожей. Він охоплює коло осіб, що подорожують і перебувають у місцях за межами їхнього постійного проживання, з оздоровчими, пізнавальними, діловими або іншими цілями. Хоча в процесі розвитку туризму з'явилися різні тлумачення цього поняття, особливу значимість при визначенні цього явища мають такі *критерії, які покладені в основу визначення туризму* і є базовими.

1) *Зміна місця.* Суть цього критерію полягає в тому, що місце перебування не повинно бути місцем постійного або тривалого проживання. Важливою умовою є й те, що мандрівники не повинні перебувати у відвідуваному ними місці 12 місяців підряд і більше. Особа, що перебуває або планує перебувати один рік чи більше в певному місці, з погляду туризму вважається постійним жителем і тому не може називатися туристом.

2) *Оплата праці з фінансового джерела у відвідуваному місці.* Це значить, що головною метою поїздки не повинно бути здійснення діяльності, фінансоване у відвідуваному місці. Будь-яка особа, що в'їжджає в яку-небудь країну для роботи, вважається мігрантом, а не туристом цієї країни. Це відноситься не тільки до міжнародного туризму, але й до туризму в межах однієї країни. Крім того, кожна людина, що подорожує в інше місце в межах однієї країни (або в іншу країну) для здійснення оплачуваної діяльності, не вважається туристом.

Проаналізувавши поняття «вільний час», «дозвілля», «рекреація», «відпочинок» і розглянувши основні підходи до поняття «туризм», можна вивести його визначення. **Туризм** – це специфічний вид діяльності на дозвіллі,

що являє собою тимчасове переміщення людей з місця свого постійного проживання в іншу країну або місцевість у межах своєї країни з метою одержання задоволення, пізнання, відпочинку, оздоровлення, лікування, відвідування гостинні, але без заняття оплачуваною діяльністю в місці тимчасового перебування. На нашу думку, туризм, деякою мірою взаємодіє з рекреацією, тому що для нього також характерне відновлення працездатності в сполученні з пізнавальною діяльністю.

3. Цінності дозвілля у сфері туризму

Туризм є одним із видів життєдіяльності на дозвіллі, у процесі якої відновлення працездатності сполучається з культурно-пізнавальною, духовно-моральною, розважальною діяльністю.

Перш ніж приступити до розгляду цінностей дозвілля, реалізованих у сфері туризму, доречно буде розглянути форми діяльності на дозвіллі. Саме вони є маркерами виділення основних потреб дозвілля. **Під формами діяльності на дозвіллі розуміється** сукупність однотипних дій, що мають певне функціональне навантаження. *Серед них можна виділити такі форми:*

- Відпочинок, тобто процес відновлення психофізіологічного балансу людського організму (досягається як пасивним розслабленням організму, так і навпаки, активною діяльністю).

- Розваги – це форма реабілітації на дозвіллі й проведення часу, що зовні близька до відпочинку, але змістовно цілком самостійна. Ж. Дюмазедьє так визначає їх специфічне функціональне місце в системі дозвілля: якщо відпочинок рятує людину від втоми, то розваги рятують її від нудьги, від рутини повсякденності, від недостатньої для мозку інформаційної насиченості життя.

- Спілкування на дозвіллі, тобто вільна міжособистісна взаємодія, здійснювана за допомогою живої або письмової мови, міміки, і що припускає, як правило, зворотний зв'язок. З позиції спілкування, всі види діяльності на дозвіллі можуть бути розподілені на: облігатні – існуючі лише на базі спілкування (бесіди, переписка, прийом); факультативні – з можливим, але не обов'язковим спілкуванням (прогулянки, перегляд телепередач); солітарні – не припускають або навіть виключають спілкування (читання, заняття музикою).

- «Споживання культури», тобто сприйняття й освоєння накопичених людством культурних цінностей у ході читання, відвідування видовищних установ, виставок, концертів і т.д.

- Ігрова діяльність, тобто «вільна діяльність, що є формою самовираження суб'єкта й спрямована на задоволення потреб у розвазі, задоволенні, знятті напруження».

- Праця на дозвіллі («аматорська праця»), тобто різноманітна трудова діяльність, чинена в добровільному порядку і яка не має товарної або побутової цінності (розведення квітів, рукоділля, самоосвіта, аматорський спорт і т.д.).

Цінності дозвілля – це предмети різноманітної діяльності людей, які

задовольняють які-небудь матеріальні або духовні потреби представників різних соціальних груп у сфері дозвілля.

До матеріальних цінностей дозвілля відносяться об'єкти природного й соціокультурного середовища, що дозволяють здійснювати різні практики на дозвіллі.

Духовні цінності дозвілля – це сукупність термінальних цінностей, що значно впливають на реалізацію вітальних, інтеракціоністських, соцілізаційних і змістожиттєвих потреб у сфері дозвілля.

Цінності у сфері туризму як виду діяльності на дозвіллі дозволяють задовольняти потреби в лікуванні, занятті спортом, навчанні, пізнанні, розвазі, занятті улюбленою справою, а також у самовираженні, самоствердженні особистості й підвищенні її культурного рівня.

Питання для самоконтролю.

- 1) Дайте визначення поняттям «час», «вільний час» і «дозвілля».
- 2) Прокласифікуйте «час» за визначенням Р. Ланкуаре.
- 3) Що є об'єктом і суб'єктом рекреації?
- 4) З яких видів діяльності може складатися відпочинок?
- 5) У чому відмінність понять «відпочинку» і «рекреації»?
- 6) Охарактеризуйте поняття «туризм» і назвіть критерії його визначення.
- 7) Охарактеризуйте основні форми діяльності на дозвіллі.
- 8) Що мається на увазі під поняттям «цінності на дозвіллі», і якими вони можуть бути?

ТЕМА 4. ВИЗНАЧЕННЯ АНІМАЦІЇ В ТУРИЗМІ Й ГОСТИННОСТІ

ПЛАН

1. Анімація як вид дозвілля.
2. Поняття «анімація». Сутність і завдання анімаційного процесу.
3. Типологія анімації.

1. Анімація як вид дозвілля

Дозвілля є невід'ємною частиною нашого життя. Воно важливе для стабілізації, зняття напруженості, запобігання суспільних конфліктів, зміцнення взаємозв'язку поколінь, спілкування, задоволення потреб.

Анімація новий, ще не до кінця відкритий і реалізований вид дозвілля для активних людей, що цінують свій час. Вона розглядається як діяльність, спрямована на розробку й подання спеціальних програм проведення вільного часу.

Анімація – це новий напрямок у туризмі, що має вдихнути життя у туристичні програми й тим самим залучити до них учасників. Отже, *аніматор* – фахівець, що займається розробкою індивідуальних програм проведення дозвілля, що орієнтує людину в різноманітні види дозвілля, що організує повноцінне дозвілля.

Анімація перетворює не тільки дозвілля певних людей, але в сукупності впливає на розвиток країни в цілому. **Анімація сприяє:**

- зміні духовного світогляду в соціальному суспільстві;
- зміні соціально-економічного статусу;
- появі нових професій і створенню нових робочих місць;
- переорієнтованості населення на інший спектр потреб.

Завдяки розвитку дозвілля формуються **об'єкти анімаційного інтересу**, до них належать: натурально-природні ресурси; культурно-історичні ресурси; спортивно-оздоровчі й курортні ресурси; національні особливості, звичаї, фольклор; найважливіші культурні події, свята, карнавали, фестивалі й т.п.

Завдяки правильній діяльності аніматорів, спрямованої на розвагу й задоволення потреб людей, людина повинна одержати позитивне анімаційне враження, тобто результат ретельно організованої анімаційної роботи.

2. Поняття «анімація». Сутність і завдання анімаційного процесу

Слово «анімація» має латинське походження (anima – вітер, повітря, душа; animatus – натхнення) й означає наснагу, натхнення, стимулювання життєвих сил, залучення до активності.

Термін «анімація» з'явився вперше на початку ХХ ст. у Франції у зв'язку з упровадженням закону про створення різних асоціацій і трактувався як діяльність, спрямована на те, щоб провокувати й підсилювати жвавий інтерес до культури, художньої творчості.

Анімація – це своєрідна послуга, що переслідує мету підвищення якості обслуговування, і в той же час це своєрідна форма реклами, форма повторного залучення гостей та їх знайомих, що переслідує мету просування туристського продукту на ринку для підвищення прибутковості й зисковості туристського бізнесу.

Анімація в туризмі являє собою цілісний процес взаємодії аніматорів з туристами у сфері дозвілля на основі з'єднання формального керівництва й неформального лідерства фахівця, що здійснює взаємодію. У результаті такої взаємодії задовольняються релаксаційно-оздоровчі, культурно-творчі, освітні потреби й інтереси учасників даного процесу, створюються умови для формування соціально активної особистості, здатної до перетворення навколишньої дійсності й себе в ній.

Анімація – це різновид туристської діяльності, здійснюваної на туристському підприємстві (туркомплекс, готель, круїзний теплохід і т.д.), що залучає туристів у різноманітні заходи через участь у спеціально розроблених програмах дозвілля.

Анімація має характерні риси:

- здійснюється у вільний час;
- відрізняється волею вибору, добровільністю, активністю, ініціативою як однієї людини, так і різних соціальних груп;

– обумовлена національними, релігійними, регіональними особливостями й традиціями;

– характеризується різноманіттям видів на базі різних інтересів дорослих, молоді й дітей;

– відрізняється глибокою особистістю;

– носить гуманістичний, культурологічний, розвивальний, оздоровчий і виховний характер.

Для того, щоб повною мірою зрозуміти сутність анімаційної діяльності, необхідно розглянути зміст, мету й завдання анімаційного процесу, тому що кожна анімаційна послуга представляє особливий процес діяльності, суть якого обумовлена конкретними закономірностями (тематичністю, емоційністю, активністю, цілеспрямованістю й т.д.).

Анімаційний процес, мета й завдання, які стоять перед ним, можуть бути виражені в такий спосіб: у ході анімаційного процесу аніматор допомагає туристам:

- *побачити* об'єкти дії, що сприяють зоровому сприйняттю певної заданої теми (**перше завдання**);
- *почути* необхідну інформацію або, наприклад, музичний супровід, що доповнює побачене (**друге завдання**);
- *спробувати* зробити подібне самому (**третє завдання**);
- *відчути* причетність до процесу, що відбувається (**четверте завдання**);
- *прилучитися* до процесу, опанувати практичними навичками (**п'яте завдання**).

Аналіз сутності анімаційної діяльності відбиває наявність взаємодії в ній різних елементів, що визначають три своєрідних рівні, які можна класифікувати як:

- *творчий рівень* – перевага творчих моментів у діяльності;
- *репродуктивний рівень* – просте відтворення готових, відпрацьованих раніше форм і способів;
- *репродуктивно-творчий рівень* – відкриття людиною для себе того нового, що об'єктивно новим не є.

Виходячи з усього сказаного вище, визначимо анімацію як стимулювання повноцінної рекреаційної, соціально - культурної, діяльності на дозвіллі та іншої діяльності людини шляхом впливу на її життєві сили, насагу й натхнення.

3. Типологія анімації

Розходження понять «анімація», «рекреаційна анімація», «готельна анімація», «туристська анімація» пов'язане з різноманіттям існуючих форм і програм анімаційної діяльності на дозвіллі. У цьому допоможе розібратися схема, зазначена на рис.1.

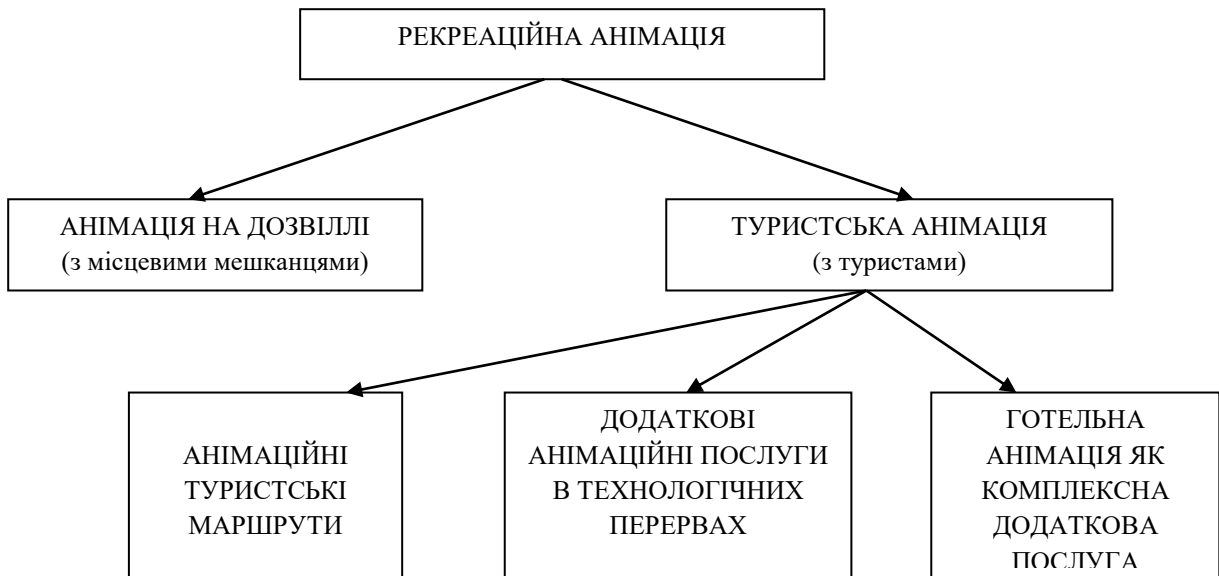

Рис.1

Рекреаційна анімація – вид діяльності на дозвіллі, спрямованої на відновлення духовних і фізичних сил людини. Програми, реалізовані з рекреаційними цілями, можуть проводитися як туристськими підприємствами з туристами й гостями, так і дозвільними установами з організації дозвілля з місцевими мешканцями. Це дає нам право стверджувати, що поняття «рекреація» ширше, ніж поняття «туристська анімація» і «готельна анімація».

Туристська анімація – це різновид туристської діяльності, здійснюваної на туристському підприємстві, на транспортному засобі або на місці перебування туристів, що залучає туристів до різноманітних заходів через участь у спеціально розроблених програмах дозвілля. Інакше кажучи, туристська анімація – це туристська послуга, при наданні якої турист залучається до активної дії.

При підготовці анімаційних програм враховуються такі особливості туристів, як національність, стать, вік, чисельність (індивідуальна, групова, масова), а також активність участі туристів.

Туристська анімація поділяється на три основних типи за важливістю, пріоритетністю й обсягом анімаційних програм у загальній програмі подорожі:

Перший тип. *Анімаційні туристські маршрути* – цільові туристські поїздки заради однієї анімаційної програми, або безперервний анімаційний процес, розгорнутий у просторі у формі подорожі, переїзду від однієї анімаційної послуги до іншої, які надаються в різних географічних місцях.

До таких анімаційних програм відносяться: культурно-пізнавальні й тематичні, фольклорні й літературні, музичні й театральні, мистецтвознавчі й наукові, фестивалі, карнавальні й спортивні й багато інших.

Другий тип. *Додаткові анімаційні послуги в технологічних перервах* – програми, призначені для «підтримки» основних туристських послуг, зазначених у туристичному пакеті, і діючі в обставинах, обумовлених

переїздами, затримками в шляху й у випадках непогоди, а також у випадку відсутності снігу на гірськолижних курортах.

Третій тип. *Готельна анімація* – комплексна послуга, заснована на особистих людських контактах тураніматора з туристом і спільною їхньою участю в розвагах.

Готельна анімація – поняття найбільш вузьке із трьох розглянутих, оскільки припускає тільки організацію дозвілля в місцях розміщення туристів: туркомплексах, готелях, турбазах і т.п. Іншими словами готельна анімація – це діяльність на дозвіллі, пропонована готелями.

Питання для самоконтролю.

- 1) Охарактеризуйте анімацію як вид дозвілля.
- 2) Який вплив робить анімація на людину?
- 3) З яких об'єктів складається анімаційний процес?
- 4) Які завдання ставляться в ході анімаційного процесу?
- 5) У чому полягає сутність туристської анімації?
- 6) Які є типи туристської анімації?
- 7) У чому полягає розходження понять «анімація», «рекреаційна анімація», «готельна анімація» і «туристська анімація»?

ТЕМА 5. ВАЛЕОЛОГІЯ ЯК ТЕОРЕТИЧНИЙ БАЗИС АНІМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ТУРИЗМІ

ПЛАН

1. Визначення понять: «валеологія», «туристська валеологія» і «здоров'я».
2. Види здоров'я й ознаки зміни здоров'я під впливом анімаційного туризму.
3. Співвідношення понять «здоров'я» і «туристська анімація».
4. Засоби туристської анімації в умовах виховання здорового способу життя.

1. Визначення понять: «валеологія», «туристська валеологія» і «здоров'я»

Туристська діяльність є свого роду синтезом різних видів оздоровчої роботи. Тому важливою теоретичною складовою анімаційної діяльності є туристська валеологія.

Найбільший інтерес для нас викликає валеологія як наука про здоров'я. Аналіз об'єкта, предмета й цілей валеології дозволили нам зробити висновок про найважливіше її значення для розвитку теорії й практики туристської аніматорської діяльності.

Як навчальна дисципліна вона все більше інтегрується як педагогічний базис і важливий методичний інструмент при розкритті предмета й завдань туристики в спеціалізованих установах туризму анімаційного профілю.

Організаторам тураніматорської діяльності необхідно знати докладні відомості про загартовування й особисту гігієну учасників анімаційних заходів, профілактику шкідливих звичок, оптимальний руховий режим й позитивні емоції, уміти аналізувати їх з урахуванням науки «валеологія».

Виходячи із цього, можна визначити валеологію як основний теоретичний предмет і курс для студентів і широкого кола організаторів та педагогів туристського дозвілля.

Валеологія (від латинського valeo – здраствую) – наука про формування, збереження й зміцнення здоров'я. Термін «валеологія» був уперше запропонований І.І. Брехманом. Проблемаам валеології, оздоровчого режиму й здорового способу життя присвячені роботи таких авторів: В.І Жолдака, П.А. Виноградова, В.Т. Камалетдинова, М.Я. Віденського, В.Д. Чепика, А.Т. Фурманова й ін.

Ми будемо вживати термін «**туристська валеологія**», тобто наука про зміцнення здоров'я засобами туризму. Туристська валеологія відображає якість пристосування організму за допомогою туризму й дозвілля до умов зовнішнього середовища й представляє в підсумку процес взаємодії людини й середовища перебування.

Визначальним поняттям валеології є здоров'я. Відповідно до визначення Всесвітньої організації охорони здоров'я, **здоров'я** – це стан повного фізичного, психічного й соціального благополуччя, а не проста відсутність хвороб або фізичних дефектів. Це визначення споконвічно виключає людей, що мають які-небудь (уроджені або набуті) фізичні дефекти, навіть у стадії компенсації.

2. Види здоров'я й ознаки зміни здоров'я під впливом анімаційного туризму

Поняття «здоров'я» (на думку С. В. Попова) відображає якість пристосування організму до умов зовнішнього середовища і є підсумком процесу взаємодії людини й середовища перебування. Сам стан здоров'я формується в результаті взаємодії зовнішніх (природних й соціальних) і внутрішніх (спадковість, стать, вік) чинників. Воно виділяє **кілька компонентів (видів) здоров'я**: соматичне, фізичне, психічне, моральне.

З погляду туристської валеології можна визначити їх у такий спосіб:

1). *Соматичне здоров'я* – поточний стан органів і систем організму людини, основу якого становить біологічна програма індивідуального розвитку з використанням активної туристської анімації.

2). *Фізичне здоров'я* – рівень росту й розвитку органів і систем організму; який спирається на морфологічні й функціональні резерви, що забезпечують адаптаційні реакції з можливим використанням помірної туристської анімації.

3). *Психічне здоров'я* – стан психічної сфери, основу якої становить стан загального широсердечного комфорту, що забезпечує адекватну поведінкову реакцію. Такий стан обумовлений як біологічними, так і соціальними потребами, а також можливостями їхнього задоволення за допомогою діяльності на дозвіллі.

4). *Моральне здоров'я* – комплекс характеристик мотиваційної й потребо-інформаційної сфери життєдіяльності, основу якого визначає система цінностей, установок і мотивів поведінки індивіда в суспільстві. Моральним здоров'ям опосередкована духовність людини, тому що воно пов'язане із загальнолюдськими істинами добра, любові й краси.

Ознаками, за якими можна визначити стан і зміни здоров'я під впливом анімаційного туризму є:

- специфічна (імунна) і неспецифічна стійкість до дії ушкоджуючих чинників;
- показники росту й розвитку;
- функціональний стан і резервні можливості організму;
- наявність і рівень якого-небудь захворювання або дефекту розвитку;
- рівень морально-вольових і ціннісно-мотиваційних установок.

3. Співвідношення понять «здоров'я» і «туристська анімація»

Роль і характер валеології, як провідного теоретичного принципу використання туристської анімації, обумовлено її впливом на адаптацію людини до соціально-економічних умов її буття. Доцільно співвіднести поняття здоров'я й поняття туристської анімації.

Розглядаючи туристську анімацію з урахуванням теоретичних підстав валеології туризму, ризикнемо дати таке визначення даному поняттю: *туристська анімація* – соціально-культурна й туристсько-оздоровча категорія, що інтегрує уявлення про певний тип туристської діяльності людини й яка характеризується її суспільною діяльністю, побутом, формою задоволення матеріальних і духовних потреб, правилами індивідуального й соціального поведінки. Вона значною мірою обумовлена соціально-економічними умовами, але в той же час багато в чому залежить від мотивів фізіологічної діяльності конкретної людини, від особливостей її психіки, стану здоров'я й функціональних можливостей організму. Цим, зокрема, пояснюється реальне різноманіття варіантів туристської анімації, що враховує **три категорії способу життя** (певний тип життєдіяльності людини): рівень життя, якість життя й стиль життя.

Рівень життя – це в першу чергу економічна категорія в туризмі, що представляє ступінь задоволення матеріальних, духовних і культурних потреб людини. *Під якістю життя розуміють* ступінь комфорту в задоволенні людських потреб у туризмі (переважно соціальна категорія).

Стиль життя характеризує поведінкові особливості життя людини, тобто певний стандарт, під яким підбудовується психологія й психофізіологія особистості (соціально-психологічна категорія).

Найбільш повно виражається взаємозв'язок між туристською анімацією й валеологією в понятті «*здоровий спосіб життя*», що покладено в основу як валеології, так і туристської анімації. Здоровий спосіб життя поєднує все, що сприяє виконанню людиною професійних, суспільних і побутових функцій в оптимальних для здоров'я умовах і виражає орієнтованість діяльності

особистості в напрямку формування, збереження й зміцнення як індивідуального, так і суспільного здоров'я.

За сучасним розумінням у **поняття здорового способу життя входять такі складові:**

- відмова від шкідливих звичок (паління, вживання алкогольних напоїв і наркотичних речовин);
- оптимальний руховий режим;
- раціональне харчування;
- загартовування;
- особиста гігієна;
- позитивні емоції.

На жаль, здоров'я в суспільстві, у першу чергу в силу низької культури, ще не зайняло провідного місця в ієрархії потреб людини та її анімаційно-туристської діяльності. Тому у вихованні в кожного члена суспільства відносин до здоров'я як головної людської цінності найбільш ефективним засобом виступає туристська анімація як предмет і метод соціальної активності особистості.

Туризм як найважливіший засіб активного відпочинку припускає використання цього необхідного в житті засобу, спрямованого на фізичний розвиток особистості: зняття нервових навантажень, зміцнення опорно-рухового апарата, серцево-судинної, дихальної й іншої систем.

Причому, починати туристську діяльність можна вже в дошкільному віці. Залучання дитини в процес освоєння найближчого природного й соціального оточення в ході краєзнавчо-туристської діяльності дозволяє збагачувати її життєвий досвід, формувати уявлення й поняття, розвивати самостійність і спостережливість, накопичувати первісний багаж навичок, умінь і знань, гартувати організм.

Таким чином, краєзнавчо-туристська діяльність, як один із напрямків туристської анімації, дозволяє в комплексі вирішувати освітні, виховні й оздоровчі завдання, розвиваючи дитину в цілому – інтелектуально, морально, фізично.

4. Засоби туристської анімації в умовах виховання здорового способу життя

Туристська анімація, з урахуванням теоретичних принципів валеології, вимагає конкретної адаптації програм до особливостей особистості, в першу чергу, до підліткової й учнівської молоді. Активним педагогічним засобом туристської анімації в умовах виховання здорового способу життя стали рухливі ігри, які не можна назвати простою забавою. Ігри супроводжують нас протягом усього життя, змінюючись за ступенем складності. *Для дорослих гра* – це ефективна форма відпочинку, що дозволяє зняти фізичне й психічне напруження. *Для дітей* (при вмілому керівництві з боку дорослих) *гра* стає діючим засобом розумового й фізичного розвитку, морального й естетичного виховання.

У цьому аспекті буде доцільним з позиції валеології як науки про здоров'я торкнутися проблеми різних форм і методів анімаційної діяльності. Ця проблема актуальна й конкретна з позиції розуміння дидактики й методичних основ формування професіоналізму організаторів туристської анімації.

При складанні програм відпочинку, виходячи з досвіду багатьох провідних фахівців у цій сфері, тураніматорам необхідно враховувати вікові особливості відпочиваючих. Це дозволяє правильно підібрати форми роботи з ними, найбільш продуктивно сполучити активний і пасивний відпочинок, зробити дозвілля цікавим і повноцінним. Немає поганого або гарного дозвілля. Те або інше дозвілля гарне, коли воно психологічно виправдане. Перенапруженим на роботі корисний відпочинок-розрядка, що знімає напруження, втому, стресовий стан. Для тих, у кого такого перенапруження немає, потрібна на відпочинку зарядка, струс, активізація. Важко, звичайно, скласти раз і назавжди затверджені списки дозвілля-зарядки й дозвілля-розрядки, тому ми спробували співвіднести форми анімаційної діяльності видовишно-розважального й пізнавально-екскурсійного характеру з віковими категоріями відпочиваючих. Розподіл цей досить узагальнений, але навіть він допомагає правильно спланувати програму відпочинку.

Перша вікова категорія відпочиваючих – це діти дошкільного віку: допитливі, активні, безпосередні. Провідним типом діяльності цього віку є гра, тому їм можна запропонувати всілякі ігротеки, ранки, казкові подорожі, конкурси малюнків, прогулянки, перші походи з батьками в близько розташований ліс, фізкультурно-оздоровчі заходи, типу: «Тато, мама, я – дружна родина».

Наступна вікова категорія – підлітки-школярі. Діти цього віку відрізняються досить великою активністю, вимогливістю й навіть причепливістю по відношенню не тільки до себе, але й до навколишніх людей. Коло інтересів підлітка велике. Це вік романтики й мрії, тому для цієї категорії особливо привабливі походи, романтичні зустрічі й подорожі. Чим більш насичене життя дітей у цьому віці, тим воно їм більше подобається. Тому школярам можна пропонувати екскурсії, бесіди, спортивні змагання, змагання юних туристів, конкурси (ерудитів, перукарів, хазячок та ін.), дискотеки, усні журнали, «живі» газети, вікторини, естафети, кільцівки (пісень, віршів, загадок), школу ввічливості, лицарські турніри, веселі години й свята.

Третя вікова категорія – молодь. До цього періоду життя юнаки й дівчата стають фізично зрілими, формується їхній світогляд і характери. Основними видами діяльності цього періоду є навчання й продуктивна праця, які вимагають великого напруження сил, але енергії й запалу в цьому віці не зменшується. Тому в програму дозвілля для молодих людей можна включати: КВК, вечори, дискотеки, аукціони, ярмарки, театральні вистави, фестивалі, шоу, спартакіади, олімпіади, диспути, походи, ігри за типом телевізійних: «Що? Де? Коли?», «Поле чудес», «Розумники й розумниці», «Колесо історії» та ін.

Питання для самоконтролю.

- 1) Яке значення має валеологія для розвитку теорії й практики тураніматорської діяльності?
- 2) За якими ознаками можна визначити стан і зміни здоров'я під впливом анімаційного туризму?
- 3) Охарактеризуйте основні види (компоненти) здоров'я.
- 4) У результаті взаємодії, яких чинників формується здоров'я?
- 5) Який взаємозв'язок між туристською анімацією й валеологією?
- 6) Які категорії способу життя ви знаєте? Охарактеризуйте кожен із них.
- 7) Перелічить й охарактеризуйте складові здорового способу життя.

ТЕМА 6. ВПЛИВ ТУРИСТСЬКОЇ АНІМАЦІЇ НА СОЦІАЛЬНУ АКТИВНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ І ПЕРЕДУМОВИ ЇЇ РОЗВИТКУ

ПЛАН

1. Туристська анімація як метод і форма соціальної активності особистості.
2. Організація дозвілля зі стародавності до наших днів. Передумови розвитку туристської анімації.
  - 2.1. Розваги стародавніх греків.
  - 2.2. Організація дозвілля давніх римлян.
  - 2.3. Проведення дозвілля в Середньовіччі.
  - 2.4. Дозвілля на Русі із давніх часів до наших днів.
  - 2.5. Туристська анімація сьогодні.

1. Туристська анімація як метод і форма соціальної активності особистості

Розвиток цивілізації тісно був пов'язаний зі збільшенням часу на дозвілля людей і зміною його змісту. У сучасному технократичному світі, де все більші темпи набирає інтенсифікація праці, прискорюється ритм життя, погіршується екологічна обстановка, у людей усе частіше спостерігаються емоційні зриви, фізичні й психічні розлади. От чому такого важливого значення набуває анімаційна діяльність людини, тобто сфера відновлення й відтворення її живих сил, у тому числі через систему туризму й зайнятість на дозвіллі.

Анімаційна діяльність, тобто діяльність людини на дозвіллі, насамперед, пов'язана з рекреацією – поняттям, що прийшло в науку з англійської мови і яке за змістом означає «відновлення» (від recreation в англійській мові).

«Енциклопедія туриста» визначає рекреацію як «відновлення й розвиток фізичних і духовних сил людини за допомогою відпочинку, в тому числі заняття туризмом».

Повноцінний відпочинок, дозвілля дійсно відіграє величезну роль у цьому відновленні, оскільки створює в непростому житті сучасної людини необхідний баланс і гармонію, допомагає одержати новий заряд енергії. Саме тому в сучасному суспільстві виникає гостра потреба в правильній організації

дозвілля, тому що вільний час людей – найважливіша соціальна сфера, що вимагає державної підтримки й правильної організації. Від того, як організоване дозвілля, залежить морально-психологічний клімат у суспільстві, культурний рівень даного суспільства, фізичне й моральне здоров'я цього суспільства.

Культурне дозвілля є не тільки засобом боротьби з негативними явищами: воно здатне сформувати в суспільстві гідне середовище, звичайно, за умови стабілізації соціально-економічного життя в країні. Однак клуби, центри, готелі, спеціалізовані парки й турбази мають потребу в організаторах дозвілля, які повинні вміти спілкуватися з людьми, планувати його, пропонувати споживачеві великий вибір цікавих, захоплюючих анімаційних програм.

Яким же чином у сучасних соціально-економічних умовах навчитися організовувати діяльність на дозвіллі? У сучасних умовах є глибока потреба в організації якісно нового дозвілля, тому що колишні форми дозвілля викреслені з життя, а новими вони не замінені. Невипадково тому повсюдне виникнення неформальних об'єднань і різних розважальних закладів із сумнівною репутацією. Розвиток внутрішнього туризму зміг би істотно допомогти у вирішенні даної проблеми.

Туризм є одним із найактивніших і найцікавіших видів дозвілля, сполучаючи в собі одночасно захоплюючу й пізнавальну діяльність. Під час походів виховується терпіння, сміливість, витривалість, допитливість; на екскурсіях заохочується пізнавальна активність; у клубах за інтересами, організованих на туристських базах, розвиваються творчі здібності.

Туристська діяльність різноманітна, і головне, вона є прекрасним засобом виховання молоді, оскільки поєднує в собі різні методи й способи виховання: метод прикладу, бесіди, екскурсії та ін.

Особливо цінним у виховному відношенні, на наш погляд, є сімейний туризм. Від того, як буде він організований, буде залежати, чи зможуть наші діти продовжити традиції батьків, наскільки молодим людям будуть близькі історичні коріння народу – все це залежить від виховання, отриманого в родині. Якщо говорити про пріоритети в організації й змісті дозвілля дітей і підлітків, то, насамперед, необхідно назвати налагодження взаємин сімейної й офіційної систем виховання. Саме на їхньому стику можливі знахідки кращих варіантів зайнятості людей, у тому числі дітей і підлітків. Тут відбувається інтеграція сімейних форм дозвілля та залучення їх до цінностей культури, літератури й мистецтва, як вічного джерела збереження й розвитку духовності народу.

Прекрасним вирішенням багатьох проблем міг би стати програмний туризм, що передбачає залучення існуючої матеріально-технічної бази туризму й дозвілля, заснований на ресурсозберігаючих технологіях, орієнтований на всі верстви населення.

Якщо озброїти працівників сфери туризму цікавими й захоплюючими програмами, що враховують вікові й психологічні особливості, традиції й багато інших чинників, то це дозволить зробити туризм у нашій країні дійсно масовим і залучити всі соціальні верстви населення, у тому числі й молоде покоління.

Таким чином, одна з актуальних проблем, пов'язана з моральним оздоровленням суспільства і його майбутнім, – пошук оптимальних варіантів, а також визначення пріоритетів в організації й змісті дозвілля. Необхідно, щоб діяльне дозвілля сприяло вирішенню життєво важливих людських проблем морально-етичного, соціального й матеріального характеру.

2. Організація дозвілля зі стародавності до наших днів. Передумови розвитку туристської анімації

Туранімація – це новий напрямок у туризмі, що, однак, у тій або іншій формі існував й раніше, але мав інші назви й способи вираження.

Уже в далекій давнині в постоялі двори, харчевні й інші заклади для розміщення й харчування подорожан заманювали гостей усілякими розважальними заходами й спортивними змаганнями. Спробуємо простежити історичну лінію розвитку організації дозвілля з тих пір, як з'явилася необхідність організації подорожей, облаштуваності й розваг подорожан і перетворення її в певні туристські послуги.

2.1. Розваги стародавніх греків

У Давній Греції виникали таверни, постоялі двори, катагогії (готелі), які були важливим елементом соціального й релігійного життя. Уже в ті давні часи власники постоялих дворів і таверн піклувалися про дозвілля своїх постояльців. Для розваги гостей вони запрошували музикантів, танцюристів та акробатів, улаштовували всілякі змагання, а також бої тварин і птахів. Розповсюдженою була гра котаб, суть якої зводилася до того, щоб виплеснути вино, що залишилося в чаші, у мішень. Дуже любили стародавні греки гру в кості й спортивні турніри. Недарма саме там зародилися перші грандіозні спортивні змагання – Олімпійські ігри.

Частими відвідувачами таверн були чоловіки, однак жінкам дозволялося розважати гостей піснями й танцями. Для цієї мети давньогрецькі жінки, яких називали гетерами, або супутницями, одержували фахову освіту: навчалися віртуозній грі на музичних інструментах і веденню дотепної, цікавої бесіди для звеселення чоловічих застіль. Звичайно гетерами ставали гарні дівчата з нижчих прошарків корінного населення або чужинки.

Стародавні греки приділяли організації дозвілля величезну увагу. Особливо ретельно організовували вони традиційні свята й змагання, на які з'їжджалися люди з усієї Греції й підлеглих їй колоній. Їх усіх необхідно було розмістити, ретельно продумати й підготувати програму.

Прикладом тому можуть служити Олімпійські ігри. В Олімпію стікалися знамениті спортсмени з усієї Греції, де протягом місяця вони повинні були тренуватися й готуватися до змагань. Для цього будувалися стадіони, гімнасії (площі для бігу й метання), палестри (місця для підготовки до стрибків і боротьби) і т.д. Уже тоді поставало питання про розміщення й харчування не тільки спортсменів, але й глядачів, тому поруч зі спортивними спорудженнями й храмами зводили леонидайон (готель для почесних гостей). Змагання проводилися в чіткій послідовності, були заздалегідь продумані й організовані.

У стародавніх греків було багато різних свят. Найбільші афінські свята були традиційними, строго регламентованими й тривали по декілька днів. Свята включали й задалегідь продумані, добре організовані культові церемонії, і урочисті ходи, і хорові, музичні, гімнастичні та інші змагання із присудженням нагород переможцям, а також безтурботну народну гулянку, коли кожному була надана воля веселитися так, як він хотів.

Не менш популярними й багатолюдними в Давній Греції були театральні вистави, які влаштовувалися на честь бога виноробства Діоніса. На їхню організацію афіняни не скупилися, вважаючи це справою державного престижу. Щорічно до цього свята поети склали пісні для танцюристів й хору. За кращий виступ присуджувалися призи. Спочатку учасники хору виступали на ринкових площах, а пізніше для видовищ був побудований відкритий театр на схилі Акрополя, неподалік від храму Діоніса. Потім театри на велику кількість глядачів (навіть за сучасними поняттями) стали будуватися по всій Греції.

Головним частуванням на давньогрецьких святах на честь бога виноробства було, звичайно, вино. Бенкет неодмінно супроводжувався розважальними програмами для учасників. З'являлися вирядженні – буйна свита Діоніса (сатири, вакханки, яких зображували переодягнені юнаки), веселий вівчарський бог Пан з розпатланим волоссям й цапиними ногами. Під звуки флейт починалися танці й пісні.

Кульмінацією свята були драматичні змагання, до яких в Афінах ретельно готувалися. Вони тривали зі сходу до заходу. Головним призначенням усіх подібних свят було відволікання учасників від повсякденного буденного життя, наповнення їхніх сердець святковим, радісним настроєм.

2.2. Організація дозвілля давніх римлян

Не меншу увагу організації розваг і зведенню спеціальних установ дозвілля приділялося й у Давньому Римі, але там до цього був свій підхід.

Римська імперія мала величезні розміри, тому великій кількості чиновників, воїнів, купців доводилося багато їздити у справах. У результаті цього для їхнього розміщення стала складатися досить розгалужена мережа постійних дворів, мансионів (готелів) і таверн. Звідси ж беруть початок і популярні в сучасному світі національні парки й сади.

Своєрідними культурними центрами дозвілля в Давньому Римі були лазні (терми), які в епоху імперії будувалися у вигляді величезних споруджень із розкішним внутрішнім оздобленням. Руїни таких лазень свідчать про те, що це були величезні будівлі зі складною системою нагрівання й подачі води. Тисячі римлян проводили в них свій вільний час: перед купанням на майданчиках для спортивних вправ грали в м'яч, змагалися у бігу, боротьбі й піднятті ваги, потім милися й плавали в басейнах. Терми призначалися не тільки для купання й спортивних тренувань, у них були також бібліотеки й зали для занять. Тут можна було зустрітися із друзями, довідатися про останні новини, зробити зачіску й смачно поїсти.

Дуже любили давні римляни перегони, які влаштовували в так званому цирку, і криваві гладіаторські бої. Для них будувалися спеціальні спорудження – амфітеатри. «Хліба й видовищ!» – це була особлива політика давньоримських правителів, що супроводжувалася безкоштовними роздачами продовольства й показами різноманітних видовищ.

Таким чином, можна зробити висновок про те, що вже в Давньому світі приділяли велику увагу організації дозвілля. Що і тоді були люди, які управляли цим процесом, адже хтось же повинен був продумувати сценарії подібних заходів, стежити за розміщенням глядачів та ін. Відомо, наприклад, про існування спеціальних гладіаторських шкіл, тобто до проведення всіх цих видовищних заходів ретельно готувалися.

2.3. Проведення дозвілля в Середньовіччі

У Середньовіччі були своєрідні організатори дозвілля й артисти. Ці люди завдяки церковній пропаганді викликали у всіх одночасно й страх, і замилювання. Церква дозволяла християнам дивитися театральні вистави тільки з біблійними сюжетами. До вуличних співаків та артистів, що влаштовували вистави на інші теми, церква ставилася вороже, пояснювалося це її стійким переконанням, що люди, які вміють за допомогою масок і ляльок перетілюватися, є те саме що диявол.

Незважаючи на всі заборони, трубадури, жонглери, блазні й інші бродячі артисти користувалися в ті часи великою популярністю. Життя середньовічних людей, ув'язнених в неприступних замках, що рідко виїжджали з рідного дому, було досить нудним, тому поява бродячих артистів завжди була святом.

Найбільш привілейованими серед артистів того часу були трубадури – поети, що виконували свої вірші під музичний акомпанемент. Пісні, складені трубадурами, виконували й бродячі співаки, які, як правило, для звернення уваги глядачів чергували виконання пісень із жонглюванням і фокусами, за що їх і називали жонглерами. Великою популярністю користувалися й циркові номери із дресированими тваринами. Не менш популярними серед бродячих артистів були блазні й міми, які нещадно висміювали всілякі людські вади й непристойні вчинки.

Середньовічна знать захоплювалася полюванням і кінними перегонами, до яких дітей привчали з 10-12 років. Для більш успішного засвоєння знань писали спеціальні посібники.

Незважаючи на всі обмеження, у жорстокому Середньовіччі влаштовувалися гучні свята, змагання й, звичайно, знамениті лицарські турніри – військові змагання, які відбувалися на спеціально влаштованій арені, оточеній місцями для глядачів.

Місце для проведення турнірів вибиралося найлюдніше, найчастіше біля великих міст, щоб можна було залучити більшу кількість глядачів. Зазвичай турніри призначалися до особистих урочистих подій.

Лицарські турніри служили своєрідним тренуванням перед дійсними боями, тому на них дозволялося використовувати тільки списи із закругленими кінцями й затуплені мечі, щоб нанесені ними удари не становили серйозної

небезпеки для життя. Незважаючи на всі ці обережності, нещасні випадки були не такими вже рідкими. Траплялися й трагічні випадки, хоча турніри проводилися за ретельно розробленими інструкціями, що строго визначали критерії відбору учасників і правила їх поведінки.

Допуск до участі в турнірі надавали герольди, які ретельно перевіряли знатність роду й заслуги учасників. Герольди відпрацьовували програму свята й не менше ніж за місяць до його проведення знайомили з нею потенційних учасників і гостей. По суті, герольди були своєрідними менеджерами на подібних заходах, оскільки займалися їхньою організацією й контролем за дотриманням учасниками правил і регламенту.

Турнір тривав кілька днів, протягом яких могли бути розіграні різні «стандартні ситуації» битви (атака бастіону, взяття приступом вала, захист мосту через річку й ін.). За умовами турніру переможці могли брати суперників у полон, забирати їхніх коней і зброю, одержувати викуп. Пізніше улюбленим змаганням став лицарський двобій один на один, коли два суперники при повному спорядженні намагалися звалити один одного з коня, використовуючи щит і спис.

Таким чином, у суворому Середньовіччі дозвілля було продуманим і організованим. Пишні видовища й розваги в містах і великих поселеннях допомагали організовувати торговельні, ремісничі й релігійні гільдії. Багато коштів витрачалося на театральні вистави, містерії, храмові свята.

2.4. Дозвілля на Русі із давніх часів до наших днів

До первісних форм дозвілля давніх русичів можна віднести культові свята, які проводилися відповідно до землеробського календаря. Святами відзначалися всі важливі для селян види сільськогосподарських робіт, особливо початок сівби й збирання врожаю. Багато свят було в зимову пору, коли в селян вивільнявся час для розваг. Тоді влаштовувалися всілякі вечірки, посиденьки, сніжні ігри, колядки. До наших днів дійшли гучні язичеські свята - Святки, Масниця, ніч на Івана Купала й ін.

Ці свята були гучними, багатолюдними, з хороводами, гаданнями, веселими іграми, театральними виставами, піснями й танцями, а також зі змаганнями в спритності й умінні (кулачними боями, боротьбою й т.д.).

З появою знаті на Русі народжуються й нові форми проведення дозвілля: пишні бенкети, військові змагання, звірине й пташине полювання.

Багато змін у проведенні дозвілля відбулося із прийняттям християнства. Православна церква не привітала багатьох із «бісівських ігрищ», закликала до дозвілля статечного й гідного. Однак успішно впоравшись із самим язичеством, вона так і не змогла до кінця викоринити народні свята. Упокорившись, церква підвела ці свята під православний календар.

У Середньовіччі церква взяла на себе роль своєрідного культурного центру, регламентуючи дні роботи й відпочинку, зосередивши у своїх руках навчання грамоті, переписування книг та ін.

Знать віддавала перевагу своїм розвагам: бенкети, ігри в шахи, полювання, ті ж потіхи, тільки у виконанні власних блазнів-артистів. Більшості

цих радостей була позбавлена жінка. Якщо прості жінки (селянки), відірвавшись від важких робіт, могли взяти участь у загальних святах, то знатні - могли лише спостерігати за веселим проведенням часу своїх чоловіків здалеку, в таємне віконечко, та й то не завжди.

Змів таке положення російської жінки Петро Перший. Він зробив революцію в самій організації російського дозвілля: став проводити знамениті асамблеї, влаштовувати багатолюдні народні гулянки, прилучив росіян до європейських форм проведення дозвілля.

У післяпетрівську епоху славні традиції, закладені Петром, прижилися й збільшилися. Знать із задоволенням збиралася на бали, проводила дозвілля у світських салонах, грала в карти й шахи, влаштовувала карнавали.

Наприкінці ХІХ - початку ХХ ст. в Росії починає поширюватися туризм як одна з масових форм дозвілля. Наприклад, в 1907 р. була створена Комісія «Освітні екскурсії по Росії», метою якої було організація й проведення екскурсій по великих містах і природних заповідних місцях Криму, Кавказу, Уралу, Середньої Азії, насамперед, для малозабезпечених верств (народних учителів, викладачів, студентів і школярів).

Із цією метою почали готувати й екскурсивні кадри, що сприяло швидкому розвитку екскурсійної справи й розширенню мережі маршрутів.

Після революції 1905-1907 р., коли були зняті обмеження на пересування по країні, туризм починає охоплювати все більші суспільні верстви: підприємців, інтелігенцію, інженерів і службовців, що виїжджають на закордонні й російські курорти.

Після революції 1917 р. проведення вільного часу докорінно змінилося. Усе було пронизано ідеєю революції, навіть дозвілля присвячувалося мітингам, зборам, читанню й обговоренню революційних книг. Багато стало відзначатися революційних і патріотичних свят.

У роки Радянської влади туризм у нашій країні став масовим. Завдяки профспілковим дотаціям внутрішній туризм був цілком по кишені працюючій людині. Дозвілля було непогано організоване, про нього піклувалися працівники численних клубів, будинків відпочинку, будинків піонерів, бібліотек, музеїв, керівники гуртків, туристських станцій і т.д.

Робота цієї добре налагодженої системи була порушена в роки перебудови. Колишні форми дозвілля були перекреслені, а замість них нічого не запропоновано. У результаті на кілька років у сфері дозвілля утворилися порожнечі. Люди з високим статком воліли проводити вільний час за кордоном, тому що там сфері дозвілля приділяється набагато більше уваги.

Тепер і в нашій країні стали розуміти, що якщо країні потрібне здорове молоде покоління, цій індустрії необхідно приділяти більшу увагу. Тому різко зріс інтерес до активних видів відпочинку й розваг. Стали відроджуватися старі й розроблятися нові ігри, забави, різні види спорту. Проблемі використання вільного часу стали присвячувати нові видання, почали відкриватися нові спеціальності, заговорили, нарешті, про кваліфікованих фахівців із туристської анімації.

2.5. Туристська анімація сьогодні

Хоча й простежується історія зв'язку розваг і гостинності через століття від самих давніх часів до наших днів, все-таки передумовами виникнення туристської анімації в її сучасному розумінні є негативні наслідки індустріалізації й урбанізації.

Наслідком швидкого технічного розвитку (індустріалізації) є такі чинники, як повсюдне технічне оточення й екологічне забруднення, монотонність праці, фізична й психічна стомлюваність, недостача часу й сил на творчість та улюблену справу (хобі).

Урбанізація також створила різні негативні наслідки: підвищену щільність міського населення, збільшені життєві навантаження, утому від множинності випадкових, поверхневих (анонімних) людських контактів у міському середовищі.

Реакціями на ці негативні наслідки є бажання виїхати з міста на чисту природу, доторкнутися до духовних цінностей (історії, культури, мистецтва), у різноманітні життєві враження, усунути фізичну й психічну втому, пізнати нове, нових людей, знайти й виявити себе в спілкуванні з ними, побути серед своїх рідних в умовах відпочинку й розваг. І як наслідок цього – підвищений попит на такі туристські послуги, як різні види спортивно-самодіяльного туризму, хобі-тури, екологічні природоорієнтовані тури, екскурсійно-розважальні маршрути, спортивно-розважальні й лікувально-відбудовні послуги.

Таким чином, зміна укладу, стилю життя сучасної людини, характеру її трудової діяльності у зв'язку з індустріалізацією й урбанізацією призвела до зміни її потреб у відпочинку й відповідно до зміни змісту туристського продукту. Тепер, крім розміщення й харчування, людина стала включати й інші елементи, спрямовані на задоволення потреб у розвагах, веселому проведенні дозвілля, в емоційному розвантаженні. У побуті туристської діяльності й термінології готельного обслуговування виникло поняття «туристська анімація» – вид діяльності, спрямований на задоволення анімаційних потреб туриста.

Питання для самоконтролю.

- 1) Як впливає туристська анімація на соціальну активність особистості?
- 2) Який з видів дозвілля сполучає в собі одночасно захоплюючу й пізнавальну діяльність?
- 3) Чому сімейний туризм є особливо цінним у виховному відношенні?
- 4) Як організовували дозвілля в Давній Греції?
- 5) Які спеціальні установи дозвілля будувалися в Давньому Римі?
- 6) Як проводили дозвілля в Середньовіччі?
- 7) Яке революційне нововведення запровадив Петро Перший в організації російського дозвілля?
- 8) Що ж сталося передумовами виникнення туристської анімації в її сучасному розумінні?

ТЕМА 7. ЗНАЧЕННЯ, ФУНКЦІЇ Й ВИДИ ТУРИСТСЬКОЇ АНІМАЦІЇ

ПЛАН

1. Значення туристської анімації.
2. Функції туристської анімації.
3. Види анімації.

1. Значення туристської анімації

Анімація – це своєрідна послуга, що має на меті підвищення якості обслуговування, і в той же час – це своєрідна форма реклами, форма повторного залучення гостей та їхніх знайомих, спрямована на просування туристського продукту на ринку для підвищення прибутковості й зисковості туристського бізнесу.

Готельна анімація – один з ефективних засобів залучення гостей у готель, що впливає й на позитивну оцінку роботи готелю в цілому. Вона включає додаткові послуги клієнтам, спрямовані на пробудження в ньому позитивних емоцій, усвідомлення почуття задоволення від відпочинку й бажання приїхати в цей готель ще раз.

Під туристською анімацією розуміється туристська послуга, при наданні якої турист втягується в активну дію. Вона заснована на особистих контактах аніматора з туристами, на їхній спільній участі в розвагах, пропонуваніх анімаційною програмою туркомплексу. Це різновид туристської діяльності, здійснюваної в туркомплексі, готелі, поїзді, на круїзному теплоході, яка залучає туристів у різноманітні заходи через участь у спеціально розроблених програмах дозвілля.

Туристська анімація є найважливішою частиною сукупної діяльності на туристському підприємстві, вираженням високого ступеня її професіоналізму, найважливішою складовою частиною турпродукту. Тому, як і всяка інша діяльність на туристському підприємстві, анімація повинна бути планованою, чітко регламентованою, організаційно керованою й забезпеченою матеріальними, фінансовими й кадровими ресурсами.

Кінцева мета туристської анімації – задоволеність туриста відпочинком, його гарний настрій, позитивні враження, відновлення моральних і фізичних сил. У цьому полягають головні рекреаційні функції туристської анімації.

Таким чином, значення туристської анімації полягає в підвищенні якості, розмаїтості й привабливості туристського продукту; збільшенні кількості постійних клієнтів і попиту на турпродукт; підвищенні навантаження на матеріальну базу турпідприємства, а отже, і в підвищенні ефективності її використання, прибутковості й рентабельності туристської діяльності.

2. Функції туристської анімації

Із трьох головних рекреаційних функцій (лікувальної, оздоровчої й пізнавальної) туристська анімація покликана виконувати прямим способом дві

функції – спортивно-оздоровчу й пізнавальну. Побічно, при відповідних умовах виконується й лікувальна функція.

У практиці анімаційної справи для цільового конструювання анімаційних програм можна виділити такі **функції туристської анімації**:

- *адаптаційну*, що дозволяє перейти від повсякденного оточення до вільного дозвілля;
- *компенсаційну*, яка звільняє людину від фізичної й психічної втоми повсякденного життя;
- *стабілізуючу*, що створює позитивні емоції й стимулює психічну стабільність;
- *оздоровчу*, спрямовану на відновлення й розвиток фізичних сил людини, ослаблених у повсякденному трудовому житті;
- *інформаційну*, що дозволяє одержати нову інформацію про країну, регіон, людей і т.д.;
- *освітню*, що дозволяє набути й закріпити в результаті яскравих вражень нові знання про навколишній світ;
- *удосконалюючу*, яка приносить інтелектуальне й фізичне вдосконалення;
- *рекламну*, що дає можливість через анімаційні програми зробити туриста носієм реклами про країну, регіон, туркомплекс, готель, туристичну фірму й т.д.

Така розмаїтість функцій туристської анімації обумовила й різноманіття видів анімаційної діяльності, а також багатий різновид анімаційних програм і заходів.

3. Види анімації

З погляду системного підходу, туристська анімація – це задоволення специфічних туристських потреб у спілкуванні, русі, культурі, творчості, приємному проведенні часу, розвазі.

Діапазон цих потреб дуже широкий, оскільки люди, що відправляються на відпочинок, вкладають у це поняття зовсім різний зміст: для одних відпочинок – це подорож, для інших – читання книг, для третіх – прогулянка по лісу, риболовля й т.д. Відповідно до попиту й мотивації подорожей у практиці туристського обслуговування складаються такі **види анімації**, що задовольняють різні потреби туристів (відпочиваючих):

- *анімація в русі* – задовольняє потреби в русі, що поєднується із задоволенням і приємними переживаннями;
- *анімація через переживання* – задовольняє потреби у відкриттях, у відчутті нового, невідомого, несподіваного при спілкуванні, а також у подоланні труднощів;
- *анімація через спілкування* – задовольняє потреби в спілкуванні з новими, цікавими людьми, у відкритті внутрішнього світу людей і пізнанні себе через спілкування;

- *анімація через заспокоєння* – задовольняє потреби в психологічному розвантаженні від повсякденної втоми через заспокоєння, самоту, контакт із природою, а також потреби в спокої й «лінії на дозвіллі»;

- *культурна анімація* – задовольняє потребу в духовному розвитку особистості через залучення до культурно-історичних пам'яток і сучасних зразків культури країни, регіону, народу, нації;

- *творча анімація* – задовольняє потребу у творчості, демонстрації своїх творчих здібностей і встановленні контактів із близькими за духом людьми через спільну творчість.

Реальні анімаційні програми носять найчастіше комплексний характер, а перераховані види анімації є складовими елементами цих програм.

Анімаційні програми в з'єднанні із чисто розважальними заходами включають різноманітні спортивні ігри, вправи й змагання. Таке сполучення робить ці програми більш насиченими, цікавими й корисними для зміцнення, відновлення здоров'я, тому у взаємозв'язку туристської анімації й спорту найчастіше й досягається найбільший відновно-оздоровчий ефект.

Питання для самоконтролю.

- 1) Дайте порівняльну характеристику поняттям: «анімація», «готельна анімація» і «туристська анімація».
- 2) У чому полягає значення туристської анімації?
- 3) Опишіть функції туристської анімації.
- 4) Охарактеризуйте основні види анімаційної діяльності.

ТЕМА 8. АНІМАЦІЙНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

ПЛАН

1. Поняття менеджменту анімації.
2. Функції анімаційного менеджменту.

1. Поняття менеджменту анімації

Перетворення потреб туриста на відпочинку в його задоволеність відпочинком, подорожжю, а також підвищення його запитів виникають у результаті надання йому готельних послуг на основі використання *взаємодіючих систем середовища гостинності*: матеріально-технічної бази, природного й культурно-історичного комплексів, рекреаційної інфраструктури й обслуговуючого персоналу. Визначальними готельними послугами для даного процесу перетворення в цей час стають анімаційні послуги.

Потреби туриста – це якісна характеристика стану туриста перед здійсненням подорожі, що виражає (свідомо або несвідомо) його прагнення змінити цей стан у кращу для нього сторону, наприклад, відновити фізичні сили, знайти щиросердечну рівновагу, спокій і нових друзів, одержати емоційний заряд або естетичне задоволення.

Задоволеність туриста середовищем гостинності – це якісна оцінка його

стану після здійснення подорожі (відпочинку), характеристика повноти досягнення свідомих і підсвідомих цілей подорожі із знижкою на його особисте розуміння й сприйняття навколишнього світу, цінності життя, безпеки, якості обслуговування й гостинності.

Природний комплекс – це взаємозалежне й взаємообумовлене сполучення природних об'єктів і явищ, ресурс й умова задоволення потреб туристів. Природний комплекс активно використовується в анімаційній діяльності.

Культурно-історичний комплекс – це сукупність матеріальних і нематеріальних культурних та історичних цінностей, зосереджених у туристському комплексі й задіяних аніматорами тією чи іншою мірою й формою в процес задоволення потреб туристів у пізнанні, насолоді, комфорті.

Матеріальною базою в анімаційній діяльності туркомплексу є анімаційні технічні системи його рекреаційної інфраструктури.

Обслуговуючий персонал комплексу розробляє, збирає, зберігає й надає туристам анімаційні послуги, прагнучи забезпечити високу якість обслуговування.

Задоволеність туриста подорожжю, відпочинком визначається трьома основними взаємозалежними й взаємообумовленими чинниками:

- 1) відчуттям виконання бажання, мрії, надії (мета подорожі);
- 2) відчуттям комфортності середовища гостинності;
- 3) відчуттям безпеки середовища гостинності.

Анімаційні програми протягом усього періоду перебування туриста в готелі повинні забезпечити йому повну задоволеність. Але вищою майстерністю готельного аніматора є виявлення підсвідомих мотивів подорожі.

Аніматори повинні вміло й ефективно використовувати природно-кліматичні й культурно-історичні ресурси зовнішнього середовища туркомплексу і його внутрішні матеріально-технічні ресурси в керуванні процесом перетворення потреб туристів у задоволеність у частині надання їм через анімаційні послуги інформаційного, екологічного, естетичного, інтелектуального, психічного, фізичного комфорту й насолоди. Так чи інакше, це призводить не тільки до морального задоволення персоналу туркомплексу своєю працею, але й до комерційного успіху.

Для ефективної реалізації анімаційної діяльності потрібні три складові:

- 1) концепція готельної анімаційної діяльності з додатком типових анімаційних програм і методик їхньої адаптації до реальних груп і персоналій;
- 2) матеріально-технічна база для спортивно-оздоровчих і розважальних занять;
- 3) талановиті аніматори, які здатні втілити концепцію, програми й методики в життя, й обслуговуючий персонал.

Центральну й системостворчу роль у цій трійці повинен виконувати головний анімаційний менеджер, що керує штатом аніматорів і побічно (через технічного директора) управляє обслуговуючим персоналом, а також працівниками інших служб, так чи інакше, що беруть участь в анімаційному обслуговуванні туристів.

Складовими поняття «анімаційний менеджмент» є анімація – процес надання туристові комплексу анімаційних послуг з метою максимального задоволення його потреб *і менеджмент* - система керування цим процесом зі врахуванням стратегічних цілей й місії готелю, обмежень, правил та умов, корпоративної готельної філософії.

Анімаційний менеджмент має свою специфіку, яка виражається:

– у специфічному предметі праці, що є діяльністю керованих анімаційних систем і служб;

– у специфічному знарядді праці, яким є анімаційна програма, в результаті праці, яким є задоволеність відпочиваючих проведеним дозвіллям.

З погляду системного підходу, анімаційний менеджмент являє собою систему керування, в якій керуючою підсистемою (суб'єктом керування) є керівний персонал анімаційної служби туркомплексу, що виступає тут як системний чинник. Керованою підсистемою (об'єктом керування) є туристи й стан їхнього здоров'я (фізичного, психічного, морального, соматичного), а також виконавчий персонал анімаційної, технічної й інших служб туркомплексу, який бере участь у процесі анімаційного обслуговування.

З іншого боку, анімаційний менеджмент поряд з іншими складовими є підсистемою більш загальної системи керування туркомплексом – менеджменту гостинності.

Анімаційний менеджмент включає стратегію й тактику керування.

Стратегічна мета керування анімаційним процесом полягає в тім, щоб витримати загальний напрямок діяльності туркомплексу із забезпечення максимального задоволення потреб туристів, особливо в частині емоційно-психічного комфорту як складового середовища гостинності, а також виконати комплекс умов, правил і глобальних обмежень в анімаційній діяльності з погляду чинників зовнішнього і внутрішнього середовища й з погляду прибутковості готельного бізнесу. А тактика – це конкретні методи й прийоми досягнення мети в рамках прийнятих обмежень.

Таким чином, **анімаційний менеджмент** – це система керування процесом надання туристові комплексу анімаційних послуг, спрямована на досягнення стратегічної мети функціонування туркомплексу в умовах туристського ринку.

2. Функції анімаційного менеджменту

Анімаційний менеджмент як один із видів спеціалізованого менеджменту здійснюється за допомогою виконання взаємозалежних і взаємопроникливих у часі функцій планування, організації, мотивації й контролю анімаційної діяльності туристського комплексу (далі ТК), які реалізуються при вирішенні певних завдань.

1). Функція «планування»:

– розробка анімаційної стратегії й концепції ТК, погодженої з його маркетинговою стратегією;

– розробка типових анімаційних програм та алгоритмів (методик) їхньої адаптації до певних груп й окремих туристів;

– аналіз чинників, що впливають на повноту й ефективність здійснення анімаційного менеджменту й кон'юнктури готельного ринку району, регіону, країни;

– участь у формуванні цінової політики з урахуванням комплексу питань анімаційних послуг й анімаційного менеджменту ТК;

– довгострокове й короткострокове планування анімаційної діяльності ТК, включення заходів щодо вдосконалювання анімаційної діяльності в його бюджет і бізнес-план.

2). Функція «організація»:

– організація й керування відносинами ТК у зовнішнім середовищі з питань анімаційного менеджменту;

– оптимізація використання ресурсів ТК при виконанні цілей і завдань анімаційного менеджменту;

– формування ефективної організаційної структури анімаційного менеджменту ТК, підбір, розміщення, підготовка, виховання кадрів, фахівців різного рівня кваліфікації для анімаційного обслуговування;

– організація взаємодії з іншими службами туркомплексу з питань анімаційного обслуговування:

- з технічною службою (з питань експлуатації технічних анімаційних установок, систем, споруджень),
- службою прийому й розміщення (зі щоденних питаннях роботи із клієнтом і з вивчення споживчого попиту),
- з фінансовою службою (з питань фінансів),
- а також із транспортною, туристсько-екскурсійною, допоміжною й іншою службами, з якими необхідно взаємодіяти в процесі анімаційного обслуговування;

– розробка інвестиційної політики з питань реалізації анімаційної концепції (проводиться спільно зі службою фінансового менеджера), участь у формуванні інвестиційного портфеля з даного питання;

– ризик-менеджмент – розробка шляхів зниження анімаційних ризиків та організація системи заходів щодо їхньої профілактики й мінімізації.

3). Функція «мотивація»:

– творча робота з розвитку особистості співробітників анімаційної служби, їхньої здатності до внутрішньої мотивації вдосконалювання анімаційної майстерності;

– розробка способів зовнішньої мотивації аніматорської праці, морального й матеріального заохочення за його професіоналізм і результати; формування принципів зацікавленості; визначення параметрів задоволеності працею з анімаційного обслуговування туристів;

– перетворення будь-якого працівника ТК у часткового співпідприємця, морально й матеріально зацікавленого в результатах не тільки анімаційної діяльності, але й комплексу в цілому;

– підвищення кваліфікації й професійного росту кадрів, створення й підтримка престижу анімаційної й готельної діяльності;

– створення сприятливих умов для самореалізації людини в справі, що керується високими мотивами, гуманістичними й естетичними цінностями.

4). Функція «аналіз і контроль»:

– аналіз анімаційної діяльності ТК і подання його показників, включаючи й економічні, вищій управлінській ланці в будь-який момент часу для оперативного й стратегічного керування цією діяльністю;

– коректування концепції, тактичних цілей, анімаційних програм і методик відповідно до реальних обставин і результатів діяльності й аналізу;

– коректування планів і проектів ТК та його підрозділів з погляду анімаційного обслуговування туристів;

– контроль виконання управлінських рішень у рамках анімаційного менеджменту; контроль технічної й іншої служб ТК у питаннях експлуатації анімаційних технічних засобів.

Таким чином, *менеджмент анімації* – це система керування процесом надання туристові комплексу анімаційних послуг, спрямована на досягнення стратегічної мети функціонування туркомплексу в умовах туристського ринку.

Питання для самоконтролю.

- 1) Що розуміється під поняттям «потреби туриста»?
- 2) Якими основними чинниками визначається задоволеність туриста подорожжю (відпочинком)?
- 3) Які складові потрібні для ефективної реалізації анімаційної діяльності?
- 4) У чому полягає специфіка анімаційного менеджменту?
- 5) Що собою являє анімаційний менеджмент із погляду системного підходу?
- 6) Охарактеризуйте основні функції анімаційного менеджменту.

ТЕМА 9. АНІМАЦІЙНА СЛУЖБА

ПЛАН

1. Організаційна структура анімаційної служби.
2. Штатна структура анімаційної служби готелю.
3. Посадові обов'язки структурних одиниць анімаційної служби.
4. Матеріальна база для забезпечення роботи анімаційної служби.

1. Організаційна структура анімаційної служби

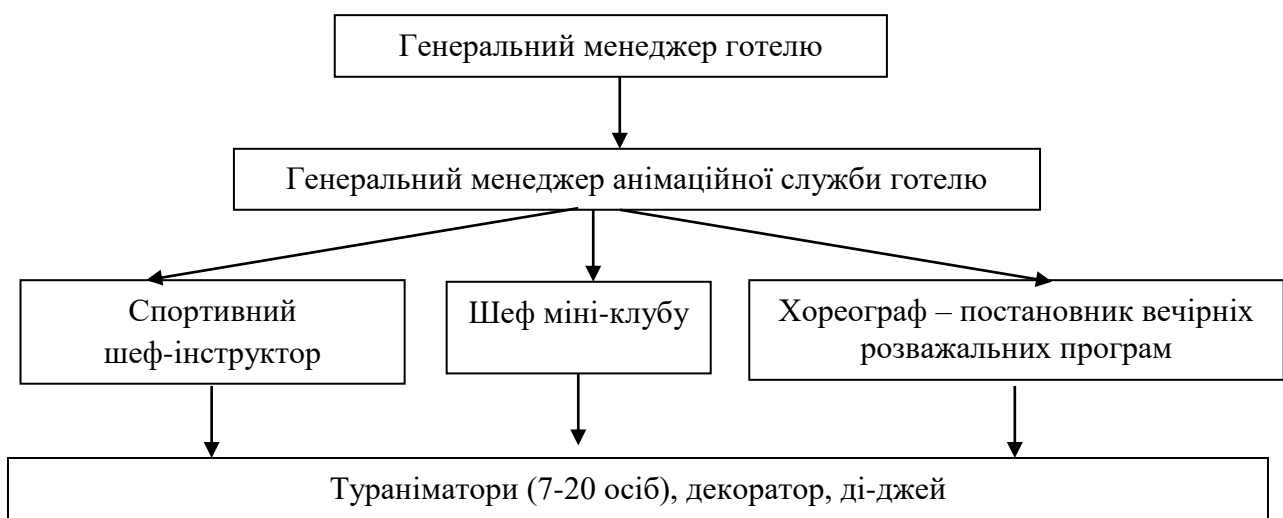
У процесі взаємодії між туристами й персоналом готелю формується відношення відпочиваючих до готелю, розпорядку, установленому в ньому, сервісу, комфорту, створеному спеціально для них, а значить і настрої на відпочинок. Від доброзичливості й професіоналізму всього персоналу готелю, що приймає гостей, багато в чому залежить: чи захоче турист прийхати в цей готель ще раз.

Від кваліфікації ж спеціалістів-аніматорів залежить, чи надовго запам'ятається туристові цей його досить короткочасний відпочинок у даному готелі (туристичному комплексі).

Можна без перебільшення сказати, що аніматор – це, насамперед, гарний психолог, що розуміє й відчуває людей, здатен прийти їм на допомогу не тільки у відведені для відпочинку години, але й у будь-який момент, коли відпочиваючі відчувають потребу в його допомозі й послугах. Аніматорів можна зустріти повсюдно. Саме вони нерідко виявляються першими, кого зустрічають відпочиваючі, тільки-но переступивши поріг готелю. Аніматори супроводжують відпочиваючих у моменти відвідування ресторанів і кафе, на прогулянках і вечірках. Завдяки яскравому й пізнавальному одягу вони завжди на очах і готові приділити увагу, якої потребують гості.

Головне завдання аніматорів – це організація цікавого й різноманітного дозвілля. Тут бувають задіяні не тільки самостійно працюючі професіонали, але цілі анімаційні команди, які працюють із гостями протягом усього дня: ранком запрошують на ігрові й спортивно-оздоровчі програми, удень – на театралізовані вистави, увечері – організують різноманітні шоу, святкування дня народження й дискотек. Команди професійних інструкторів-аніматорів проводять спортивні змагання, організують майстер-класи, наприклад, з аеробіки й східних танців, навчають азам східних одноборств, навичкам верхової їзди. Один із важливих напрямків анімаційної діяльності – це анімація для дітей. На території готелю діють спеціальні дитячі клуби: для дітей 3-12 років і для молоді 12-15 років. Тут пропонуються різноманітні ігрові програми, водні атракціони, конкурси, демонстрація художніх і мультиплікаційних фільмів, працюють різні гуртки. Усі ці заходи проводять артисти-аніматори в образах веселих клоунів, персонажів казок або улюблених мультфільмів. Різноманітні за змістом, постановкою, костюмами вечірні вистави, які є головною частиною розважальної програми. Такі заходи проходять у різному форматі: від невеликих побутових сценок, розіграних акторами-аніматорами, до серйозних театралізованих вистав. Крім шоу, у вечірню розважальну програму входять також різні лотереї, усілякі вікторини з пізнавальною тематикою.

Структуру анімаційної служби можна уявити собі в такий спосіб:

Головний у системі анімації – менеджер анімаційної служби. Він підкоряється безпосередньо генеральному менеджеру.

Як фахівець широкого профілю, менеджер анімаційної діяльності покликаний виявляти, задовольняти й розвивати соціально-культурні інтереси різних груп населення, розробляти цільові анімаційні програми й соціальні технології їхнього здійснення, стимулювати інноваційні рухи у сфері туризму, управляти економічними механізмами організації анімаційної діяльності, впроваджувати ефективні педагогічні методики розвитку культурно-естетичної творчості.

2. Штатна структура анімаційної служби готелю

Штатна структура анімаційної служби готелю поділяється на відділи, залежно від напрямків анімаційної діяльності. Кожен відділ має певні обов'язки, але є такі заходи, які готують усі члени анімаційної команди спільно.

Спортивний відділ – очолює спортивний шеф-інструктор. Робота цього відділу найбільш напружена й активна, тому що спортивні аніматори протягом усього дня перебувають у безпосередньому контакті з гостями (у русі, грі), проводячи більшу частину часу біля басейну або на спортивному майданчику. Протягом усього дня вони через кожні 30 хвилин пропонують гостям різні спортивні заходи (заняття аеробікою і ритмікою, катання на водних лижах, гру на пляжі, дартс, бадмінтон і т.д.).

У групі спортивних аніматорів повинні бути чітко розподілені обов'язки, щоб їхня робота й відпочинок чергувалися, оскільки вони витрачають багато енергії при проведенні своїх заходів. Кожен спортивний аніматор проводить строго певну кількість заходів і повинен добре знати правила організованих ним ігор і змагань, а також уміти проводити необхідний інструктаж із техніки безпеки.

Основна складність у роботі спортивних аніматорів полягає в тому, щоб залучити гостей на свої заходи. Особливо важко набрати потрібну кількість людей для проведення спортивних ігор у денний час, коли вони воліють відпочивати й загоряти. Аніматорам доводиться в цьому випадку проявляти максимум винахідливості: переодягатися в костюми клоунів, роздавати запрошення, повідомляти про призи по радіо й т.д. Ще складніше утримати інтерес до своїх заходів, щоб гостям захотілося прийти на них і наступного дня. Для цього аніматору доводиться постійно придумувати якісь деталі, ізюминки, сюрпризи, щоб будь-яка гра перетворилася у веселе шоу.

Незважаючи на те, що головне завдання спортивної анімації – забезпечення відпочиваючих максимальним фізичним навантаженням і залучення якомога більшої їхньої кількості у свої заходи, важливо дотримуватися у всьому мірі, пам'ятаючи про те, що є категорія гостей, яким не прийнятний активний відпочинок і великі фізичні навантаження. Ці люди знайдуть собі інший спосіб розважитися, тому аніматор може бути наполегливим у міру, але в жодному разі не може бути нав'язливим.

Усі спортивні аніматори повинні мати відповідну підготовку, бути завжди підтягнутими, стрункими, веселими й комунікабельними.

Відділ шоу-анімації – як правило, створюється у великих готелях, де є можливість оплачувати працю анімаційної команди. У цьому випадку набираються професійні музиканти, танцюристи, артисти. Але більшість готелів і туркомплексів не має можливості оплачувати працю професійних артистів, тому всі шоу-вистави готуються аніматорами з інших відділів спільно.

У відділі шоу-анімації постійно працює професійний хореограф, що часто поєднує обов'язки режисера-постановника вечірніх розважальних програм, діджея, декоратора і костюмера. Інші аніматори залучаються до роботи у відділі в міру потреби.

Якщо вечірні розважальні програми влаштовуються часто, то в денний час, вільний від занять із гостями, проводяться репетиції. Звичайно анімаційні служби мають свої заздалегідь розроблені програми й сценарії, які пропонуються аніматорам для розучування.

Шоу-програми найчастіше включають гумористичні сценки, уривки зі знаменитих мюзиклів, танцювальні спектаклі. Залежно від фінансових можливостей готелю для розваги гостей можуть запрошуватися професійні естрадні й фольклорні групи, артисти цирку й т.д. Це вносить свою розмаїтість у програму й дає анімаційній команді можливість відпочити.

Відділ шоу-анімації відповідає за проведення дискотек (як дорослих, так і дитячих), навчання відпочиваючих танцювальним рухам, виконанню пісень і за проведення інших музично-розважальних заходів.

Міні-клуб – важливий відділ анімаційної служби, особливо для готелів і туркомплексів, орієнтованих на залучення сімейних туристів. Для них можливість відпочити разом з родиною й при цьому не бути обтяженим постійними заняттями з дітьми – дуже привабливий чинник. Головний обов'язок аніматорів міні-клубу – організувати цікавий, повноцінний відпочинок дітям, давши можливість батькам знайти собі розвагу за смаком.

Як правило, міні-клуб розташовується на території туркомплексу, у найкрасивішому, затишному й спокійному куточку. Він повинен бути добре обладнаний: як мінімум – мати кімнату відпочинку з телевізором, зручними дитячими меблями, набором ігор і відкритий ігровий майданчик. У деяких готелях є кілька дитячих майданчиків з різним інвентарем і дитячий басейн. Очолює цей відділ шеф міні-клубу. Кількість аніматорів, зайнятих у міні-клубі, залежить від розмірів туркомплексу. Краще, якщо в міні-клубі працюють декілька аніматорів, тому що в цьому випадку в них є можливість займатися з дітьми за віковими групами.

Для кожної з вікових груп бажано заздалегідь скласти програму, підібрати відповідному віку ігри й розваги. На аніматорах цього відділу лежить велика відповідальність за життя й здоров'я дітей, тому вони повинні добре знати вікові особливості, пам'ятати про те, що діти не можуть перебувати довго під палючими променями сонця без головних уборів, уважно стежити за їхнім поведженням у воді та ін.

Аніматори міні-клубу, крім функції розваги, виконують і функцію виховання, тому вони повинні знати основи педагогіки й психології, уміти відповісти дітям на їхні запитання, пояснити правила гри, розповісти щось цікаве.

Відділ творчих занять – відділ анімаційної служби в туркомплексах, які не мають достатньої матеріальної бази для організації заходів на дозвіллі. Це, по суті – організація діяльності клубів за інтересами. Тут можуть запропонувати гостям зайнятися в'язанням, вишиванням, ліпленням, малюванням, бісероплетінням та ін.

Особливо добре приживаються ці відділи в туркомплексах і готелях, розташованих у центрах якого-небудь ремесла або народного промислу. Туристи з великим задоволенням під керівництвом досвідчених майстрів пробують самі розфарбувати мотрійку або сплести мереживо.

Розглянуті відділи найпоширеніші в анімаційній службі, структура якої може бути більше розгалуженою, що залежить від розмаїтості надаваних послуг. Наприклад, ця служба може включати у свій склад інструкторів із плавання й організації походів, пілотів аеростатів і т.д.

Однак більша частина готелів і туристичних комплексів має досить скромну в кількісному відношенні анімаційну команду. У цьому випадку дуже важливо правильно організувати роботу всіх відділів анімаційних служб, щоб домогтися високих результатів обслуговування й задоволення всіх інтересів відпочиваючих.

3. Посадові обов'язки структурних одиниць анімаційної служби

1. Директор служби анімації (Entertainment Manager):

- Визначає основну концепцію й ідею творчої роботи в готелі, пов'язану з дозвіллям гостей курорту.
- Здійснює підбір персоналу в службу анімації.
- Проводить моніторинг аналогічних послуг.
- Створює сценарії тематичних (святкових) днів, з огляду на пропозиції гостей і керівництва готелю, аналізуючи пропозиції від членів анімаційної команди й ентузіастів готелю.
- Здійснює пошук артистів для розмаїтості анімаційних програм, обговорюючи умови з керівниками творчих колективів.
- Прямо домовляється, проводить зустрічі з корпоративними замовниками й потенційними гостями з метою з'ясування подань про замовлення послуг, надаваними службою анімації, й одержання творчого завдання. Розробляє програми, з огляду на побажання замовника.
- Відповідає за розробку й контроль виконання творчих робіт у готелі, створення підтримки іміджу курорту.
- Навчання й наставництво членів анімаційної команди.
- Відповідає за організацію, оснащення й обслуговування прокату спортивного інвентарю (з урахуванням потреб гостей).
- Здійснює контроль продуктивності, пов'язаної з діяльністю анімаційної команди, коректування заходів і запровадження нововведень.

2. Шеф анімації (Substitute for Entertainment Manager (animation chief)):

- Здійснює розробку графіка роботи анімаційної команди.

- Складає графік заходів на кожен день, відповідно до зміни сегмента гостей готелю.

- Здійснює контроль своєчасності виконання запланованих заходів на кожен день.
- Координує роботу анімаційної команди з обслуговування гостей готелю.
- Розробляє, замовляє костюми для шоу-програм і тематичних днів.
- Стежить за станом уніформи, костюмів, при необхідності поповнення, заміни одягу й атрибутів, пов'язаних з роботою анімаційної команди.

3. Спортивний аніматор (*sport animator*):

- Розробляє спортивні програми відповідно до норм фізичної культури.
- Володіє інформацією про проведені ним спортивні заходи.
- Залучає гостей до занять спортом.
- Проводить різні спортивні ігри в оригінальній і розважальній формі, не залишаючи без уваги «новачків», постійно їх консультуючи в правилах і прийомах, що допомагають досягти найкращих результатів у грі.

- Стежить за спортивним інвентарем.

4. Дитячий аніматор (*Mini-club animator*):

- Розробляє дитячі програми на різновікову категорію.
- Залучає дітей до відвідування «Дитячого клубу» (кімната, обладнана для проведення часу дітей, як дошкільного віку, так і дітей віку початкових класів).

- Займає дітей:

- розважально-пізнавальними іграми,
- переглядом дитячих мультиплікаційних і художніх фільмів,
- прилучає їх до читання, малювання, ліплення із пластиліну й до різних творчих робіт, що розвивають у дитини кругозір,
- розвиває прагнення до пізнання нового.

- Дитячий аніматор допомагає знайти спільний інтерес між дітьми різного віку від 3-х до 11-ти років, якщо в готелі багато таких дітей, включаючи тинейджерів; дитячий аніматор розбиває їх за віковими групами і залучає до роботи з більш дорослими дітьми тинейджер-аніматора («дорослий» аніматор), а сам займається з молодшими.

- Проводить «Міні-диско» у вечірній час перед основною шоу-програмою.

Міні-диско - це дитяча дискотека, що проходить під музику, яка відповідає даному заходу.

- Стежить за інвентарем, закріпленим за «Міні-клубом».

5. Диск-жокей аніматор (*DJ animator*):

- Стежить за «музичним фоном» на території готелю.
- Підбирає «музичний фон» для: бару, ресторану, пляжу й для інших місць у готелі, де повинна звучати фонова музика.

- Компонує музичний супровід анімаційних програм.

- Проводить дискотеки як нічні, так і замовлені зі складаннями плей-листа на розсуд замовника.

- Обслуговує музичний супровід конференцій.

- Стежить за станом: музичної апаратури, музичного архіву, якнайчастіше оновлюючи його.

- Перебуває в курсі всього, що відбувається в «Музичному світі».

А також серед членів анімаційної команди присутні такі посади: декоратори, дизайнер (ця посада може сполучатися з декоратором або бути додатковою), хореограф-постановник, костюмер.

4. Матеріальна база для забезпечення роботи анімаційної служби

Добре організувати роботу анімаційної служби можна тільки за наявності достатньої матеріальної бази. Для проведення шоу-програм, спортивних ігор та інших розважальних заходів необхідно відповідне устаткування й реквізит. Оскільки відпочинок кожен розуміє по-своєму, то й пропозиція повинна бути різноманітною. Чим багатша матеріальна база, тим більшу кількість розваг можна запропонувати.

Матеріальна база для анімаційних програм повинна включати:

- устаткування для відпочинку на пляжі (водні атракціони, вежі вільного падіння, парасолі, гірки, човни та ін.);

- устаткування для дитячих майданчиків (гойдалка, каруселі, альтанки, гірки, ігрові й пневматичні атракціони, оформлювальні фігури у вигляді казкових персонажів, надувні карнавальні костюми та ін.);

- приміщення, меблі й необхідний реквізит та інвентар для міні-клубу (різні настільні ігри, фарби, книжки-розфарбування, пластилін, пазли, ляльки, машинки, кольоровий папір, олівці й т.п.);

- устаткування для рухливих ігор і тренажерних залів (спортивні тренажери, екстремальні атракціони, мішені, аксесуари для пейнтболу, бадмінтону, футболу та ін.);

- приміщення, книги й меблі для бібліотеки;

- приміщення й інвентар для станцій і пунктів прокату човнів, водних велосипедів, лиж та ін.;

- приміщення, амфітеатр або обладнаний майданчик на відкритому повітрі для проведення масових заходів і розважальних шоу;

- устаткування, декорації й набір костюмів та реквізиту для сцени;

- проекційне, звукове, сценічне, світлотехнічне й інше устаткування для проведення шоу, дискотек, конкурсів і змагань;

- ігрові автомати;

- устаткування й приміщення для більярда, боулінга, казино (якщо останні передбачені).

Щоб запропонувати туристові повну анімаційну програму, курортні або клубні готелі повинні мати особливу інфраструктуру й більші можливості (тенісні корти, баскетбольні, волейбольні й інші спортивні та ігрові майданчики, паркові атракціони, віндсерфінг, човни, акваланги, басейни, аквапарки, пляжні бари, таверни, кінотеатри, дискотеки, нічні клуби, боулінг-центри, більйардні зали, казино й т.д.). Дизайн цих об'єктів вимагає особливої уваги.

Необхідно дотримуватися правил безпеки. Центри цієї розважальної діяльності повинні розташовуватися недалеко один від одного, від моря й торговельних кутків (барів і закусточних).

Технічні об'єкти для проведення анімаційних програм являють собою складну технічну й соціальну систему, успішне функціонування якої у сфері гостинності залежить від цілої низки чинників: місця розташування, досконалості й надійності устаткування й т.д.

При експлуатації цих об'єктів і систем технічною службою й спеціалізованими організаціями виникає безліч технічних, економічних та організаційних проблем, комплексне вирішення яких повинне починатися ще при проектуванні цих об'єктів, а завершуватися - грамотним та ефективним анімаційним менеджментом.

Для підтримки матеріальної бази в робочому стані необхідно мати господарника, який би стежив за справністю устаткувань та інвентарю, а при необхідності робив ремонт. Основна ж відповідальність за схоронність матеріальної бази лягає на аніматорів, безпосередньо з ними працюючих, для чого необхідно з ними проводити відповідний інструктаж.

Матеріальна база анімаційної служби будь-якого туркомплексу, готелю має потребу в постійному відновленні, але, як правило, через недостачу засобів відбувається це не так часто, як треба. Тому аніматори повинні не тільки самі дбайливо користуватися устаткуванням, реквізитом і костюмами, але й закликати до цього туристів і гостей готелю.

Питання для самоконтролю.

- 1) Дайте характеристику структурі анімаційної служби.
- 2) На які відділи поділяється штатна структура анімаційної служби?
- 3) Які посадові обов'язки в директора служби анімації?
- 4) Що повинна в себе включати матеріальна база для анімаційних програм?

ТЕМА 10. ФАХІВЕЦЬ ТУРИСТСЬКОЇ АНІМАЦІЇ

ПЛАН

1. Визначення поняття «аніматор», професіоналізм та особисті якості фахівця туристської анімації.
2. Трудограма (професіограма) професії тураніматора.
3. Модель фахівця туранімації.
4. Права й обов'язки фахівця туристської анімації.
5. Зразковий графік роботи тураніматора в закордонних туристських центрах.

1. Визначення поняття «аніматор», професіоналізм та особисті якості фахівця туристської анімації

Аніматор – це фахівець, що займається проведенням індивідуальних і колективних програм на дозвіллі. Він створює атмосферу захопленості, гри й

азарту, що зацікавлює й втягує в процес гри й творчості, сприяє поживленню відпочинку й організації безпосередніх вражень від особистої участі в анімаційних програмах.

Аніматори пропонують сюжетно-динамічні й рольові ігри, веселі, оригінальні, стилізовані свята, усілякі розважальні програми, що мають ціль познайомити й здружити учасників й організаторів, глядачів й артистів. В анімаційних програмах переважає інтерактив, є в них і видовищна частина, й ігрова. Але головне – щоб було максимально цікаво, щоб глядачі могли відпочити, досхочу посміятися або насолодитися гарним видовищем. Завдання анімаційної групи – робити шоу-програми такими, щоб гості – дорослі й діти – відпочивали й насолоджувалися відпочинком, активно беручи участь у святах.

Поняття «Аніматор» поєднує кілька професій: режисер свят, артист естради, звукооператор, менеджер, промоутер, педагог-організатор, масовик-вистівник, організатор дозвілля, ведучий і конферансьє. Усі ці напрямки діяльності аніматора (або інтертейнера) жадають від фахівця даної професії психолого-педагогічних знань і вмінь.

Аніматор – той же артист, і вся його діяльність вимагає постійної самовіддачі – щодня, щохвилини, протягом п'ятнадцяти й більше годин на добу. Не всякий може витримати настільки активний і бурхливий ритм, тому так важливо добре організувати роботу аніматорів. Відпочинок, що поєднується з розвагами, завжди активний, відрізняється високим рівнем емоційності, тому він дозволяє провести емоційну розрядку. Важливо правильно його планувати, наповнювати яскравими видовищними заходами, конкурсними змаганнями, жартами, гумором, веселими іграми. Якщо при підготовці якого-небудь свята, концерту, шоу, ігрової програми відсутня чітко вибудована драматургічна основа, немає точного логічного проходження ідеї й теми при композиційному формуванні літературно-художнього або документально-ігрового матеріалу – провал такого заходу неминучий. От чому, організовуючи будь-який захід на дозвіллі, необхідно володіти хоча б основними навичками сценариста й режисера, вивчити методику написання сценарію, зрозуміти елементи його структури, знати технологію постановочного процесу анімаційної програми, ознайомитися з елементарною спеціальною термінологією.

Професійна майстерність аніматора характеризується рівнем професійних умінь і навичок у процесі складання анімаційних програм та їхньої реалізації.

Анімаційна майстерність має на увазі такі вміння:

- скласти цікаву анімаційну програму, що відповідає потребам і запитам споживача;
- привернути увагу до даної програми, зацікавити споживача;
- урахувати вікові, психологічні, естетичні, етичні, релігійні й інші особливості відпочиваючих і на основі цього забезпечити індивідуальний, диференційований підхід;
- будувати свої взаємини з підлеглими й відпочиваючими на гуманній, демократичній основі;
- не губитися в самих важких і несподіваних ситуаціях;

- сполучити теоретичну й практичну діяльність;
- грамотно використовувати у своїй роботі накопичений у даній сфері досвід і новітні досягнення передової педагогіки й психології;
- різноманітні анімаційні шоу-програми, заняття, уникаючи шаблонів у їхній організації.

Аніматорами працюють як молоді, так і люди похилого віку. Критерії відбору аніматорів досить строгі. Це гарні зовнішні дані, комунікативні навички, грамотна мова, розвинене почуття гумору, загальна ерудиція, наявність різноманітних талантів, особиста чарівність, наявність лідерських якостей і позитивної енергетики. У кожного аніматора повинна бути своя «ізіюминка» – уміння представити скетч, пародію, оригінальні номери, провести гру, аукціон, конкурс, танцювальну програму. Тут потрібний азарт, енергія, креатив, акторські й режисерські здібності.

Професійні вимоги до фахівця туристської анімації специфічні й включають знання в галузі психології, музичного мистецтва, живопису, індустрії розваг, для закордонної анімації – знання іноземних мов.

Аніматор повинен мати високі ділові якості, глибокі знання психології людей, практичні навички роботи в умовах чітко налагодженого механізму. Тураніматори повинні володіти прийомами надання першої медичної допомоги, уміти проводити заняття з атлетичної гімнастики, аеробіки, розбиратися у вікових особливостях тих, що займаються.

У завдання тураніматорів входить уміння організувати «культурний відпочинок», що є не тільки засобом рятування від втоми, але й засобом нейтралізації негативних сторін повсякденного життя. В аніматора туристського комплексу (готелю, санаторію, турбази), крім професійних знань, умінь і навичок, повинні бути присутні такі якості, як тактовність, привітність, делікатність, комунікабельність, уміння уважно вислухати й оперативно відреагувати на виникаючі труднощі й проблеми в туриста, щоб той почував себе найдорожчим і бажаним гостем.

Однією зі складових, що створює психологічну атмосферу гарного відпочинку, є дружелюбне відношення до гостей і неодмінна, щира посмішка на обличчях аніматорів. Це і є той плюс, та ізіюминка, що відіграє велику роль у створенні іміджу й закінченого образу туристського комплексу, поживляючи різноманітний спектр надаваних послуг та оснащень.

2. Трудогорама професії тураніматора

Спектр трудових завдань, які вирішують аніматори, досить широкий, однак для кожного фахівця можна виділити своє коло обов'язків.

У танцювальному залі: контакт із гостями, проведення оздоровчих програм, вечірні розваги.

У міні-клубі: контакт із гостями, програма міні-клубу, вечірні розваги.

На спортивних заняттях і в іграх: контакт із гостями, анімаційні ігри (у басейні, карткові ігри, пляжний волейбол, творчість і т.д.), вечірні розваги.

На заняттях велосипедним спортом: контакт із гостями, проведення програми з велоспорту, участь у вечірніх розвагах, якщо це необхідно.

При грі в теніс: контакт із гостями, проведення програми з тенісу, участь у вечірніх розвагах, якщо це необхідно.

На заняттях водним спортом: контакт із гостями, проведення програми з водного спорту, участь у вечірніх розвагах, якщо це необхідно.

Трудограма професії тураніматора.

Складові трудограми	Опис праці тураніматора
Призначення професії, її роль у суспільстві	Організація дозвілля, створення й реалізація програм дозвілля
Поширеність професії (установи, типові для даної професії)	Готелі, турбази й туркомплекси, табори відпочинку, туроператорські фірми, бюро подорожей та екскурсій, станції юних туристів, туристські клуби й т.д.
Предмет праці	Людина
Засоби праці	Комп'ютери з банком типових сценаріїв, програм; спец. обладнання (для спортивного туризму, видовищних заходів та ін.)
Умови праці	Психологічна й соціальна безпека, наявність сприятливого мікроклімату в професійному середовищі. Залежно від напрямків діяльності: під час екскурсій, у приміщенні, на транспорті, на відкритих площаках і т.д.
Організація праці	Складання й реалізація програм і заходів на дозвіллі, створення банку типових сценаріїв і програм.
Продукт праці (або його результат)	Індивідуальні або групові програми відпочинку, повністю задовольняючі запити споживача.
Можливі рівні професіоналізму	<p><i>1-й рівень</i> - функціонери анімаційних заходів (екскурсоводи, груповоди, провідники, інструктори з видів спортивного самодіяльного туризму, методисти й т.п.). Проводять заходи, заплановані в програмі.</p> <p><i>2-й рівень</i> - організатори туристських заходів (походів, екскурсій, поїздок та ін.). Складають сценарії проведення заходів, планують комплекс послуг, пов'язаних з ними.</p> <p><i>3-й рівень</i> — менеджери-фахівці. Здійснюють керування аніматорською діяльністю туристського підприємства, складають комплексні анімаційні програми.</p>
Права тур аніматора	Соціальні гарантії оплати праці й відпустки. Через те, що особливе навантаження припадає на туристські сезони, відпустка в тур аніматора планується на міжсезоння
Обов'язки представника даної професії	Дотримання професійних етичних норм, виконання посадових функціональних обов'язків Відповідальність за життя й здоров'я людей під час проведення заходів
Позитивний вплив професії на тур аніматора	Можуть бути повною мірою реалізовані творчі й організаторські здібності.

3. Модель фахівця туранімації

Одне з головних завдань, які ставлять перед підприємствами сфери обслуговування, де об'єктом діяльності є людина, задоволення його потреб, – це ефективна організація зайнятих працівників і рівень їхньої кваліфікації.

Треба пам'ятати, що **тураніматор повинен мати такі особистісні якості:** комунікабельність, терплячість, відповідальність, інтелігентність, а також мати акторські здібності й задатки природженого лідера.

Щоб підтримувати високий стандарт обслуговування, готелю потрібні добре освічені, талановиті, чесні й дисципліновані аніматори, які одержують задоволення від своєї роботи. Вони задають настрій відпочиваючим, більше всіх контактують із гостями, відіграють ключову роль у заходах, є рупором розважальних програм, відповідальні за задоволення, радість, дружбу й активність гостей.

Загальні вимоги, які висувають до аніматорів, практично у всіх готелях такі:

- уміння створювати сімейну атмосферу, атмосферу радості й дружби;
- здатність до комунікації з будь-яким гостем;
- знання всіх способів дозвілля, англійської й німецької мов;
- освіченість, чесність, дисциплінованість, надійність, талановитість, привітність та усмішливість;
- здатність працювати в команді;
- здатність при зміні роботи до різних анімаційних концептів різних готелів;
- уміння одержувати задоволення від роботи;
- відсутність пристрасті до алкоголізму й уживання наркотиків;
- мати психічне і фізичне здоров'я, відсутність хронічних захворювань, алергії на сонце.

Остання вимога є однією з важливих, оскільки робочий день рядового аніматора в готелі триває з 8 ранку до години ночі й складається з виконання безлічі функцій.

Тураніматор пов'язаний також із формуванням інтелектуальної бази (банку типових сценаріїв і програм), описом методів і форм роботи з відпочиваючими, узагальненням вітчизняного й закордонного досвіду в організації діяльності на дозвіллі.

Праця висококваліфікованих тураніматорів вимагає великої напруги сил та енергії, залучення творчого потенціалу, сполученого з високою відповідальністю за життя й здоров'я людей, разом з тим – це вільна, творча праця, що вимагає високої кваліфікації й великих знань.

Модель фахівця туранімації

Види професійної діяльності	Особистісні якості тураніматора	Кваліфікаційні вимоги (спеціальні знання й уміння для даного виду діяльності)
Спортивно-туристська	Спритність, спостережливість, якості природженого лідера	<p>Знання: вітчизняного й закордонного досвіду спортивного туризму організаційної структури професійної діяльності у сфері спортивного туризму, методів і засобів проведення методичної роботи у сфері спортивного туризму.</p> <p>Уміння: організувати спортивно-туристську діяльність, застосовувати в ній новітні досягнення, сучасні засоби й устаткування, розробляти туристські програми й маршрути дозвілля.</p>
Фізкультурно-оздоровча	Фізична тренуваність, спритність	<p>Знання: вітчизняного й закордонного досвіду масової оздоровчої роботи, організаційної структури професійної діяльності, методів і засобів організації фізкультурно-оздоровчої діяльності.</p> <p>Уміння: організувати фізкультурно-оздоровчу діяльність, з позицій сучасних досягнень психолого-педагогічної науки й передової практики розробляти індивідуальні й групові програми дозвілля для населення.</p>

Видовищно-розважальна	Комунікабельність, артистизм, емоційність	<p>Знання: туранімації, основ театрального мистецтва, режисури й інших спеціальних дисциплін, організаційної структури професійної діяльності.</p> <p>Уміння: організувати видовищно-розважальні заходи, застосовувати на практиці знання з рекреації, валеології, туранімації, розробляти й реалізовувати видовищно-розважальні програми для населення.</p>
Пізнавально-екскурсійна й анімаційно-навчальна	Пам'ять, естетичний смак, інтелект	<p>Знання: історії світової й художньої культури, екскурсознавства, релігієзнавства й краєзнавства, а також організаційної структури й змісту професійної екскурсійної й музейної діяльності.</p> <p>Уміння: визначати загальні й конкретні цілі й завдання екскурсійної діяльності як складової частини гармонійного розвитку особистості, проводити агентсько-операторську й методико-екскурсійну роботу, маркетингові дослідження, конструювати цикли музейно-екскурсійного обслуговування, програмувати туристсько-екскурсійну діяльність.</p>

4. Права й обов'язки фахівця туристської анімації

Професія аніматора готелю визначається набором правил поведінки й обмежень. За порушення цих правил провиненого аніматора можуть оштрафувати, або покладають на нього додаткові обов'язки, а також можливий розрив з ним трудової угоди.

Обов'язки фахівця туристської анімації.

- Перебувати на території готелю в години роботи анімації, установлені режимом готелю, а у випадку виникнення обґрунтованої необхідності й у позаурочні години.
- Сумлінно виконувати свої функціональні обов'язки, всі інструкції і вказівки адміністрації готелю й координатора.
- Стежити за своїм зовнішнім виглядом, одягом і взуттям. Бути охайним.
- Дотримуватися чистоти й порядку у місці проживання й на анімаційних майданчиках.
- Бути привітним і доброзичливим до гостей готелю й до персоналу.
- Дбайливо й акуратно ставитися до майна готелю, анімаційного матеріалу, костюмів.
- Не вживати алкогольні напої й не курити в години роботи анімації й у години вільні від анімації, на території готелю.
- Не вступати в особистий контакт та інтимні відносини з гостями готелю й персоналом, як на території готелю, так і за його межами.
- Не користуватися мобільним телефоном на території готелю в години роботи анімації.
- Не обговорювати якість харчування, сервіс і роботу готелю з гостями й персоналом.
- Не обговорювати внутрішні проблеми готелю й персоналу з гостями готелю й персоналом.
- Не обговорювати умови трудової угоди з гостями готелю й персоналом.
- Не обговорювати з однією компанією туристів іншу компанію туристів.
- Не розмовляти на теми релігії, національних особливостей, політики.
- Не сперечатися й не лаятися з гостями, адміністрацією й персоналом.
- Не займатися продажем екскурсій, турів.
- Намагатися не відповідати на запитання гостей відповіддю «я не знаю».
- За всіма виникаючими питаннями і скаргами звертатися тільки до координатора.

Права фахівця туристської анімації.

- Ходити в зручному для ніг взутті, але прийнятному для зовнішнього вигляду аніматора.
- Користуватися спортивним інвентарем у вільний від анімації час при наявності вільного від гостей готелю спортивного майданчика або тенісного стола.
- Користуватися інтернетом на території готелю після закінчення анімаційного дня для відправлення й одержання особистої пошти, погодивши час користування з координатором.
- Купатися у вільний від анімації час у басейні, але не більше 10 хвилин за один захід у воду (ранок, полудень, день, вечір), погодивши купання з координатором.

- Купатися у вільний від анімації час у морі (не обмежено за часом), але не напроти готельного пляжу й входу в море гостей готелю.

Примітка: не можна лежати й загоряти в басейні й на пляжі, де відпочивають гості готелю.

5. Зразковий графік роботи тураніматора в закордонних туристських центрах (Туреччина, Греція, Туніс, Єгипет)

Графік роботи тур аніматора готелю:

8.00 - 9.00 - сніданок.

9.30-10.00 - збори аніматорів, на яких обговорюється план дня, розподіляються завдання й місця роботи.

10.00 - 10.30 - зазивання гостей і ранкова гімнастика.

10.30 - пляжний волейбол.

10.45 - французька гра в кульки.

11.00 - водний волейбол.

11.15 - водна гімнастика.

11.30 - дартс (метання дротиків).

12.00 - ігри біля/або в басейні.

У той час, як частина анімаційної команди займає гостей спортивними іграми, інші аніматори розважають дітей і дорослих. З 10.00 до 12.00 і з 14.30 до 17.30 працює міні-клуб для дітей, в якому пропонуються всілякі ігри (доміно, лото, фарби для розфарбовування в індіанців, клоунів та ін.).

У ті ж години працює анімаційний бокс, в якому гості можуть купити клубний диск, гральні карти, фірмові футболки й інші туристські товари, а також взяти напрокат тенісні ракетки й ін.

Один аніматор постійно перебуває в кабіні й повідомляє програму анімаційних заходів на найближчий час.

12.45 – обід.

13.00 - 14.00 – репетиція святкового вечірнього шоу, що влаштовується 2 рази на тиждень, або гумористичних сценок для показу ввечері.

15.00 - 15.30 – водне поло.

У цей же час вільні від роботи аніматори влаштовують так звані комічні походи, переодягаючись у лікарів, слюсарів, сліпих, гангстерів, монстрів, молодят, прибиральників, балерин і виступають у цій ролі перед гостями.

15.30 - 16.00 – французька гра в кульки.

16.00 - 16.15 – навчання гостей танцювальним рухам.

16.15 - 16.30 – гра з дерев'яними дисками.

16.30 - 17.00 – пляжний волейбол.

17.00 - 18.00 – аеробіка.

18.00-19.00 – відпочинок тураніматорів перед вечірніми розважальними програмами.

19.00 – вітання гостей біля входу до ресторану кількома мовами (зайнята невелика частина анімаційної команди).

20.00 - 20.30 – вечеря з гостями.

20.45 - 21.00 – підготовка костюмів.

21.00 - дитяча дискотека.

21.30 - 22.45 – розважальне шоу.

22.45 - 23.45 – клубний танець. Тураніматори йдуть у бар, танцюють, спілкуються, розважають гостей.

24.00 - 01.00 – дискотека для дорослих, котра може затягтися й до 03.00.

Команда тураніматорів може розійтися тільки тоді, коли всі гості розійдуться по своїх номерах.

Як видно із цього розкладу, набір якостей, властивих аніматору, повинен бути дуже різноманітним. Необхідно володіти хоча б азами як мінімум 2 мов (бажано європейських). Мати гарну фігуру й мати спортивні навички. При цьому бути як мінімум чарівним і терплячим.

Але це та сторона роботи тураніматорів, що не видна широкому оку відпочиваючих. Для них вони безжурні, постійно всміхнені молоді люди, готові в будь-який момент розвеселити туриста й прийти на допомогу практично в будь-якому питанні.

Питання для самоконтролю.

- 1) Якими особистими якостями повинен володіти тураніматор?
- 2) Які вміння має на увазі анімаційна майстерність?
- 3) Які критерії відбору аніматорів?
- 4) Які знання й уміння повинен мати тураніматор фізкультурно-оздоровчого, видовищно-розважального напрямку?
- 5) Які права та обов'язки є у фахівця туристської анімації?

ТЕМА 11. АНІМАЦІЙНІ ПРОГРАМИ

ПЛАН

1. Визначення поняття «анімаційна програма».
2. Види й мета анімаційних програм.

1. Визначення поняття «анімаційна програма»

Анімація в туризмі розглядається як діяльність із розробки й надання спеціальних програм проведення вільного часу. Анімаційні програми включають спортивні ігри й змагання, танцювальні вечори, карнавали, ігри, хобі, заняття, що входять у сферу духовних інтересів. Отже, тураніматор – фахівець, що займається розробкою індивідуальних і колективних анімаційних програм.

Під анімаційною програмою мається на увазі об'єднаний загальною метою або задумом план проведення туристських, фізкультурно-оздоровчих, культурно-масових, пізнавальних та аматорських занять.

Функції анімаційних програм – організація й керівництво культурними, оздоровчими й спортивними заходами, їхнє подальше поширення серед туристів.

Крім поняття «анімаційна програма», часто використовується поняття «**анімаційний захід**», що є складовою частиною анімаційної програми. Наприклад, якщо ми складаємо анімаційну програму на день, то вона включає кілька анімаційних заходів: спортивні змагання, вечірню розважальну програму, ігри на пляжі й т.д.

Таким чином, анімаційні програми створюються аніматорами для розваги гостей, відновлення (рекреації) їхнього здоров'я.

Однак цікаво, що та сама програма може викликати в одних людей позитивні емоції, а в інших – прямо протилежні. Процес сприйняття запропонованих анімаційних програм *залежить від багатьох чинників*: віку учасників або глядачів; рівня освіченості; статі; етнічної приналежності; настрою на момент реалізації даної програми й т.д.

Саме тому важливо диференціювати споживачів даних послуг заздалегідь, мати про запас кілька різних програм або заходів, щоб задовольнити різні смаки. Крім того, необхідне зміцнення матеріально-технічної бази анімаційних служб на туристських підприємствах.

Для того щоб анімаційні програми були дійсно цікавими, необхідно їх правильно організувати. Організаторська діяльність припускає наявність у фахівців уміння розподілити роботу, персонально визначити обов'язки, права й відповідальність, установлювати час виконання робіт, розробляти систему контролю за виконанням прийнятих рішень, вести справи так, щоб бачити й вирішувати корінні питання в перспективі.

Якість анімаційної програми зв'язана, як правило, із цікавими режисерськими знахідками, багатим арсеналом сценографічних, музичних, пластичних, мовних, світлотехнічних прийомів у розробці й реалізації анімаційних програм.

2. Види й мета анімаційних програм

Програмний анімаційний вплив на людину під час його відпочинку тією чи іншою мірою сприяє збереженню й відновленню її здоров'я: соматичного, фізичного, психічного, морального.

Ці компоненти здоров'я й визначають відповідну умовну **типологію напрямків програм** туристської анімації:

- *перший тип* – спортивні, спортивно-оздоровчі, спортивно-розважальні програми;
- *другий тип* – видовищно-розважальні, пригодницько-ігрові програми;
- *третій тип* – пізнавальні, спортивно-пізнавальні, культурно-пізнавальні, екскурсійні, навчальні, аматорські й творчо-трудові програми. Для кожного із цих напрямків можна виділити характерні форми анімаційної діяльності;
- *четвертий тип* – комплексні програми, комбіновані з однорідних програм.

Спортивні анімаційні програми призначені для туристів, що захоплюються тим або іншим видом спорту й, що приїхали в спортивно-

туристський комплекс для занять спортом, за певною системою тренувань у сполученні з відпочинком.

Спортивно-оздоровчі програми відрізняються від спортивних тим, що вони розраховані на туристів-аматорів спорту й активного відпочинку, для яких туркомплекс – це єдине місце і єдина можливість відновлення сил і здоров'я через активні фізичні навантаження в умовах натуральної природи й чистого повітря.

Спортивно-розважальні програми орієнтовані на туристів будь-якого віку. Вони будуються на залученні туристів в активний рух через привабливі, веселі конкурси й необразливі змагання.

Спортивно-пізнавальні програми мають на увазі прилучення туристів до духовно-моральних цінностей у процесі активного відпочинку (походи, пішохідні екскурсії).

Екскурсійні програми складаються з різних видів екскурсій, а **навчальні** програми допомагають туристам набути різні вміння й навички (у плаванні й інших видах спортивних занять, в якому-небудь ремеслі).

Культурно-пізнавальні програми прилучають туриста до культурно-історичних і духовних цінностей націй, країни, місцевості й включають: відвідування музеїв, театрів, кінотеатрів, художніх галерей, парків, виставок, національних фольклорних заходів, концертів, вечорах поезії, зустрічей із відомими діячами культури. Деякі із цих програм залежать від платоспроможності туристів, рівня їхнього інтелектуального розвитку.

Пригодницько-ігрові програми дозволяють стикнутися із цікавим, хвилюючим, незвичайним (наприклад, участь у рольових іграх і конкурсах, відвідуванні печер, піратській вилазці, вечорах народних переказів і легенд, нічному поході, нічному спуску на гірськолижному курорті, у тематичному пікніку). Ці програми мають попит незалежно від віку, статі, національності, рівня освіти відпочиваючих.

Аматорські (творчо-трудові) програми будуються на залученні до творчості, співтворчості, змагання у виготовленні місцевих виробів, що викликає інтерес до місцевих національних традицій. Беручи участь у такій програмі, відпочиваючий вчиться спілкуванню на місцевій національній мові, знайомиться із національними музичними інструментами, танцями, кухнею й т.д. Форми проведення аматорських програм можуть бути найрізноманітнішими: аукціон виробів із природних матеріалів, конкурс аматорської фотографії, фестиваль авторських віршів і пісень, концерт вокальних та інструментальних виконавців, виставка дитячого малюнка й т.д.

Видовищно-розважальні анімаційні програми включають: святкові заходи, конкурси, фестивалі, карнавали, тематичні дні, ярмарки, дискотеки, танцювальні вечори, концерти художньої самодіяльності й т.д.

Анімаційні програми типу «спілкування за інтересами» є, по суті, комбінаціями згаданих програм, однак тут необхідно приділити більше уваги тій невимушеній, ненав'язливій, комфортній обстановці, яка б налаштовувала до спілкування відповідно до інтересів, бажань, темпераментів, національних

особливостей. Для цього необхідний гарний аніматор-«зачинатель», каталізатор спілкування. При розробці таких програм ставляться, зокрема, **такі цілі:**

- задоволення потреби самовираження;
- заохочення туристів (гостей, що відпочивають) до розвитку своїх умінь;
- спрямування розваг і навичок у творче русло;
- рятування від щоденних проблем і стресів;
- зміна іміджу й розслаблення напруження;
- набуття додаткових знань у галузі культури.

Для того, щоб задовольнити потреби гостей різних національностей, віку, статку й можливостей (фізичних, інтелектуальних і т.д.), програми анімації повинні мінятися протягом усього сезону за змістом, інтенсивністю, часом проведення й за іншими параметрами.

Анімаційні програми значною мірою залежать від розміру готелю, його місця розташування, функціональної орієнтації, наявних можливостей (у тому числі за спектром надаваних додаткових послуг), а також від професіоналізму, ступеня універсальності й таланту тураніматорів.

Якість та обсяг виконуваних анімаційних програм у туркомплексах, готелях визначаються в істотній мірі наявністю необхідного персоналу й у цілому – ефективністю анімаційного менеджменту. У невеликому готелі анімаційними програмами може займатися одна людина – менеджер туранімації, у туркомплексі середнього розміру – відділ (служба) туранімації, а у великих курортних й клубних туркомплексах – спеціалізовані анімаційні центри (центри дозвілля).

Питання для самоконтролю.

- 1) Що мається на увазі під анімаційною програмою?
- 2) Які функції виконують анімаційні програми?
- 3) Чим відрізняється анімаційний захід від анімаційної програми?
- 4) Охарактеризуйте види анімаційних програм.
- 5) Яких цілей прагнуть досягти при розробці анімаційних програм?
- 6) Від чого залежать обсяг та якість анімаційних програм?

ТЕМА 12. НАПРЯМОК АНІМАЦІЙНИХ ПРОГРАМ

ПЛАН

1. Гра як ефективний метод тураніматорської діяльності.
2. Спортивно-оздоровчий напрямок.
3. Анімація для дітей.
4. Культурний напрямок дозвілля.

1. Гра як ефективний метод тураніматорської діяльності

Ігри супроводжують нас протягом усього життя, змінюючись за ступенем складності. Для дорослих гра – це ефективна форма відпочинку, що дозволяє

зняти фізичне й психічне напруження, а для дітей (при вмілому керівництві з боку дорослих) гра стає діючим засобом розумового й фізичного розвитку, морального й естетичного виховання.

Існують ігри-вправи, головне призначення яких – відтворення предметних дій, і рольові ігри, в яких на перший план висувається відтворення суспільних відносин і трудових функцій. Гра є гарним методом навчання й виховання. За допомогою гри не тільки пізнається навколишній світ, але й виховується творча ініціатива, пробуджується допитливість, формується почуття ритму, виробляється пластичність, активізується мислення. Завдяки грі люди легко втягуються в різні дії, учаться взаємодіяти з оточуючими. Гра дуже впливає на інтелектуальний, естетичний, духовний, моральний розвиток людини. Гра вчить співвідносити свою позицію з позицією іншого учасника гри і надає радість творчості, радість перемоги.

Тураніматору, що організовує дозвілля, необхідно знати всі різновиди ігор: спортивні, інтелектуальні й, звичайно, традиційні народні.

Зазвичай гра має певні завдання, вирішення яких вимагає необхідних знань і вмінь. Оформлення ігрового завдання має важливе значення для рухливих ігор із правилами. У багатьох із них ігрове завдання оформляється у вигляді ролей. Різноманітні дидактичні й рухливі ігри сприяють розвитку й уточненню сприйняття окремих якостей речей, розвитку спостережливості, формуванню узагальнень та інших сторін інтелектуальної діяльності, удосконалюванню координації рухів, швидкості, сили, влучності й т.д.

Майже всі ці ігри, оскільки вони є колективними й вимагають виконання певних правил поведінки, мають істотне значення для виховання волі, уміння підкоряти свої дії загальному завданню.

Велике значення мають ігри в дитячому й підлітковому віці. Найбільша роль належить іграм, наповненим романтико-героїчним змістом, пов'язаним з туристськими походами, життям у таборах і т.п. У цьому віці гра стає потужним засобом самовиховання й самовдосконалення. Не втрачають свого значення ігри й у більш старшому віці. Ускладнюються правила, міняється вік учасників, ігри стають складніші й цікавіші, а значення їх у житті людини стає ще більш важливим.

У результаті вивчення ігор як методу тураніматорської діяльності, провідні фахівці прийшли до необхідності їхньої **класифікації**, що може бути найрізноманітнішою:

- 1) *За віком*: дитячі, підліткові, юнацькі й ігри для дорослих.
- 2) *За місцем проведення*: ігри в приміщенні, на спортмайданчику, в лісі, на річці й т.д.
- 3) *За часом проведення*: літні, зимові.
- 4) *За змістом*: спортивні, обрядові, ділові, клубні.
- 5) *За фізичним та інтелектуальним навантаженням*: рухливі, малорухомі.
- 6) *За призначенням* : ігри-тренування (тренінг), ігри-вправи, ігри-жарти.

Головне призначення ігор – розвиток людини, орієнтація на творче, експериментальне поведіння. Техніка багатьох ігор спрацьовувалася

сторіччями, досягаючи своєї художньої досконалості, тому встановити авторство багатьох з них неможливо.

2. Спортивно-оздоровчий напрямок

Спортивна анімація припускає теоретичну підготовку, тому що результат можливий тільки тоді, коли є теоретична база.

В основі спортивної анімації лежить здоровий спосіб життя. Здоровий спосіб життя поєднує все те, що сприяє виконанню людиною суспільних, професійних і побутових функцій. Збереження й зміцнення здоров'я – це основні функції спортивної анімації.

Особливе значення в комплексі заходів, спрямованих на розвагу туристів, приділяється всіляким спортивним заняттям, змаганням, конкурсам.

І тут може бути використане все, що напрацьовано й створене людством у цій сфері на даний момент. Це й давно знайомі всім ігри з відомими умовами й правилами; і зовсім нові, розроблені прямо отут, у процесі спілкування; і запропоновані кимось із відпочиваючих, модернізовані, пристосовані до даної ситуації й запозичені в колег із сусіднього готелю.

В іграх аніматори беруть участь як гравці, ведучі і судді. У їхнє завдання входить підігрів інтересу й контроль за ходом гри, улагоджування можливих конфліктних ситуацій.

Під час гри аніматор чітко викладає правила, забезпечує її безперервність, безпеку, організований початок і закінчення з обов'язковим підсумком та оголошенням переможців.

Аніматори створюють таку атмосферу захопленості й азарту, що туристи, які перебувають неподалік, перемикають свою увагу на гру й помалу самі втягуються в процес.

Динамічність, заводний характер змагальності дозволяє людям розкріпачитися, виявити якісь здібності, таланти. А, крім того, командні ігри ще й зближують.

Отже, створювана атмосфера суперництва – з одного боку, й колективізму, взаємовиручки – з іншого, сприяють пожвавленню відпочинку, а це і є основне завдання, що стоїть перед аніматорами.

От лише деякі ігри, рекомендовані для організації спортивно-оздоровчих заходів.

Ігри на воді. Ігри, що допомагають освіжитися, дуже популярні серед гостей. Для їхнього проведення потрібно багато команд. Метою ігор на воді є встановлення контакту між гостями й аніматорів з гостями. І в цьому випадку клоуни за 45 хвилин до початку ігор записують імена учасників. Ігри на воді проводяться в 15.30, тому що це ідеальний час для збору учасників біля води.

Аеробіка. Свідоме відношення до фізичної культури набуває більшого значення. Тому аеробіка як активна форма дозвілля, метою якої є прискорення пульсу й зміцнення серцевого м'яза, припускає наявність добре освічених, уважних та активних тренерів. Аеробіка, з одного боку, повинна робити приємність, а з іншого задовольняти запити тих гостей, які прагнуть одержати серйозну фізичну підготовку. Заняття тривають півгодини, тому в них можуть

брати участь навіть нетреновані люди. Для бажаючих займатися більш інтенсивно вони проводяться два рази на день. Аніматор повинен запрошувати учасників, підбадьорювати їх і створювати приємну атмосферу, показувати вправи й спостерігати за правильністю їхнього виконання, щоб уникнути яких-небудь травм.

Аеробіка на воді. Виконання вправ на воді – це не тільки самий здоровий, але й найпопулярніший вид аеробіки, особливо для гостей, які вдома не мають можливості для подібних занять. Аеробіка на воді є гарною розвагою й може виконуватися будь-якою віковою групою.

Степ-аеробіка. Це найвідоміший вид аеробіки. Клуб пропонує ранком курс занять для початківців, а після обіду проводить заняття для гостей більше підготовлених.

Фітнес-центр. У всіх готелях є тренажерні зали, добре обладнані й з багатим дієтичним столом, фітнес-центри, в яких проводяться фітнес-заходи. За два тижні неможливо досягти гарної форми. У фітнес-центрі пропонують гостям, та особливо тим, хто має можливість за місцем проживання відвідувати такий центр, великий вибір тренажерів, щоб підтримати досягнутий рівень.

Теніс. Теніс є найпопулярнішим видом спорту. Тому що попит на нього великий, готелі змушені обмежити індивідуальні заняття й бронювання місць. У тенісних клубах працюють професійні тренери; проводяться групові й індивідуальні заняття, тренування із тренажером, заняття із записом на відеокамеру; пропонуються комп'ютерна підтримка партії при бронюванні місця, різноманітний матеріал для гри; є можливість взяти участь у тенісному турнірі.

3. Анімація для дітей

Для організації дитячої анімаційної діяльності використовують не тільки матеріальну базу для дорослої анімації, але й спеціальні спорудження, приміщення й устаткування для дітей. У багатьох туристських комплексах є спеціальне приміщення для дитячої анімації – міні-клуб.

Ціль аніматорів міні-клубу – якомога цікавіше зайняти дітей, щоб дати можливість батькам відпочивати спокійно, не піклуючись про них, їхнє місцезнаходження й безпеку.

Робота аніматорів у міні-клубах має свою специфіку. Насамперед, тут повинні працювати аніматори-професіонали, що мають спеціальну педагогічну підготовку й досвід роботи з дітьми. Аніматори повинні бути людьми добрими, чуйними, товарицькими й уважними. Їм доводиться вирішувати міжособистісні конфлікти дітей, направляти їхню діяльність, зацікавлювати, захоплювати. Аніматор повинен забезпечити кожному члену дитячої групи можливість для активної участі у всіх справах, постійно міняючи склад учасників і розподіл ролей у групах.

Анімація в готельному міні-клубі повинна відрізнитися від розваг дітей у школі або дитячому садку своєю святковістю, барвистістю, ефектністю, щоб запам'ятовувалася дітьми надовго, тому важливо ретельно підбирати цікаві ігри, розваги, конкурси й часто міняти їх. Необхідно продумувати

альтернативні заходи на випадок поганої погоди або яких-небудь інших непередбачених обставин. Програми для дітей повинні бути диференційовані за віком (від 3 до 6 років, від 6 до 9 і від 9 до 12 років) і складені з урахуванням особливостей даного віку.

Пропонується коротка характеристика вікових особливостей.

Діти молодшого віку допитливі, рухливі, активні, але швидко стомлюються, тому необхідна швидка зміна діяльності. У дітей цього віку великий авторитет старших, вони намагаються у всьому наслідувати їм, із задоволенням грають, малюють, ліплять. Однак треба пам'ятати, що за ними треба стежити дуже уважно, оскільки вони швидко стомлюються, перегріваються й переохолоджуються. Вони мало що знають і вміють. Особливо уважно треба стежити за їхніми іграми на воді.

Діти середнього віку відрізняються підвищеною збудливістю, емоційністю й навіть конфліктністю. Вони легко захоплюються грою, змаганням, творчою справою. Однак важливо утримати цей інтерес яскравими заходами, цікавими справами.

Діти підліткового віку за характеристикою поведінки одночасно більше цікаві й складні. У цьому віці починається статеве дозрівання, іде перебудова всього організму. Ця категорія дітей хоче здатися всім оточуючим дорослими, однак інтереси й можливості поки ще дитячі. Підлітки мають потребу в діяльності, щоб витратити свою невгамовну енергію. Однак часто пропозиції старших сприймають скептично, тому захопити їх набагато складніше. Зате вони із задоволенням танцюють на дискотеках, спілкуються з однолітками, беруть участь у конкурсах краси й інших заходах. Підлітків потрібно включати в розробку заходів, підготовку й проведення ігор і змагань, довіряючи їм роль лідера.

Відповідно до віку можуть пропонуватися різні форми проведення дозвілля: бесіди, вікторини, дискотеки, карнавали, конкурси (ерудитів, дівчаток, хлопчиків, загадок, пісень, малюнків, виробів і т.д.), концерти, мастерилки, олімпіади, пікніки, змагання, турніри, шоу, екскурсії й т.д.

Декілька днів відпочинку можна зробити тематичними. У такий день всі заходи дозвілля повинні присвячуватися одній темі. Деякі анімаційні заходи для дітей доцільно проводити разом з батьками. Наприклад, непогано по закінченні відпочинку показати батькам, чому навчилися діти за час відпочинку - улаштувати концерт, конкурс, шоу або інший заключний захід, який можна зняти на фото- і відеоплівку й вручити як призи або подарунки батькам.

Щоб дітям було цікавіше й веселіше, ведучі можуть переодягатися в костюми клоунів, піратів, індіанців і т.п. Аніматори міні-клубу займаються також підготовкою й проведенням дитячих шоу. Репетиції починаються за тиждень. Головне - задіяти всіх бажаючих, але нав'язувати дітям щось, якщо вони цього не хочуть, не можна. Багато дітей займаються в танцювальних, спортивних, музичних гуртках за місцем проживання й мають готові номери. Це полегшує роботу аніматорів. Тим дітям, в яких немає спеціальної підготовки, пропонуються танці з легкими рухами. Діти охоче виконують пісні під фонограму, пародіюючи знаменитих співаків. Наприкінці шоу на сцену

запрошують усіх дітей, вони виконують клубний танець, після чого їм вручають великий торт.

Підготовка до заключного анімаційного заходу вимагає багато часу, сил, енергії, але зате й віддача від нього величезна, оскільки батьки з великим задоволенням спостерігають за виступами своїх чад, які подорослішали, засмагли, навчилися грати на сцені, танцювати або таких, що освоїли які-небудь інші вміння і навички. Батьки завжди будуть задоволені проведенням відпочинком, якщо він сподобався дитині.

Діти теж одержують додаткову мотивацію, довідавшись, що їм довірять виступати на сцені, як справжнім артистам, у гарних костюмах, що вони будуть змагатися й зможуть показати свої вміння, після чого ще будуть нагороджені подарунками, призами й симпатією глядачів.

Оскільки велике значення в анімаційних програмах для дітей мають тематичні дні й підготовка до них, зупинимось докладніше на одному з них.

Тематичний день «Цирк»

Заходи першої половини дня. Хлопці малюють портрети, майструють костюми для:

а) левів (смужка картону за розміром шиї дитини обклеюється гофрованим папером жовтого або коричневого кольору, потім вішається на шию дитини як жабо);

б) клоунів (картон у формі петлі розміром 15х30см розмальовують і прикрашають аплікаціями);

в) важкоатлетів (до ціпка за допомогою скотчу або нитки прикріплюють дві повітряних кулі);

г) танцюристів на канаті й акробатів (з гофрованого паперу, смужки картону (за розміром талії дитини) роблять спідниці, прикрашають їх аплікаціями також із гофрованого паперу всіх кольорів і пов'язують на талію дитини);

д) мішечки для жонглерів (шматочки прозорої плівки 20х20см наповнюють піском і формують кульки, загортають кожну з них у шматок матерії 25х25см і закріплюють (кульки повинні бути однакового розміру).

Заходи другої половини дня. Два аніматори, переодягнені в клоунів, приходять у міні-клуб і показують дітям трюки. Аніматор, що виконує роль директора цирку, запрошує всіх на циркову виставу. Він радісно вітає всіх учасників і розповідає зміст та послідовність програми циркової вистави.

Відкриття цирку. Гра «Буря-вогонь-вода» у виконанні левів і клоунів. Усі діти бігають по колу, потім аніматор кличе, наприклад, клоунів і всі клоуни сідають на землю або лягають на живіт і т.д. Діти одночасно розучують свої ролі. Аніматор по черзі викликає кожного актора й запрошує його що-небудь виконати.

Уся команда циркових артистів співає, танцює й шумить на весь клуб, щоб привернути увагу до циркової вистави. Все це транслюється по радіо. Шеф-аніматор у цирковій виставі виконує роль конферансьє. Він повідомляє виступ учасників і запрошує їх на арену.

Леви стрибають через обруч. Директор цирку (аніматор) тримає обруч і запрошує дітей стрибати через нього й демонструвати трюки. Важкоатлети піднімають штанги, які змайстрували самі, і показують пози культуристів. Клоуни перевертаються й жонглюють. Танцюристи на канаті балансують з парасолькою або ціпком у руках. Акробати стрибають і ходять колесом. Після вистави в міні-клубі організовується святковий стіл.

Підготовчі заходи. Аніматор попереджує працівників кухні про готування святкової їжі, по радіо повідомляє про майбутню циркову виставу.

Необхідний реквізит: декоративна косметика або акварельні фарби, смужки з гофрованого паперу, смужки з картону, нитки, аркуші гофрованого паперу розміром 15х30см, тканина або серветки й поліетиленові мішечки, пісок, ціпок, штанга, жердина, надувні кулі, канат і гімнастичні мати.

4. Культурний напрямок дозвілля

Основами культурної анімації туристського обслуговування на дозвіллі в готелях є:

- комплексний підхід до організації заходів;
- воля вибору цих заходів;
- театралізація: використання різноманітних прийомів і всіх видів мистецтва (живопис, музика, література), при цьому хід події визначається сценарієм;

- персоніфікація.

До традиційних форм організації таких заходів відносять:

- карнавал (народне гуляння у вигляді вуличного ходу, параду, маскараду);
- раут (збори людей, без танців);
- банкет (масові збори людей, в основі якого - рясне частування);
- містерія (театралізована постановка п'єси релігійного змісту);
- раус (захід щодо закликання глядачів перед презентаціями, культурними програмами дозвілля);
- церемонія (культовий побожний /державний/ акт, що проводиться в строгому порядку /церемоніали/);
- шоу-вистави, масове видовище.

Для того, щоб вдало скласти розважальну програму для готелю, необхідно визначитися з низкою критеріїв, а саме:

- жанром, при якому створюється особлива атмосфера й відчуття для глядачів (драма, клоунада, мюзикл і т.д.). При цьому номери й фрагменти повинні сполучатися таким чином, щоб склалася єдина картина й зв'язана структура елементів даної вистави;
- назвою даного show, що створює настрій і розкриває його суть;
- сценарним планом, в якому позначений перелік елементів, фрагментів, подій у процесі їхнього розвитку, персонажів, їхні відносини й рух. Обов'язково повинна бути зав'язка, кульмінація й розв'язка;

- сценарієм, тобто деталізацією пунктів сценарного плану, а також робота над літературною частиною – проробленням монологів і діалогів, вивченням мовного стилю;

- режисерським планом – переклад літератури на мову дії (якщо це постановка за мотивами літературного твору), складання й координація безперервного діючого ланцюжка, і робота з технікою, світлом і звуком.

Крім цього, важливо – де буде розіграватися дане дійство (на літньому майданчику, у барі, біля басейну), визначитися з темпом, ритмом, включенням ефектних моментів і репетиційним періодом.

Вечірні вистави є головною частиною розважальної програми готелю. Вони повинні бути дуже різноманітні за змістом, постановкою, костюмами і цікаві для всіх відпочиваючих. Як правило, в них беруть участь усі аніматори. Організатори прагнуть зробити кожну виставу яскравою, барвистою, такою що запам'ятовується, у кожній з них повинна бути своя ізіюминка.

І за формою вечірні шоу бувають найрізноманітнішими: це й невелика побутова сценка, розіграна акторами-аніматорами, і серйозна театралізована вистава, у якій можуть взяти участь глядачі із залу, гості, заздалегідь запрошені на ту або іншу роль.

От лише деякі варіанти шоу, рекомендовані для організації культурних програм дозвілля.

Жива музика. Вечірня програма включає шоу, живу музику, бінго, кіно, дискотеку (для такого виду розваги необхідний множинний набір апаратури).

Карнавал. Перед від'їздом гостей проводиться карнавал, під час якого можна зняти на відео всю команду аніматорів у карнавальних костюмах. Оскільки зйомка всіх інших шоу заборонена, карнавал дає гостям можливість привезти додому відеофільм про їхній відпочинок у готелі.

Для того, щоб поліпшити атмосферу свята й залучити до нього більше уваги, на нього запрошуються й діти. Батьки можуть знімати своїх дітей у карнавальних костюмах.

Тисяча й одна ніч (Турецька ніч). Постановка за мотивами східних казок з використанням східного колориту, музики й танців.

Шоу Коперфільда. Невеликі сценки з елементами пантоміми, клоунади, з показом фокусів.

Moulin Rouge. Вистава на основі французького кабаре «Moulin Rouge».

Notre-Dame de Paris. Театралізована постановка за мотивами роману В.Гюго «Собор Паризької богоматері».

Шоу за участю відпочиваючих. З відпочиваючих набирають бажаних брати участь у шоу й проводиться з ними репетиція. Для цього попередньо підготовляється майданчик на пляжі, установлюються шезлонги для відпочиваючих і т.д. Під час шоу проводяться конкурси, влаштовується салют.

Питання для самоконтролю.

- 1) Які існують різновиди ігор? Охарактеризуйте їх.
- 2) Яке значення має гра для дорослих і дітей?
- 3) Що є основою культурної анімації туристського обслуговування на

дозвіллі?

- 4) Що лежить в основі спортивної анімації?
- 5) Які особливості організації дитячої анімаційної діяльності?
- 6) Дайте коротку характеристику віковим особливостям.
- 7) Прокласифікуйте ігри за змістом (наведіть приклади таких ігор).

ТЕМА 13. ТЕХНОЛОГІЯ СТВОРЕННЯ Й РЕАЛІЗАЦІЇ АНІМАЦІЙНИХ ПРОГРАМ

ПЛАН

1. Технологічний процес створення анімаційних програм.
2. Етапи розробки й проведення анімаційної програми.
3. Зразковий зміст анімаційної програми відпочинку туристів.
4. Розрахунок вартості анімаційної програми.

1. Технологічний процес створення анімаційних програм

Під технологією створення й реалізації анімаційних програм розуміється комплекс прийомів праці аніматора, організація цієї праці, використання спеціальних технічних засобів (об'єктів, споруджень, інструментів і пристосувань). Це складний і багатоплановий процес, оскільки вирішує такі завдання: створення анімаційних програм, економічний прорахунок вартості кожної програми, їхню реалізацію й, нарешті, творче втілення запрограмованих анімаційних заходів з наступним аналізом. Даний технологічний процес являє собою цілісну систему, в якій взаємодіють усі компоненти.

Технологія створення й реалізації анімаційних програм як система складається з декількох взаємозалежних підсистем:

- *організаційна* – організація спільної діяльності анімаційної команди, економічного, технічного, рекламного відділів;
- *інструкторсько-методична* – створення й розробка сценаріїв заходів, текстів екскурсій, підбір спортивних ігор і змагань, складання маршрутів походів з наступною розробкою методичних рекомендацій на основі узагальнення досвіду;
- *режисерська* – розподіл ролей, складання плану репетицій, постановка спектаклю, шоу;
- *технічна* – підготовка технічних засобів (об'єктів, споруджень, інструментів і т.д.), площадки (сцени) для анімаційних заходів, реквізиту, декорацій, освітлення, музичного супроводу та ін.

Усі підсистеми становлять систему технології, що слугує підставою функціонування анімаційної служби. Анімаційна діяльність – це реальний і зовсім особливий світ із властивими тільки йому правилами дії, які виконують професіонали, щоб включити в процес їхнього здійснення якнайбільше людей. Тут існують свої специфічні закономірності функціонування анімаційної діяльності.

Технологічний процес створення анімаційних програм включає такі елементи:

- *об'єкт діяльності*: обслуговування населення, відвідувачів (колективи людей та окремі особистості);
- *суб'єкт діяльності*: керівники, фахівці анімаційної служби;
- *власне анімаційна діяльність* (процес впливу суб'єкта на суб'єкт) з усіма її компонентами.

Усі елементи функціонування технологічного процесу перебувають у єдності й взаємодії, утворюють єдину систему. Головний елемент цієї системи - об'єкт діяльності, люди: туристи, гості, що відпочивають. Усе призначено для задоволення їх духовних і фізичних потреб. Тому фахівцям-аніматорам треба знати ці потреби, повсякденно вивчати аудиторію, настрої, інтереси й запити різних груп населення. Без знання людей важко розраховувати на досягнення бажаного результату, на підвищення ефективності інтелектуального й емоційного впливу на аудиторію.

2. Етапи розробки й проведення анімаційної програми

Підготовка, розробка й проведення анімаційних програм – особлива діяльність туристської галузі. Роботу з підготовки й проведення тої або іншої анімаційної програми можна розділити на кілька етапів.

Перший етап (найбільший і відповідальний) – *підготовчий, що* включає в себе:

- аналіз пропонованих анімаційних програм;
  - визначення цілей і завдань;
  - вибір місця й часу проведення програми;
  - проектування анімаційної програми зі врахуванням вікових, етнічних та інших особливостей споживачів даної послуги;
  - створення або підбір сценаріїв анімаційних заходів, включених у програму;
  - складання кошторису витрат на проведення програми;
  - підбор творчих колективів, розподіл обов'язків усередині анімаційної команди;
  - технічну підготовку: закупівлю інвентарю, виготовлення декорацій, костюмів, реквізиту й т.д.;
  - установка звукової й світлової апаратури, інших технічних засобів, оформлення сцени, виготовлення фонограм та інше;
  - проведення репетицій, навчання правилам ігор та інше;
  - проведення рекламної кампанії намічених анімаційних заходів:
- а) туристи, гості готелю інформуються про наявність і зміст анімаційної програми для різних груп і категорій туристів;
  - б) з гостями встановлюється контакт, здійснюється запис на різні анімаційні програми й збір заявок.

Другий етап – *змістовний*, етап проведення анімаційної програми, являє собою найскладнішу й відповідальну роботу для всіх учасників. Необхідно

поєднати зусилля всіх задіяних аніматорів, перебороти нервові напруження й вирішити поставлені завдання.

Третій етап – *заключний*, у ході якого відбувається підведення підсумків:

- нагородження учасників і прощання з гостями;
- аналіз проведеної програми;
- анкетування споживачів з наступним аналізом;
- робота над удосконаленням програми.

Отже, технологічний процес включає три основні етапи: підготовку, проведення програми й аналіз проведеної програми.

Реклама анімаційних програм. Успіх анімаційної програми багато в чому залежить від правильно організованої рекламної кампанії. Реклама, як відомо, це інформація про споживчі властивості товарів і види послуг з метою їхньої реалізації й створення попиту на них. Це інструмент, за допомогою якого споживачеві дається інформація про зміст, особливості, привабливість конкретної програми з метою зацікавити його, спонукати придбати рекламований товар і стати учасником анімаційної програми. *Для організації рекламної кампанії необхідно:*

- розрахувати витрати на рекламу, з огляду на власні фінансові можливості, оцінити одержуваний від реалізації програм прибуток;
- визначити потенційних споживачів і скласти їхню характеристику за демографічними (вік, стать), етнічними ознаками, соціальним статусом, рівню доходів та ін.;
- виявити конкурентів і визначити переваги власних програм, на які можна звернути увагу в рекламі;
- вибрати канали й способи поширення реклами.

Дуже важливо виробити свій фірмовий стиль, що сприймається як гарантія якості пропонованих анімаційних програм. При цьому необхідно враховувати основні напрямки діяльності, сегменти ринку, для яких призначені розроблювальні програми, рекламні засоби, а також переваги або особливості цих програм.

Методика інформування про готельні анімаційні програми.

Виробництво й реалізація послуг анімаційної сфери, як правило, носять одноразовий характер. Значимість повідомлення інформації до клієнта про призначений йому продукт складно переоцінити, тому реклама анімаційних послуг є невідривною складовою індустрії розваг. Відвідуваність організованих заходів прямо залежить від рівня реклами анімації. **Основними методами в цьому випадку є візуалізація й аудіо-реклама.**

Візуалізація припускає:

- використання спеціальної уніформи командою анімації;
- установку стендів з анімаційними програмами (розробку макета, визначення розмірів, кількості й місця розташування стендів);
- створення й поширення по номерах готелю листівок з інформацією про анімаційні програми;
- вручення фірмового диплома за перемогу в іграх і змаганнях.

Аудіо-реклама містить у собі:

- рекламу по мегафону на пляжі, костюмовані виходи в ресторани перед вечірніми програмами;
- радіорекламу на пляжі й на території готелю.

Сполучення таких способів інформування гостей, турбота про їхній якісний відпочинок, комфорт і безпеку може бути названо сучасним стилем «м'якої» готельної анімації. На противагу цьому «тверда» готельна анімація характеризується нав'язуванням відпочиваючим одноманітних заходів, супроводжуваних грошовими поборами.

3. Зразковий зміст анімаційної програми відпочинку туристів

Як правило, на початку нового сезону шеф аніматорів при сприятливій команді розробляє й затверджує анімаційну програму на весь сезон.

На кожен день тижня (по годинах) складається точний розклад заходів, і на кожного члена команди покладають певні обов'язки з їхнього проведення.

Загальна програма анімації готується таким чином, щоб розважальні й спортивні елементи були різноманітні за своєю формою, цікаві туристам і щоб у проведених заходах були задіяні якнайбільше учасників.

Вечірні шоу повинні повторюватися не частіше, ніж один раз на два тижні, з розрахунку звичайно двотижневого перебування гостей у готелі. Сценарій, музика, світло, хореографія, костюми – все чітко продумується й організується членами команди й керівником, що часто сам бере участь у шоу-програмах.

Нижче наводиться зразковий зміст програми відпочинку туристів, розрахованої орієнтовно на два тижні.

4. Розрахунок вартості анімаційної програми

Для того, щоб зробити калькуляцію вартості певної анімаційної програми, потрібно визначити основні статті витрат у процесі реалізації шоу-програми.

Як приклад, використаємо барвисте шоу «Легенда про Тилле Улленшпігеле». Його сценарій заснований на народному епосі вікінгів та однойменній опері Вагнера. Дія спектаклю відбувається на майданчику біля басейну, освітленого смолоскипами, які розставлені по всьому його обриси. Тут же, на протилежному майданчику розташовані глядачі.

У спектаклі беруть участь 8-10 активно зайнятих аніматорів і 12-15 залучаються додатково, в тому числі глядачі із залу. Репетиції спектаклю тривали кілька днів.

Дана вистава, в силу казковості й романтичності сюжету, дуже видовишна й захоплююча. І, незважаючи на не зовсім професійну гру акторів, ніколи не залишає байдужим жодного глядача, викликає бурю емоцій, вигуки схвалення з боку «залу для глядачів». І особливе торжество й задоволення відчувають актори із числа відпочиваючих, відчуваючи причетність до дії.

Час проведення заходу	Тематика	Назва, коротка характеристика	Місце Проведення	Відповідальний	Дата проведення (періодичність)
9:30-12:00	Спортивно-розважальні ігри	- стрейчинг - стрілянина з лука - хокей на траві - бочча - крикет - крокет - міні-гольф			щодня
12:00 - 13:00	Ігри в басейні Спортивні конкурси	- водне поло - на кращого поринача - водна аеробіка - на кращого плавця			1 раз на тиждень щодня 1 раз на тиждень
15:30 - 17:00	Спортивно-розважальні заняття	- футбол - баскетбол - волейбол - степ-аеробіка - уроки танців - теніс настільний - теніс великий			щодня щодня щодня щодня щодня щодня
20:00 - 22:30	Культурно-дозвільна програма	- жива музика - міні-дискотека (для дітей) - конкурси - вікторини - лотерея			щодня щодня щодня
22:30 - 03:00		Вечірнє шоу Дискотека			щодня

Програму завершує клубний танець на сучасну музику, де називаються імена аніматорів, задіяних у цьому шоу.

Основні реквізити, використовувані в постановці театралізованої вистави: 2 намети, вогненні кулі, відро з бензином, стегові пов'язки імітують костюми артистів.

В основному, всі наведені цифри є розрахунковими, тому що значна частина зазначеного в таблиці переліку найменувань, як наприклад, устаткування, костюми, купляються на початку сезону, а зарплата персоналу виплачується один раз на місяць.

Розрахунок вартості анімаційної програми.

Найменування видаткових статей	Перелік видаткових статей	одиниця виміру	Показники у натуральному вираженні	Вартість за одиницю (USD)	Підсумкова вартість (USD)
<u>Реклама:</u>	- афіші	шт	50	3,00	150,00
	- запрошення для VIP туристів (розробка й друкування)	шт	150	1,50	225,00
			-	-	-
<u>Устаткування:</u>	- апаратура (звук, світло)	година	9	10,00	90,00
	- декорації	шт	4	100,00	400,00
	-флористичне оформлення сцени	шт	4	150,00	600,00
	-намет-костюмерні (візажистів, костюмерів)	шт	2	10,00	20,00
	- плакати й розтяжки	шт	30	3,00	90,00
<u>Костюми:</u>	- виготовлення костюмів й аксесуарів	шт	25	15,00	375,00
	- прокат костюмів	шт	2	10,00	20,00
<u>Зарплата персоналу:</u>	- акторам	осіб	20	25,00	500,00
	- менеджерів анімації	осіб	1	55,00	55,00
	-декораторам-оформлювачам	осіб	2	25,00	50,00
Разом:					2575,00

Питання для самоконтролю.

- 1) Які завдання ставляться перед технологічним процесом створення анімаційних програм?
- 2) З яких елементів складається технологічний процес створення анімаційних програм?
- 3) Охарактеризуйте основні етапи розробки й проведення анімаційних програм.
- 4) Які видаткові статті беруть до уваги при розрахунку вартості анімаційної програми?

ТЕМА 14. ОРГАНІЗАЦІЯ АНІМАЦІЙНИХ ПРОГРАМ ДЛЯ РІЗНИХ КАТЕГОРІЙ ВІДПОЧИВАЮЧИХ

ПЛАН

1. Загальна характеристика послуг на дозвіллі.
2. Форми роботи з різними віковими групами відпочиваючих.
3. Типологія туристів за їхнім відношенням до проведення дозвілля.
4. Анімаційні програми для сімейного дозвілля.
5. Приклади анімаційних програм для різних категорій туристів.

1. Загальна характеристика послуг на дозвіллі

У закордонній практиці прийнято виділяти послуги відпочинку й розваг в окрему групу, що входить у споживчі послуги. **Існує 3 групи послуг на дозвіллі:**

- *перша група:* театри й студії, кінотеатри всіх видів і рангів, музичне обслуговування й оркестри, танцювальні зали, музичні автомати в місцях громадського користування;
- *друга група:* активний відпочинок – плавальні басейни, роликові й льодяні ковзанки, школи їзди вершки, клуби для гри в гольф, футбольні клуби, парки відпочинку, прокатні станції човнів, пляжі, стадіони і т.д.
- *третья група:* всякого роду азартні ігри.

Перша група підприємств за обсягом витрат на їхній розвиток найбільш значна в обслуговуванні населення. На її долю припадає 46% усього виторгу й 50% зайнятих у сфері відпочинку й розваги. У культурному обслуговуванні гостей головну роль відіграють кінотеатри. На відвідування театрів, опер, симфонічних та інших концертів клієнти витрачають майже в 1,5 рази менше засобів, ніж на відвідування кінотеатрів.

Активний відпочинок забирає в гостей 45% витрат на всі види розваг й відпочинку. Для цієї підгрупи послуг прийнято розраховувати кількість, що припадає на 1 млн. жителів плавальних басейнів, пляжів, льодяних і роликів ковзанок і т.д.

Серед населення популярне проведення часу, пов'язане з більш-менш тривалим перебуванням на лоні природи. На долю різноманітних видів активного відпочинку припадає близько 50% всіх відвідувань.

Інтереси туристів залежать від безлічі чинників віку, статі, національності, освітнього рівня, рівня прибутку, професійних інтересів, хобі й т.д.

Для того, щоб догодити туристові, аніматори повинні про нього багато знати. Туристи приїжджають на відпочинок на короткий строк, за який багато чого про їх не довідаєшся, але вихід із цієї ситуації знайдеться, якщо:

- одержувати інформацію про туристів на всіх етапах обслуговування;
- уміти класифікувати туристів і мотиви їхніх подорожей, щоб правильно підібрати для них програму;
- мати про запас кілька програм, розрахованих на різні категорії й інтереси туристів.

Існують різні види класифікації туристів. Найчастіше зустрічається – класифікація за такими ознаками, як стать, вік, рівень прибутку, освіта, етнічна належність.

Класифікація туристів за віком. При складанні програм відпочинку тураніматорами повинні враховуватися вікові особливості груп відпочиваючих:

- 0-2 років – інфанти;
- 3-8 років – діти-дошкільники;
- 9-18 років – підлітки-школярі;
- 18-25 років – молодь, студенти;

- 26-64 років – дорослі люди;
- 65 років і більше – пенсіонери.

У готелях відпочиває велика кількість молоді. Це активні люди, головне для них - провести свій відпочинок максимально весело й цікаво. І анімаційна команда, проводячи свої заходи, у першу чергу звертає увагу саме на цю категорію туристів.

Молодих людей можна розділити на 2 вікові категорії: від 18 до 24 і від 25 до 34 років. Ці категорії мають у своєму розпорядженні значну рухову активність і вплив, тому що вони найбільш численні. Оскільки вони являють собою більшу групу людей, можна визначити комплексні тенденції в даному сегменті – відносно пізніше заміжжя, поява першої дитини, важливість кар'єри для обох дорослих членів родини.

При врахуванні цього можна правильно підібрати форми роботи з ними, найбільш активно сполучити активний і пасивний відпочинок, зробити дозвілля цікавим і повноцінним. У міжсезоння й зимовий період готель відвідують люди похилого віку, пенсіонери. Для них це найсприятливіший час. Для цієї категорії туристів анімаційна програма припускає різного роду інтелектуальні ігри й нескладні спортивні змагання.

Спостерігається тенденція росту груп людей літнього віку. Ці групи іноді називають ринком людей зрілого віку, пенсійного віку, літнього або «третього віку». Цей сегмент ринку повинен бути вивчений менеджерами анімації, тому що він є поступово зростаючим і не менш важливим, ніж інші сегменти ринку.

З позиції відносини цих груп до туризму й подорожей розрізняють 4 основні підгрупи:

- Вікова група людей від 55 до 64 років – характеризується наявністю більш вільних коштів, вони вільні від матеріальних витрат на освіту, утримання дітей.
- Люди від 65 до 74 років – вважаються активними пенсіонерами.
- Третю групу становлять люди у віці від 75 до 84 років – у порівнянні з першою групою вони не так активні, найчастіше не налаштовані до подорожей.
- Четверту групу становлять люди від 85 років і більше – туркомплекси не бачать потенціалу даного сегмента ринку. Однак необхідно знати, якими анімаційними програмами можна зацікавити дану вікову групу.

Треба пам'ятати, що пенсіонери, хоча й мають у своєму розпорядженні більшу кількість часу, який вони могли б витратити на подорожі, обмежені в коштах. Деякі пенсіонери продовжують працювати й витрачати гроші на подорожі. Дані групи людей можуть стати споживачами недорогих товарів і послуг, тому доцільно пропонувати їм спеціальні пільги, знижки на розміщення й харчування, пільгові тарифи на транспорті.

Люди похилого віку не люблять, коли їм нагадують про їхній вік. Отже, програми повинні враховувати цей чинник. Їхній спосіб життя дозволяє їм подорожувати в будь-який час року й на більш тривалий період часу, на відміну від молодих груп населення. Виходить, доцільно організувати посилені

рекламні кампанії для стимулювання попиту цієї групи населення, особливо в період недозавантаження туристських підприємств у міжсезоння.

Класифікація за етнічною належністю. При складанні анімаційних програм для представників різних націй і народностей треба враховувати етнічну належність і бути особливо уважним, знати національні традиції з проведення дозвілля, щоб ненароком не скривдити гостей.

Класифікація за статевою ознакою. Різні програми можна пропонувати туристам за статевою ознакою. Можуть бути розроблені чисто жіночі й чоловічі програми дозвілля.

Таким чином, існують види програм дозвілля, що підходять різним категоріям туристів. Це дозволяє приділити увагу всім відпочиваючим, незалежно від віку, статі, національності й інтересів.

2. Форми роботи з різними віковими групами відпочиваючих

При організації анімації, з огляду на особливості, властиві різним віковим категоріям відпочиваючих на туристських об'єктах, можна пропонувати **такі форми діяльності на дозвіллі:**

- *дітям дошкільного віку*, провідним типом діяльності яких є гра, можна запропонувати ігротеки, ранок, казкові подорожі, конкурсні малюнки, прогулянки;

- *підліткам-школярам* поряд з перерахованими формами можна пропонувати й інші. Діти цього віку відрізняються досить великою активністю, вимогливістю й навіть заповзятливістю по відношенню не тільки до себе, але й до оточуючих людей. Коло інтересів підлітка велике. Це вік романтики й мрії, тому для даної категорії відпочиваючих особливо привабливі походи, романтичні зустрічі й подорожі. Чим більше насичене життя людей у цьому віці, тим воно їм більше подобається. Їм можна пропонувати екскурсії й бесіди, спортивні змагання й змагання юних туристів, конкурси й дискотеки, естафети й кільцівки, школу ввічливості й лицарські турніри, веселі години й свята;

- *для молоді* програми трохи міняються. У цьому віці формується характер і світогляд. Основними видами діяльності цього періоду є навчання, що вимагає великої напруги сил. У програму дозвілля можна включити: КВК, вечори й дискотеки, аукціони, ярмарки й театральні вистави, фестивалі й шоу, спартакіади, олімпіади, походи, ігри за типом телевізійних.

На туристському ринку для молодих людей існують дві підгрупи, що найчастіше зустрічаються: молоді одинаки й молоді родини без дітей. Більшість одинаків - це молоді люди, не обтяжені витратами на виховання й освіти дітей, що воліють витратити гроші на відпочинок, ресторани, веселе життя. Одиначкам властивий, як правило, високий рівень освіти, прагнення до успіху в професійній діяльності, підвищені вимоги до комфорту, індивідуалізм. Вони багато часу приділяють організації свого вільного часу, прагнучи в повній мірі насолоджуватися життям. Молоді самотні люди подорожують більше, у порівнянні зі своїми ровесниками, одруженими. Вони віддають перевагу активному відпочинку за межами своєї країни або регіону проживання й користуються послугами авіатранспорту;

- для людей середнього віку, працездатних, прагнучих відпочити від повсякденної роботи, підійдуть більше спокійні заходи: світські салони й конкурси (краси, гумору), літературні вітальні й творчі вечори, банкети, презентації й концерти;

- для людей похилого віку, яким усе частіше хочеться згадати свої молоді роки й усе, що з ними пов'язане, непогано запропонувати такі форми проведення дозвілля, як посиденьки, чаювання, вечори (спогадів, романсів). У цьому віці вже накопичений великий життєвий досвід, набуті безцінні навички, якими люди цього покоління прагнуть поділитися з молоддю, тому доречно запропонувати показати їм свою майстерність, наприклад, на виставках рукоділля.

Пропоновані гостям види й форми дозвілля повинні бути психологічно виправдані. Людям, що займаються активними формами роботи з великим фізичним навантаженням, буде корисний відпочинок, що знімає напруження і втому, стресовий стан. Для тих, хто веде сидячий спосіб життя, страждає від гіподинамії, потрібні на відпочинку зарядка й активізація. Крім того, людина повинна одержувати від дозвілля й моральне задоволення. Тому, щоб правильно скласти програму відпочинку, необхідно знати, як людина воліє проводити своє дозвілля.

У підсумку можна сказати, що люди різного віку мають не тільки різні інтереси, але й фізичні можливості. Тому аніматору варто організувати відпочинок так, щоб студентам і школярам не було нудно, а людям похилого віку було комфортно.

3. Типологія туристів за їхнім відношенням до проведення дозвілля

Туристи за їхнім відношенням до проведення дозвілля діляться на кілька **типів особистості**:

- *перший тип* — *ініціативні туристи*, які заздалегідь планують як робочі дні, так і дні відпустки. Тому всі ідеї з організації дозвілля будуть належати їм. Головна робота тураніматора в роботі із цим типом туристів – уміння вислухати й виконати майже готову програму, підіграти ініціативним туристам. Тут потрібна імпровізація й у жодному разі не допустимо перехоплення ініціативи;

- *другий тип* — *ділові люди*, які в повсякденному житті практично позбавлені дозвілля, і навіть вільний час вони намагаються витратити з максимальною користю для справи. Найчастіше це бізнесмени, менеджери, представники наукової й технічної інтелігенції. Цей тип туристів воліє або таке дозвілля, що дає їм можливість удосконалюватися (ділові ігри, наукові диспути), або спокійний відпочинок, що дає їм можливість розслабитися, відпочити від стрімкого темпу життя (риболовля, полювання, виїзд на природу);

- *третій тип* — *«вузькоспеціалізовані» туристи*, що мають якесь одне велике захоплення в житті. Улюбленій справі вони присвячують весь свій

вільний час, тому їм найбільше підходить клубний відпочинок. Саме в клубі за інтересами такий турист одержить найбільше моральне задоволення;

- *четвертий тип* — *активні туристи*, що воліють під час дозвілля якнайбільше рухатися (грати в спортивні ігри, влаштовувати змагання). Працювати з ними – одне задоволення, тому що вони підтримують будь-яку ініціативу. Програму для таких туристів треба складати з розрахунком на максимальну рухову активність;

- *п'ятий тип* — *пасивні туристи*, схильні до домашніх видів дозвілля (перегляд телепрограм, багатогодинний відпочинок на пляжі). Ці люди можуть годинами сидіти перед телевізором, лежати на пляжі. Для таких туристів підійдуть програми, в які включені ігри на пляжі, вечірні шоу й відеотека.

- *шостий тип* — *невиправні скептики й буркуни*. Це найскладніша категорія людей. Їх важко чим-небудь захопити, однак, при розмаїтості пропонованих програм, і вони можуть знайти собі розвагу.

Відношення до відпочинку залежить не тільки від характеру людей, їхніх особистих якостей, займаної посади, але й **від національності**. Наша планета багата розмаїтістю народів і культур, кожна з яких є величезним надбанням. Етнічні особливості формуються й змінюються протягом тривалого часу. Чинниками, що впливають на формування й зміну етносів, є: географічне середовище, етнічне оточення і його вплив на етнос, традиції, релігія.

Представникам народів, що безвиїзно живуть протягом багатьох літ на своїй батьківщині, здається, що їхній спосіб життя, манери поведінки, смаки й соціальні взаємини є доцільними й правильними, тому будь-які відхилення від устояного стереотипу поведінки приймаються ними за чудності або особливості національного характеру.

Фахівцям, зайнятим в індустрії гостинності, необхідно знати національні особливості туристів, їхні звички, смаки, найбільш прийнятні форми дозвілля. Етнічна картина світу строката й різноманітна. Можна дати коротку характеристику деяким національним особливостям туристів.

Росіяни — відрізняються широтою душі й оптимізмом, відкриті, часто зайво довірливі, сподіваються на «либонь» навіть у самих невідповідних ситуаціях, азартні, дуже люблять усе дешеве, а ще більше – те, що дається даром. Люблять відпочивати з розмахом, гарною піснею й танцями. До оздоровчих заходів ставляться із холодком, тому що здоров'я в Росії не вважається головною людською цінністю. Старше покоління схиляється до інтелектуальних форм дозвілля, середнє – до пляжного відпочинку, а молодь – до активно-діяльного.

Німці — педантичні, пунктуальні, холоднокровні, діловиті. Вони ставляться до життя з усією серйозністю, відрізняються своєю економічністю, тому, заплативши за відпочинок, вони намагаються одержати всі задоволення, надавані готелем, брати участь у всіх заходах. Люблять театр, відвідування базарів, вивчення звичаїв. Німці – найчисленніший загін туристів за рубежем. Вони – аматори прогулянок на природі, ставляться до неї дбайливо й турботливо, так само, як до своєї й чужої власності. У межах Німеччини німці

чемні, акуратні, ввічливі. За кордоном вони люблять відпочивати приємно, весело, простодушно, колективно. Багато хто люблять випити спиртне, поїсти, співати народні пісні. Від відпустки намагаються взяти по максимуму: всі сонячні ванни, всі екскурсії, розважальні вечори й програми.

Поляки — народ зібраний, розважливий. Основними рисами польського національного характеру є колективізм, пристосовність, мають хист імпровізації й здатність взяти максимум з наявного на даний момент під рукою. Поляки відпочивають і працюють однаково продуктивно.

Американці — не люблять їздити за кордон, вважаючи, що в них, у США, є й тропіки, й арктичні райони, і два океани, і єдина валюта, і високий рівень комфорту й т.д. А за кордоном можливі всякі незручності. Високий рівень життя в США багатьом американцям забезпечує можливості подорожувати. До них відносяться в основному пенсіонери, що подорожують групами й енергійно прагнуть багато чого побачити й пізнати, а також бізнесмени.

Іспанці — енергійні, неорганізовані й часто непередбачені. Вони дуже люблять усілякі нововведення, розваги й задоволення, у тому числі азартні ігри. В особливій честі в цього народу пісні й танці. Особливо захоплююче видовище являють собою їхні національні танці. Родину, дітей, домівку іспанці ставлять над усе, тому люблять відпочивати всією родиною де-небудь на березі моря, насолоджуючись голосною музикою й смачними стравами. Вони дуже люблять усілякі свята, видовищні заходи (кориди, фейєрверки).

Французи — товариські, акуратні, мають особливе почуття гумору, закохані у Францію й все французьке. Вони начебто спеціально створені для всіляких торжеств (банкетів, фестивалів), які перетворюють у грандіозні спектаклі, насолоджуючись дійством і власною участю в них. Будучи експериментаторами по природі, французи з великою повагою ставляться до всякого роду нововведень і вигадок, тому беруть участь у них завжди із задоволенням. Люблять інтимну обстановку, тиху й далеку від великого міста. Французи вміють організувати своє дозвілля (чи то відпустка, чи вихідний день), дуже люблять займатися спортом. У Франції навіть автостоянки мають свої спортивні площадки. Тому спортивні програми й розваги підходять їм якнайкраще.

Англіїці — у повсякденному житті педантичні, недовірливі, обережні, вкрай рідко проявляють свої щирі емоції. Однак на відпочинку вони перетворюються, керуючись девізом «веселитися, незважаючи на вік і обставини». Вони віддають перевагу активному відпочинку з усілякими змаганнями (спортивними, інтелектуальними, жартівними), в яких вони неодмінно прагнуть виграти. Навіть люди похилого віку пізнім вечором, коли, здавалося б, давно настав час спати, із задоволенням танцюють на дискотеці нарівні з молоддю. Вони погоджуються брати участь у всіх запропонованих їм заходах, часом, навіть ще не знаючи правил, люблять гострі відчуття. Головне для них - не дати собі нудьгувати.

Шведи — прихильники протестантської трудової етики. Вони постійно працюють або вчаться, тому свою п'ятитижневу щорічну відпустку прагнуть

провести з максимальною користю. Шведи особливо хочуть насититися за цей період сонячним теплом, оскільки сонце для Швеції з її суворим кліматом - розкіш. Шведи охоче займаються спортом, особливо спортивним орієнтуванням. Люблять театр, із задоволенням знайомляться із культурою, історією, вдачами й звичаями місцевого населення.

Греки — розумні й марнолюбні, енергійні, але неорганізовані й нетерплячі, жагучі і темпераментні, у той же час зовсім невпевнені в собі люди. Їхній національний характер являє собою клубок протиріч, що споконвіків інтригував і зачаровував мандрівників та істориків. Греки дуже товариські, люблять розваги, багаті застілля, подорожі, уїк-енди.

Японці — дуже дисципліновані й відповідально ставляться до своїх туристських обов'язків. Організовані в групи, обвішані фотоапаратами, вони люблять екскурсії, фотографують і записують на відеокамеру екскурсійні об'єкти. Вони музичні, люблять пісні інших народів. Люблять вивчати культуру інших народів. Їх мало цікавлять природні об'єкти й пляжний відпочинок за кордоном.

Таким чином, досвідчений аніматор, складаючи програму розваг, повинен урахувати особливості гостей, знати підхід до кожного з них. А для цього потрібно навчитися відносити клієнтів до різних типів і відповідно до цього проводити складені програми.

5. Анімаційні програми для сімейного дозвілля

Гостями готелів можуть бути як чоловіки, так і жінки. Причому плануванням відпочинку в будь-якій родині, як правило, займаються жінки, тому зацікавити жіночу половину особливо важливо.

З кожним роком сучасні жінки стають усе більш важливим сегментом туристського ринку, тому що вони мають пристойні прибутки, роботу, а отже, і більшу потребу в повноцінному і якісному відпочинку. Жінки намагаються активно займатися різного роду гімнастикою. Чоловіків же більше залучають у різні спортивні змагання (футбол, настільний теніс) або інтелектуальні (шахи).

Особливу увагу необхідно приділити сімейному дозвіл्लю, що виконує відбудовну функцію родини, тобто має своєю метою відновлення й підтримку здоров'я, задоволення різних духовних потреб. Сімейні туристи відвідують готелі в будь-який час року. Сімейні пари (від 35 до 54 років) воліють витратити гроші на подорожі й розваги. Більшість людей цього віку добре освічені. Пріоритетним для них є самовдосконалення. Одержання інформації вони вважають необхідним засобом розширення кругозору. Задоволення потреб цієї групи – важливий чинник для подальшого успішного розвитку туристичного комплексу.

Часто батьки виїжджають на відпочинок разом із дітьми дошкільного й молодшого шкільного віку. Великий вплив сімейних туристів припадає на літній період і під час шкільних канікул. І тут для аніматора головним завданням є максимально зайняти дитину, щоб дати батькам спокійно відпочити, не піклуючись про неї. Для цього в готелях є дитячі клуби, в яких працюють аніматори, що говорять на всіх необхідних мовах, що мають

педагогічну освіту або досвід роботи з дітьми. У дитячих клубах передбачена своя програма, що займає дітей з ранку до вечора. Після вечері, перед вечірнім шоу, для них проводиться спеціальна дитяча дискотека. Для визначення повноцінності дозвілля використовуються два основних критерії: обсяг вільного часу для сімейного дозвілля, зміст дозвілля. Обидва показники визначаються рівнем розвитку духовного світу батьків, фінансовими можливостями родини, а також всім укладом життя. Тому дуже важливо, щоб у родини була можливість знайти час для спільного дозвілля.

Зміст сімейного дозвілля визначається інтересами кожного члена. У родині, де всі захоплюються туризмом або є запеклими театралами, набагато простіше організувати спільне дозвілля, ніж у тій, де у вільний час тато, наприклад, зайнятий полюванням і риболовлю, мама – в'язанням, син – катанням на роликах, а дочка – танцями й малюванням. Однак зовні різні інтереси й потреби дітей і дорослих можна об'єднати й реалізувати під час сімейного відпочинку.

Таким чином, сімейне дозвілля є особливою сферою організації розваги. Тому що родини з різними інтересами, кількістю дітей, їхнім різним віком вимагають різного підходу. Завдання аніматора – зробити так, щоб усі були задоволені. Тобто діти могли знайти собі розвагу, а батьки спокійно відпочити.

5. Приклади анімаційних програм для різних категорій туристів

У даному розділі ми постараємося розробити анімаційну програму для дорослих і дітей. Тому що найчастіше туристами готелів є родини.

Так, для аніматора головним завданням є максимально зайняти дитину, щоб дати батькам можливість спокійно відпочити, не піклуючись про неї.

Анімаційна програма (на 1 день):

Для дітей-дошкільників:

Після сніданку батьки відводять дітей у міні-клуб.

10.00-11.00 – діти ліплять із глини різні фігурки під доглядом вихователів.

11.00-12.00 – оголошується конкурс малюнків. Діти малюють на певну тему.

Потім усім вручаються призи.

14.00-17.00 – діти відправляються в казкову подорож. Аніматори інсценують казку «Аліса в країні чудес». Діти беруть участь у цьому, їм дають ролі й слова. На цей захід можуть прийти батьки.

19.00 – дитяча дискотека, де аніматори проводять різні конкурси, за перемогу в яких видаються призи.

Для підлітків-школярів:

10.00-12.00 – спортивні ігри в басейні. Наприклад «Хто боїться білої акули?», «Плаваюче відро» - два відра плавають по басейну. За сигналом «старт» усі учасники (дві команди) починають кидати м'ячі у своє відро. Один гравець (у кожній команді) знаходиться поруч із відром і кидає всі м'ячі, що не потрапили у відро, назад. Переможцем вважається та команда, що швидше закинула всі м'ячі у своє відро.

14.00-15.00 – на вулиці влаштовується «лицарський турнір». Учасники встають на колоду й б'ються подушками. Хто встоїть, той і переможець.

15.00- 17.00 – гра «Розумники й розумниці».

19.00 - дитяча дискотека.

Для молоді:

10.00-12.00 – у басейні проводиться водне поло, волейбол. На майданчику – футбольний турнір. За бажанням можна набрати команди й взяти участь у пейнтболі.

14.00-17.00 – всі учасники діляться на команди, і проводиться КВК. Дається певна тема й команди придумують виступи за допомогою аніматорів.

19.00-20.00 – організовується кінна прогулянка.

20.00 – дискотека.

Для дорослих людей:

10.00-12.00 – жінки можуть взяти участь в аква- і степ аеробіці. Чоловіки відправляються на риболовлю.

14.00-17.00 – у залі відбувається навчання скелелазінню. Одночасно люди можуть брати участь у картингу на майданчику, або взяти на прокат ролики чи скейтборт.

19.00-21.00 – літературний вечір у холі біля каміна. Одночасно із цим у залі аніматори проводять спектакль, гості беруть у ньому участь.

23.00 - дискотека. Аніматори влаштовують конкурси, наприклад, «Міс готелю».

Для родин:

«День Нептуна» улітку, будівництво сніжної фортеці, створення льодової скульптури, ігри в сніжки взимку.

Також можна підготувати програму у вигляді обрядового свята «Російський коровай». На галявині розставлені дерев'яні крамниці й столи. У центрі – російська піч, що палиться дровами. Дівчата у святкових сарафанах з кокошниками вітають гостей, зустрічають хлібом-сіллю. Туристи готують пироги, булочки, пряники, короваї, куштують гарячу здобу.

Питання для самоконтролю.

- 1) Яким чином класифікуються туристи за споживчими інтересами?
- 2) Розкажіть про найкращі форми анімаційної роботи з різними віковими групами відпочиваючих.
- 3) Як розділяються туристи за своїм відношенням до проведення дозвілля?
- 4) Яким чином враховуються національні особливості туристів при складанні анімаційних програм?
- 5) У чому особливість анімаційних програм для сімейного дозвілля?
- 6) Дайте коротку характеристику національним особливостям російських туристів.

КОНТРОЛЬНІ ТЕСТИ**ВАРІАНТ 1**

1. Дайте визначення поняттю «туристська анімація»:

- А) це туристська послуга, при наданні якої турист залучається до активної дії через участь у спеціально розроблених програмах дозвілля;
- Б) це вид діяльності на дозвіллі, спрямованої на відновлення духовних і фізичних сил людини;
- В) це комплексна послуга, заснована на особистих людських контактах тураніматора з туристом і спільною їхньою участю в розвагах у туристичному комплексі.

2. Індустрія розваг, вирішуючи багатогранні завдання по суті своїй:

- А) формує й оздоровлює особистість;
- Б) формує й розвиває особистість;
- В) розвиває особистість й відновлює її як трудову одиницю.

3. Хто виступає суб'єктом культурної діяльності на дозвіллі:

- А) люди й соціальні групи;
- Б) соціальні групи, організації й фірми;
- В) люди, соціальні групи, організації й фірми.

4. Дайте визначення поняттю «соціальний час»:

- А) це час, що присвячується трудовій, громадській та домашній діяльності;
- Б) це час, що присвячується піклуванню про фізичне здоров'я й культурний розвиток;
- В) час, що присвячується активній роботі, суспільному й сімейному життю.

5. Які критерії покладені в основу визначення туризму і є базовими:

- А) зміна місця та оплата праці з фінансового джерела у відвідуваному місці;
- Б) зміна місця та час перебування у місцях, які знаходяться за межами постійного проживання;
- В) зміна місця та мета перебування у місцях, які знаходяться за межами постійного проживання.

6. Розваги — це:

- А) вільна діяльність, що є формою самовираження суб'єкта й спрямована на задоволення потреб у відпочинку, знятті напруження;
- Б) форма реабілітації й проведення часу на дозвіллі, що зовні близька до відпочинку, але змістовно цілком самостійна;
- В) процес відновлення психофізіологічного балансу людського організму.

7. Цінності дозвілля — це:

- А) сукупність дій, спрямованих на відновлення працездатності в сполученні з культурно-пізнавальною, духовно-моральною, розважальною діяльністю;
- Б) сукупність природно-кліматичних і соціокультурних умов для рекреаційної діяльності людини;
- В) предмети різноманітної діяльності людей, які задовольняють які-небудь матеріальні або духовні потреби представників різних соціальних груп у сфері дозвілля.

8. Яке визначення поняття «анімація» є невірним?

- А) це своєрідна послуга, що має за мету підвищення якості обслуговування та просування туристського продукту на ринку для підвищення прибутковості й зисковості туристського бізнесу;
- Б) це вільна діяльність, що є формою самовираження суб'єкта й спрямована на задоволення потреб у розвазі, відпочинку, знятті напруження;
- В) це різновид туристської діяльності, здійснюваної на туристському підприємстві, що залучає туристів у різноманітні заходи через участь у спеціально розроблених програмах дозвілля.

9. Розходження понять «анімація», «рекреаційна анімація», «готельна анімація», «туристська анімація» пов'язане з:

- А) різноманіттям існуючих форм анімаційної діяльності на дозвіллі;
- Б) різноманіттям існуючих програм анімаційної діяльності на дозвіллі;
- В) різноманіттям існуючих форм і програм анімаційної діяльності на дозвіллі.

10. Програми якого типу анімації можуть проводитися як туристськими підприємствами з туристами й гостями, так і установами дозвілля з місцевими мешканцями?

- А) рекреаційної анімації;
- Б) анімації на дозвіллі;
- В) туристської анімації.

11. З погляду туристської валеології соматичне здоров'я — це:

- А) рівень росту й розвитку органів і систем організму; який спирається на морфологічні й функціональні резерви, що забезпечують адаптаційні реакції з можливим використанням помірної туристської анімації;
- Б) комплекс характеристик мотиваційної й потребо-інформаційної сфери життєдіяльності, основу якого визначає система цінностей, установок і мотивів поведіння індивіда в суспільстві;
- В) поточний стан органів і систем організму людини, основу якого становить біологічна програма індивідуального розвитку з використанням активної туристської анімації.

12. Яке коло обов'язків у фахівця туристської анімації в танцювальному залі?

- А) контакт із гостями, проведення оздоровчих програм, вечірні розваги;

- Б) контакт із гостями, анімаційні ігри, вечірні розваги;
В) контакт із гостями, проведення оздоровчих програм, анімаційні ігри.
13. Задоволеність туриста подорожжю, відпочинком визначається трьома основними взаємозалежними й взаємообумовленими чинниками:
- А) відчуттям виконання мети подорожі, відчуттям комфортності середовища гостинності та відчуттям повної задоволеності;
Б) відчуттям виконання мети подорожі, відчуттям безпеки середовища гостинності та набуттям позитивних емоцій;
В) відчуттям виконання бажання, мрії, надії; відчуттям комфортності середовища гостинності та відчуттям безпеки середовища гостинності.
14. Анімаційний менеджмент має свою специфіку, що виражається:
- А) у специфічному предметі праці, що є діяльністю керованих анімаційних систем і служб;
Б) у специфічному знарядді праці, яким є анімаційна програма, у результаті праці, яким є задоволеність відпочиваючих проведеним дозвіллям;
В) у специфічних предметі та знарядді праці.
15. До якої структурної одиниці анімаційної служби належать такі посадові обов'язки, як навчання й наставництво членів анімаційної команди, створення сценаріїв тематичних (святкових) днів та здійснення пошуку артистів для розмаїтості анімаційних програм?
- А) генеральний менеджер готелю;
Б) директор служби анімації;
В) шеф анімації.
16. Туристський аніматор — це:
- А) фахівець, що визначає основну концепцію й ідею творчої роботи в готелі, пов'язану з дозвіллям гостей;
Б) фахівець, що створює сценарії тематичних (святкових) днів, з огляду на пропозиції гостей і керівництва готелю;
В) фахівець, що займається проведенням індивідуальних і колективних програм дозвілля.
17. Активним педагогічним засобом туристської анімації в умовах виховання здорового способу життя стали:
- А) ігри на воді;
Б) рухливі ігри;
В) спортивні ігри.
18. Які особистісні якості повинен мати тураніматор фізкультурно-оздоровчого спрямування?
- А) фізичну тренуваність, спритність;
Б) фізичну тренуваність, спостережливість, якості природженого лідера;

В) фізичну тренуваність, артистизм, емоційність.

19. Під анімаційною програмою мається на увазі:

- А) об'єднаний загальною метою або задумом план, заснований на особистих людських контактах тураніматора з туристом і спільною їхньою участю в розвагах;
- Б) об'єднані загальною метою або задумом дії на туристському підприємстві, з залученням туристів у різноманітні заходи через участь у спеціально розроблених розважальних заходах;
- В) об'єднаний загальною метою або задумом план проведення туристських, фізкультурно-оздоровчих, культурно-масових, пізнавальних та аматорських занять.

20. Яка вікова група відпочиваючих туристів належить до інфантів?

- А) 0-2 років;
- Б) 3-5 років;
- В) 18-25 років.

ВАРІАНТ 2

1. Індустрія розваг ставить своєю метою:

- А) створення сукупності явищ, від наявності яких залежить підвищення престижу й затребуваності на ринку туристських послуг;
- Б) створення сукупності явищ, від наявності яких залежить процес розваги;
- В) створення сукупності явищ, від наявності яких залежить процес збагачення матеріальних, фінансових, трудових ресурсів.

2. Дайте визначення поняттю «готельна анімація»:

- А) це туристська послуга, при наданні якої турист залучається до активної дії через участь у спеціально розроблених програмах дозвілля;
- Б) це вид діяльності на дозвіллі, спрямованої на відновлення духовних і фізичних сил людини;
- В) це комплексна послуга, заснована на особистих людських контактах тураніматора з туристом і спільною їхньою участю в розвагах у туристичному комплексі.

3. Які функції виконує діяльність на дозвіллі в життєдіяльності людини:

- А) компенсаторні, виховні й просвітні та функції рекреаційно-оздоровчого й терапевтичного типу;
- Б) виховні, просвітні та рекреаційно-оздоровчі;
- В) компенсаторні, виховні та просвітні.

4. Дайте визначення поняттю «особистий час»:

- А) це час, що присвячується трудовій, громадській й домашній діяльності;

- Б) це час, що присвячується піклуванню про фізичне здоров'я й культурний розвиток;
- В) час, що присвячується активній роботі, суспільному й сімейному життю.

5. Туризм — це:

- А) специфічний вид діяльності на дозвіллі, що являє собою переміщення людей з місця свого постійного проживання в іншу країну з метою одержання задоволення, пізнання, відпочинку, оздоровлення, лікування, відвідування гостей, але без заняття оплачуваною діяльністю в місці тимчасового перебування;
- Б) специфічний вид діяльності на дозвіллі, що являє собою тимчасове переміщення людей з місця свого постійного проживання в іншу країну або місцевість у межах своєї країни з метою одержання задоволення, пізнання, відпочинку, лікування, або заняття оплачуваною діяльністю в місці тимчасового перебування;
- В) специфічний вид діяльності на дозвіллі, що являє собою тимчасове переміщення людей з місця свого постійного проживання в іншу країну або місцевість у межах своєї країни з метою одержання задоволення, пізнання, відпочинку, оздоровлення, лікування, відвідування гостей, але без заняття оплачуваною діяльністю в місці тимчасового перебування.

6. Ігрова діяльність — це:

- А) вільна діяльність, що є формою самовираження суб'єкта й спрямована на задоволення потреб у відпочинку, знятті напруження;
- Б) форма проведення часу, що зовні близька до відпочинку, але змістовно цілком самостійна;
- В) процес відновлення психофізіологічного балансу людського організму.

7. Що розуміється під формами діяльності на дозвіллі?

- А) сукупність дій, спрямованих на відновлення працездатності в сполученні з культурно-пізнавальною, духовно-моральною, розважальною діяльністю;
- Б) сукупність однотипних дій, що мають певне функціональне навантаження;
- В) сукупність дій, спрямованих на задоволення матеріальних або духовних потреб представників різних соціальних груп у сфері дозвілля.

8. Аналіз сутності анімаційної діяльності відображає наявність взаємодії в ній різних елементів, що визначають три своєрідних рівні:

- А) культурний, соціальний та культурно-соціальний рівень;
- Б) творчий, репродуктивний та репродуктивно-творчий рівень;
- В) творчий, професійний та професійно-творчий рівень.

9. На які три основні типи за важливістю, пріоритетністю й обсягом анімаційних програм у загальній програмі подорожі підрозділяється туристська анімація:

- А) анімаційні туристські маршрути, музично-театральні послуги в технологічних перервах та додаткові спортивно-анімаційні послуги;
- Б) анімаційні туристські маршрути, готельна анімація та додаткові спортивно-анімаційні послуги в технологічних перервах;
- В) анімаційні туристські маршрути, додаткові анімаційні послуги в технологічних перервах та готельна анімація.

10. Здоров'я, відповідно до визначення Всесвітньої організації охорони здоров'я, — це:

- А) стан повного фізичного, психічного й соціального благополуччя;
- Б) стан повної відсутності хвороб або фізичних дефектів;
- В) стан повної відсутності хвороб або фізичних дефектів та стан соціального благополуччя.

11. Фізичне здоров'я, з погляду туристської валеології, — це:

- А) рівень росту й розвитку органів і систем організму, який спирається на морфологічні й функціональні резерви, що забезпечують адаптаційні реакції з можливим використанням помірної туристської анімації;
- Б) комплекс характеристик мотиваційної й потребо-інформаційної сфери життєдіяльності, основу якого визначає система цінностей, установок і мотивів поведіння індивіда в суспільстві;
- В) поточний стан органів і систем організму людини, основу якого становить біологічна програма індивідуального розвитку з використанням активної туристської анімації.

12. Які три головні рекреаційні функції покликана виконувати туристська анімація?

- А) лікувальну, спортивну й пізнавальну;
- Б) лікувальну, оздоровчу й пізнавальну;
- В) оздоровчу, спортивну й пізнавальну.

13. Для ефективної реалізації анімаційної діяльності потрібні три складові:

- А) концепція готельної анімаційної діяльності, матеріально-технічна база для спортивно-оздоровчих і розважальних занять та талановиті аніматори, які здатні втілити концепцію, програми й методики в життя;
- Б) концепція готельної анімаційної діяльності, додаток типових анімаційних програм і методик їх адаптації до реальних груп і персоналій та талановиті аніматори, які здатні втілити концепцію, програми й методики в життя;
- В) концепція готельної анімаційної діяльності, додаток типових анімаційних програм і методик їх адаптації до реальних груп і персоналій та матеріально-технічна база для спортивно-оздоровчих і розважальних занять.

14. Анімаційний менеджмент як один із видів спеціалізованого менеджменту здійснюється за допомогою виконання взаємозалежних і взаємопроникливих у часі функцій:

- А) планування, організації й мотивації анімаційної діяльності туристського комплексу;
  - Б) планування, організації й контролю анімаційної діяльності туристського комплексу;
  - В) планування, організації, мотивації й контролю анімаційної діяльності туристського комплексу.
15. До якої структурної одиниці анімаційної служби належать такі посадові обов'язки, як здійснення розробки графіка роботи анімаційної команди, координація роботи анімаційної команди з обслуговування гостей готелю та здійснення контролю своєчасності виконання запланованих заходів?
- А) генеральний менеджер готелю;
  - Б) директор служби анімації;
  - В) шеф анімації.
16. Яке коло обов'язків у фахівця туристської анімації в танцювальному залі?
- А) контакт із гостями, проведення оздоровчих програм, вечірні розваги;
  - Б) контакт із гостями, анімаційні ігри, вечірні розваги;
  - В) контакт із гостями, проведення оздоровчих програм, анімаційні ігри.
17. Які особистісні якості повинен мати тураніматор спортивно-туристського спрямування?
- А) фізичну тренованість, спритність, якості природженого лідера;
  - Б) спритність, спостережливість, якості природженого лідера;
  - В) фізичну тренованість, спритність, артистизм, емоційність.
18. Коли закінчується трудовий день тураніматорів туристичних комплексів?
- А) о 12 годині ночі;
  - Б) по завершенні всіх запрограмованих розважальних заходів;
  - В) коли всі гості розійдуться по своїх номерах.
19. Технологія створення й реалізації анімаційних програм як система складається з декількох взаємозалежних підсистем:
- А) організаційна, інструкторсько-методична, режисерська та технічна;
  - Б) організаційна, технічно-інструкторська та режисерська;
  - В) організаційна, методична, інструкторська та технічна.
20. В основі туристської анімації спортивного спрямування лежить:
- А) збереження здоров'я;
  - Б) здоровий спосіб життя;
  - В) зміцнення здоров'я.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ:

1. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про туризм» від 18 листопада 2003 р. № 1282 – IV.
2. ДСТУ 4268:2003. Національний стандарт України «Послуги туристичні. Засоби розміщення. Загальні вимоги».
3. ДСТУ 4269:2004. Національний стандарт України «Послуги туристичні. Класифікація готелів».
4. Правила користування готелями й аналогічними засобами розміщення та надання готельних послуг, затверджені Наказом Державної туристичної адміністрації України від 16 березня 2004 року N 19.

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Бабарицька В.К., Малиновська О.Ю. Менеджмент туризму. Туроперейтинг. Понятійно-термінологічні основи, сервісне забезпечення турпродукту: Навч. посібник. – К.: АЛЬТЕРПРЕС, 2004. – 288 с.
2. Байлик С.И. Вступление в анимацию гостеприимства: Учебн. пособие. – Харьков: Прапор, 2006. – 160 с.
3. Бочелюк В.Й., Бочелюк В.В. Дозвіллезнавство. Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 208 с.
4. Бугаенко В.С. Техника обслуживания и культура работы в гостиницах. – К.: Вища, школа, 2004. – 234 с.
5. Виженко О. Козацькі забави: Сценарії проведення театралізованих спортивно-розважальних дійств. – Т.: Підручники & посібники, 2004. – 64с.
6. Гаранин Н.И., Булыгина И.Н. Менеджмент туристской и гостиничной анимации: Учеб. пособие. – М.: Советский спорт, 2004. – 128 с.
7. Килимистий С.М. Особливості ігрової анімації в туризмі // Туристично-краєзнавчі дослідження. – 2007. – № 7. – С. 200-213.
8. Петрова І.В. Дозвілля в зарубіжних країнах: Підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Київський національний ун-т культури і мистецтв; Український центр культурних досліджень. – К.: Кондор, 2005. – 406с.
9. Приезжева Е. М. Организация и методы игровой деятельности в туризме: учебно-методическое пособие. – М.: Советский спорт, 2005. – 129 с.
10. Яременко Н.В. Дозвіллезнавство: навч. посіб. – Фастів : Поліфаст, 2007. – 460 с.

ДОДАТКОВА:

1. Булыгина И. И., Гаранин Н. И. Об анимационной деятельности в туристских и спортивно-оздоровительных учреждениях // Теория и практика физической культуры. – 2000. – №11. – С. 26-29
2. Внутрішній туризм в Україні: окремі аспекти / Інститут туризму Федерації профспілок України / О.І. Лугова (ред.). – К., 2002. – 162 с.
3. Гальперина Т. И. Актерское мастерство в деятельности менеджера туристской анимации. – М.: РИБ «Турист», 2004. – 54 с.
4. Жарков, А. Д. Технология культурно-досуговой деятельности: учеб.-метод. пособ. – М.: Либерей-Бибинформ, 2008. – 340 с.
5. Зайцев В. П. Режиссура эстрады та масових видовищ: Навчальний посібник. (2-е вид.). – К.: Дакор, 2006. – 252 с.
6. Збірник сценаріїв масових заходів: Вид. для організації дозвілля. – Д.: ТОВ «ЕНЕМ», 2006. – 175 с.
7. Культурно-досуговая деятельность: учебник для вузов культуры и искусств / Т.Г. Васильева, Ю.Г. Волков, В.А. Волобуев и др. М., 2005. – 305 с.
8. Курило Л. В. Теория и практика туристской анимации в 2 т: Т.1. Теоретические основы туристской анимации. – М.: Советский спорт, 2006. – 180 с.
9. Никитина Г.Я. История культурно-досуговой деятельности. – СПб., 2007. – 350 с.
10. Трубачева Н. В. Курортная анимация // Курортные ведомости. – 2005. – №2. – С. 41-43.
11. Туризм, гостеприимство, сервис: словарь-справочник. / Под ред. Воронковой Л. – М.: Аспект Пресс, 2002. – 367 с.
12. Уокер Дж. Р. Введение в гостеприимство: Учеб. пособие. / Пер. с англ. – 2-е изд. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2002. – 607 с.

РЕСУРСИ МЕРЕЖІ INTERNET:

1. <http://www.rada.gov.ua> – Сервер Верховної Ради України.
2. <http://www.nau.kiev.ua> – Нормативні акти України.
3. <http://www.tourism.gov.ua> / – сайт Державної туристичної Адміністрації.
4. <http://abetka.ukrlife.org/> – сайт, присвячений організації дитячого дозвілля.
5. <http://nashe.com.ua/song> – сайт, присвячений українській пісні.
6. <http://www.strani.ru/> – сайт про міста та країни світу.
7. <http://www.top-hotels.ru/> – сайт з інформацією про кращі готелі світу.
8. <http://www.world-v-tourism.com> – віртуальний турист – довідки про країни світу (карти, історія, культура, природні умови).

Навчальне видання
(українською мовою)

Коваленко Юлія Олексіївна
Зінов'єва-Орлова Олена Петрівна

ОРГАНІЗАЦІЯ АНІМАЦІЙНИХ ПОСЛУГ У ТУРИЗМІ

**Курс лекцій для студентів
напряму підготовки «Туризм»**

Рецензент М.В.Маліков
Відповідальний за випуск А.П.Конох
Коректор С.Б.Парій